

Analiza štampanih medija u Srbiji
April - Jun

Kvartalni **MEDIJAMETAR**

02|2017

Godina 3, Broj 2/2017
ISSN 2406-2707

Analiza štampanih medija u Srbiji
April - Jun

Kvartalni
MEDIJAMETAR

02|2017

KVARTALNI MEDIJAMETAR
Analiza štampanih medija u Srbiji
Godina III, Broj 2/2017
ISSN 2406-2707

Redakcija
Milana Brisić
Vladimir Abramović
Aleksandra Miličević
Marija Benke

Izdavač
Institut za javnu politiku Beograd
Kneza Miloša 68
E-mail: office@ijp.rs
Web: www.ijp.rs

Dizajn korica i priprema za štampu
Pavle Farčić
Štampa
Instant System Beograd

Za izdavača
Vladimir Popović

Urednici
Vladimir Popović
Velimir Ćurgus Kazimir

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

659.3

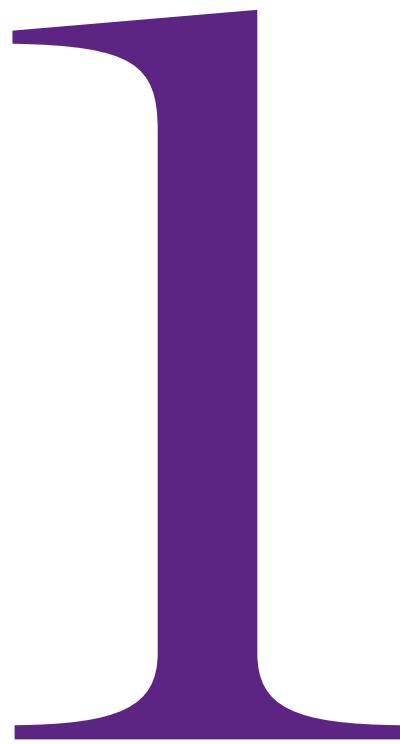
KVARTALNI medijski metar : analiza štampanih medija u Srbiji / urednici Vladimir Popović, Velimir Ćurgus Kazimir. - God. 1, br. 1 (2015) - . - Beograd : Institut za javnu politiku, 2015- (Beograd : Instant System). - 24 cm

Tromesečno. Ima izdanje na drugom jeziku: Quarterly mediometer = ISSN 2406-274X
ISSN 2406-2707 = Kvartalni medijski metar
COBISS.SR-ID 215060236

Sadržaj

- 1** Velimir Ćurgus Kazimir:
UVOD
- 2** Isidora Jarić, Danica Laban:
UZORAK
- 3** Isidora Jarić, Danica Laban:
REZULTATI ISTRAŽIVANJA
- 4** Dejan Vuk Stanković:
DISKURZIVNA ANALIZA
- 5** O AUTORIMA

Uvod

VELIMIR ĆURGUS KAZIMIR

UVOD:

Uvod: U očekivanju nove Vlade

Na proleće, posle izbora, u Srbiji su glavne teme poplave i kombinacije o budućem premijeru. Mediji su prirodno zainteresovani da li će poplave biti katastrofalne, a još više ko će biti premijer. U junu je za premijerku izabrana Ana Brnabić. U periodu od tri meseca, od aprila do juna 2017, koji analizira *Kvartalni Medijametar*, Ana Brnabić je izbila na treće mesto kao najprisutnija javna ličnost na naslovnicama dnevnih novina u Srbiji. Potpisnula je Tomislava Nikolića na četvrtu mesto.

U ovom broju *Medijametra* ukupno je analiziran 2091 tekst, objavljen na naslovnicama sedam dnevnih novina. Kao i u prethodnih devet tromesečja, u analizi empirijske gradje primenjen je isti metodološki pristup. Za jedinicu analize uzet je jedan tekst. Sama analiza predstavlja kombinaciju dva istraživačka metoda: (a) analiza sadržaja, koja je bila usmerena „određenim teorijsko-hipotetičkim okvirom ... kojim se stvara objektivna i sistematična iskustvena građa o sadržaju društvenog komuniciranja, koja omogućuje izvođenje relevantnih zaključaka o društvenom kontekstu u kojem se komuniciranje odvija”,¹ i (b) diskurzivna analiza, koja nam je omogućila da različite, epistemički i metodološki nesamerljive,² autorske interpretativne strategije i uređivačke politike koje odražavaju predstave različitih, pre svega ideoloških i političkih, diskurzivnih realnosti, razumemo kroz analizu njihovih specifičnih diskurzivnih značenja.

U interpretativnom smislu, radi lakše organizacije teksta, analiza je, baš kao i u slučaju prethodnih izveštaja, podeljena u dve celine koje se odnose na: (a) analizu kvantitativnih pokazatela prikupljenih uz pomoć analize sadržaja, i (b) diskurzivnu analizu kvalitativne građe izvučene iz tekstova koji su ušli u uzorak istraživanja.

Tendencije uočene u prethodnim kvartalima, u pogledu zastupljenosti različitih novinskih žanrova, prisutne su i u ovom kvartalu. U tom smislu, čini se da na izvestan način možemo

govoriti i o konačnoj žanrovskoj formi naših štampanih medija. Dnevnim štampanim medijima suvereno dominiraju izveštaji (ima ih oko 75%), dok vesti gotovo potpuno nestaju (prisutne su sa svega 1,05%). Ovakav poređak stvari ima vrlo jednostavno objašnjenje – štampa se ne može takmičiti sa internetom i elektronskim medijima u plasiranju vesti. Zbog toga su medijski portali novina koje smo analizirali mnogo bogatiji vestima od njihovih naslovnih strana.

Najveći broj izveštaja (95,1%) ima *Informer*, a najmanji *Politika* (56,13%). *Politika* predvodi kad su u pitanju članci (22,88%), dok *Alo!*, u ovom periodu nema nijedan objavljen članak na naslovniči. Intervjui su najpopularniji u *Danasu* (11,84%), a najmanje prisutni u *Informeru* (1,47%). Već sama struktura prisustva, odnosno odsustva, odredjenih žanrovskih formi dosta govori o prirodi i vrsti novina koje su analizirane.

Politika i politički život u Srbiji ne silaze sa naslovnicama. *Politika* određuje tempo i smisao života u kojem se oblikuju štampani mediji. U ovom je periodu bilo manje ekonomije i kriminala. Kosovo, region i privreda i dalje su prisutni, kao teme sa oko 7% tekstova. Mediji su, međutim, bili i sami sebi tema. Reč je o sukobu između televizije *Pink*, i novina *Kurir* i *Informer*. Vodi se rat naslovima i međusobnim pretnjama. Medijske balansiranosti u ovim dvema novinama nema - kod *Informera* je 98.04%, a u *Kuriru* 91.88% objavljenih tekstova nebalansirano.

Povodi se i dalje dobrom delom indukuju u redakcijama (26.26%). Vlada Srbije i pozicija su povod u oko četvrtini tekstova, dok je opozicija inicirala 3.78% tekstova. Skoro 81% tekstova nije balansirano. U isto vreme raste i procenat objavljenih tekstova sa informacijama iz neimenovanih izvora.

Manje je tekstova o Evropskoj uniji i Rusiji, mada su novine i dalje kritičnije prema EU nego prema Rusiji. Vrednosno je orientisano 36.25% tekstova, što je znak snažnog opredeljivanja u redakcijama. Retorika se, naravno, veoma razlikuje. I to je deo redakcijske politike i uređivačke strategije.

Bez obzira koliko je kratko vreme kako je Ana Brnabić postala premijerka (15. juna je dobila mandat za sastav Vlade, 29. juna je Vlada sastavljena), ipak se u tom periodu nije pojavio nijedan negativan tekst o njoj. To deluje prilično iznenađujuće u odnosu na medijske prilike u Srbiji. Bar za neko vreme. Čini se da se u odnosu na medije ništa bitno ne menja.

1 S. Gredelj, S onu stranu ogledala, Beograd: Istraživačko-izdavački centar SSO Srbije, 1986, 19.

2 G. Couvalis, *The Philosophy of Science*, London, Sage Publications, 1997.

2

Uzorak

ISIDORA JARIĆ, DANICA LABAN

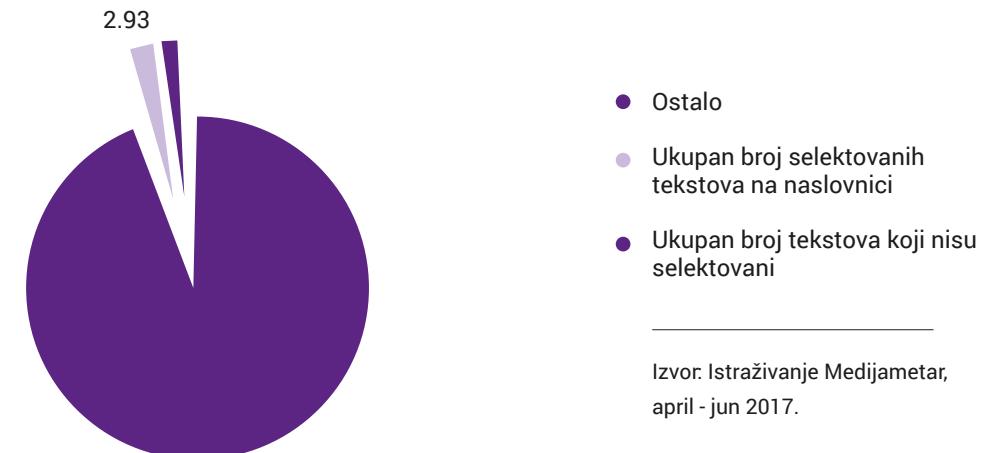
Uzorak

Kao što je navedeno u prethodnim izdanjima, osnovna ideja projekta *Medijametar* je da pokuša da rekonstruiše medijsku realnost dnevnih štampanih medija u Srbiji, onako kako se ona može rekonstruisati iz tekstova koji su pozicionirani (u celosti ili delimično) na naslovnim stranama, a govore na različite načine o aktuelnim političkim događajima i prilikama u Srbiji i svetu. Uzorak dnevnih novina sačinjen je u odnosu na dva kriterijuma selekcije – najveću čitanost i reputaciju štampanih medija. Podaci o čitanosti dnevnih novina preuzeti su iz istraživanja IPSOS-a.¹ Naslovna strana je deo dnevnih novina koji čitaoci najviše povezuju sa identitetom/prepoznatljivošću jednog medija. Ona je često odgovorna za prvi utisak, našu potencijalnu naklonost ili odbojnost koju formiramo o nekom štampnom izdanju. Sa naslovnom stranom u kontakt ne dolaze samo čitaoci određenog lista, već i ljudi koji te dnevne novine možda nikada neće uzeti u ruke. Preko novinskih i televizijskih reklama i izloga prodavnica štampe, naslovna strana dolazi u dodir sa auditorijumom širim od onog koji čini čitalačka publika bilo kog pojedinačnog izdanja dnevnih novina, formirajući tako, na izvestan način, javnu sliku novina koja simboliše njenu uređivačku politiku, vrednosnu orijentaciju i usmerenost ka određenoj čitalačkoj publici. Zbog svih ovih gore pomenutih razloga, naslovne stranice dnevnih novina iz našeg uzorka našle su se u fokusu analize projekta *Medijametar*.

Tekstovi sa naslovnica najbolje oslikavaju koordinate uređivačkih politika dnevnih štampanih izdanja. Iako je to procentualno mali broj tekstova, kroz poruke plasirane na naslovnim stranama najlakše je rekonstruisati uređivački identitet dnevnih novina. Odnos ukupnog broja tekstova u svakom dnevnom izdanju pojedinačno, i broja tekstova sa naslovnih strana koji su ušli u uzorak našeg istraživanja, prikazan je u grafikonima 1-7, za period od 1. aprila do 30. juna 2017.

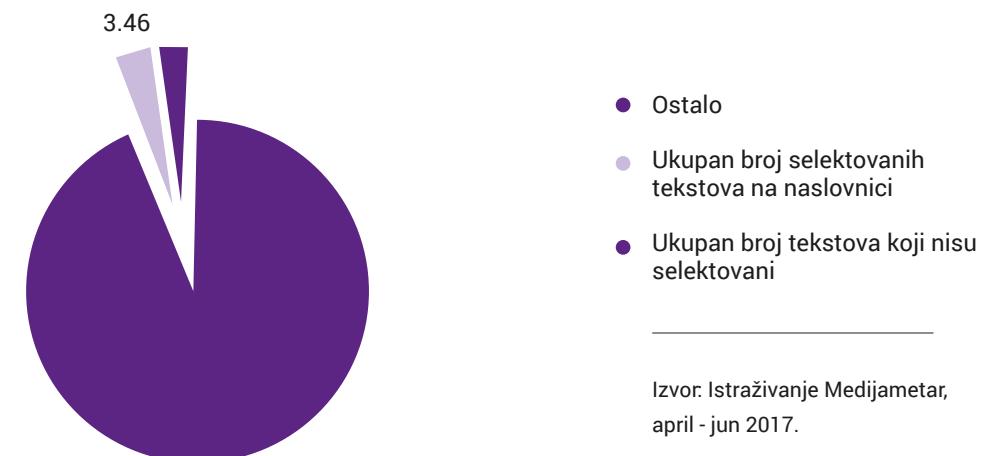
¹ Istraživanje prosečne čitanosti dnevne štampe rađeno je za period od 8. januara do 15. februara 2017. Populacija: total individuals.

Grafikon 1. – Večernje novosti²

Izvor: Istraživanje Medijametar,
aprili - jun 2017.

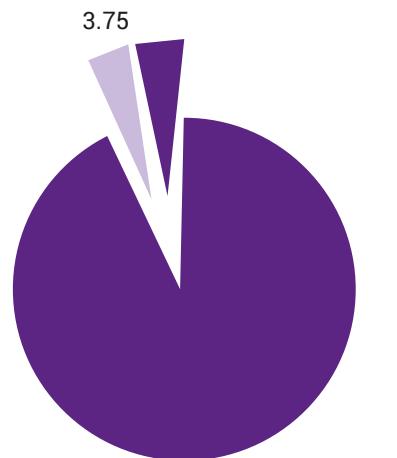
Grafikon 2. – Informer³

Izvor: Istraživanje Medijametar,
aprili - jun 2017.

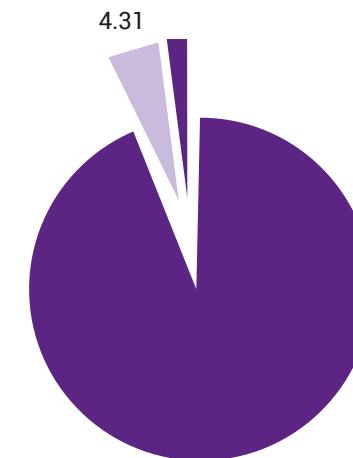
² Za više informacija videti Tabelu 96 u Apendiksu.

³ Za više informacija videti Tabelu 97 u Apendiksu.

Grafikon 3. – Alo⁴

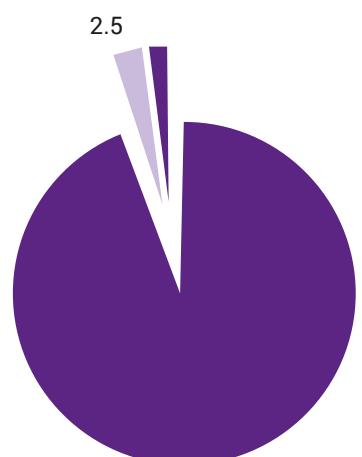
- Ostalo
- Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnicu
- Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani

Izvor: Istraživanje Medijametar,
aprila - jun 2017.

Grafikon 5. – Politika⁶

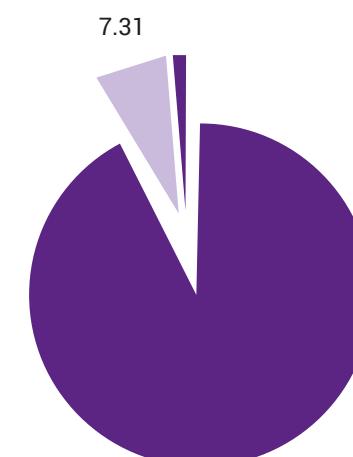
- Ostalo
- Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnicu
- Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani

Izvor: Istraživanje Medijametar,
aprila - jun 2017.

Grafikon 4. – Blic⁵

- Ostalo
- Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnicu
- Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani

Izvor: Istraživanje Medijametar,
aprila - jun 2017.

Grafikon 6. – Danas⁷

- Ostalo
- Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnicu
- Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani

Izvor: Istraživanje Medijametar,
aprila - jun 2017.

⁴ Za više informacija videti Tabelu 98 u Apendiksu.

⁵ Za više informacija videti Tabelu 99 u Apendiksu.

⁶ Za više informacija videti Tabelu 100 u Apendiksu.

⁷ Za više informacija videti Tabelu 101 u Apendiksu.

Grafikon 7. – Kurir⁸

Izvor: Istraživanje Medijametar,
aprila - jun 2017.

Ukupan broj analiziranih tekstova u svih sedam medija koji su ušli u uzorak našeg istraživanja je 2091, i taj broj čini prosečno 62.49% tekstova sa naslovnicama, i 3.79% ukupnog broja tekstova. Broj svih objavljenih tekstova na naslovnim stranama u svakom od medija iz uzorka, kao i broj odabranih, odnosno neodabranih tekstova, može se videti u tabelama 1 – 7.

Tabela 1. – Večernje novosti

Večernje novosti/ rubrika	Ukupan broj tekstova na naslovnicama	Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnicama	Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani
hronika	69	7	62
društvo	93	69	24
politika	121	121	0
ekonomija	37	29	8
aktuuelno	38	16	22
reportaža	26	8	18
kultura	15	2	13
intervju	26	18	8
svet	26	16	10
sport	17	2	15
Beograd	12	7	5
dodatak	5	3	2
reflektor	8	1	7
susedi	1	1	0
foto-trag	2	0	2
sudbine	3	0	3
region	1	1	0
feljton/dosije	1	1	0
događaji	12	10	2
UKUPNO	513	312	201

Izvor: Istraživanje Medijametar, april - jun 2017.

⁸ Za više informacija videti Tabelu 102 u Apendiksu.

Tabela 2. – Informer

Informer/ rubrika	Ukupan broj tekstova na naslovnici	Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani
udarne vesti	153	151	2
vesti	115	51	64
showtime	70	1	69
sport	43	1	42
UKUPNO	381	204	177

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

Tabela 3. – Alo!

Alo!/rubrika	Ukupan broj tekstova na naslovnici	Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani
aktuelno	83	82	1
vesti	226	118	108
v.i.p.	103	7	96
sport	54	7	47
svet	5	3	2
intervju nedelje	4	3	1
feljton	1	1	0
reportaža	5	0	5
UKUPNO	481	221	260

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

Tabela 4. – Blic

Blic/rubrika	Ukupan broj tekstova na naslovnici	Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani
serijal	1	1	0
aktuelno/intervju	8	7	1
reportaža	2	0	2
feljton	1	1	0
društvo	49	13	36
hronika	50	8	42
kultura	9	1	8
politika	96	96	0
sport	23	1	22
sudbine	3	0	3
svet/planeta	14	10	4
tema dana	78	69	9
gost Blica	3	3	0
u fokusu	3	2	1
istražujemo/dosije	2	1	1
zabava	9	2	7
sećanje	1	0	1
Blic Fondacija	4	0	4
ekonomija	29	25	4
UKUPNO	385	240	145

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

Tabela 5. – Politika

Politika/rubrika	Ukupan broj tekstova na naslovnicu	Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnicu	Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani
svet	29	19	10
društvo	84	22	62
ekonomija	39	28	11
politika	14	14	0
događaji dana	18	13	5
kultura	49	13	36
hronika	33	10	23
dnevni dodatak	10	2	8
Srbija	28	7	21
sport	30	1	29
tema nedelje/dana	45	32	13
ličnosti	2	1	1
region	7	7	0
naslovna	245	245	0
spektar	6	0	6
pogledi	3	3	0
potrošač	9	1	8
beogradska hronika	12	6	6
šarena strana	1	0	1
kulturni dodatak	5	0	5
UKUPNO	669	424	245

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

Tabela 6. – Danas

Danas/rubrika	Ukupan broj tekstova na naslovnicu	Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnicu	Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani
Danas biznis	11	8	3
Danas specijalni dodatak	5	1	4
Danas vikend	37	20	17
događaj dana	27	27	0
društvo	87	82	5
ekonomija	51	50	1
Globus	30	18	12
kultura	33	14	19
intervju	4	1	3
naslovna	59	59	0
politika	134	134	0
Novi Sad	1	1	0
Beograd	5	4	1
sport	15	1	14
tema	9	9	0
poslednja	11	10	1
dijalog	7	6	1
mali ekran	1	0	1
20 godina	3	3	0
suočavanje	5	5	0
pomodoro	2	2	0
Terazije	1	1	0
UKUPNO	538	456	82

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

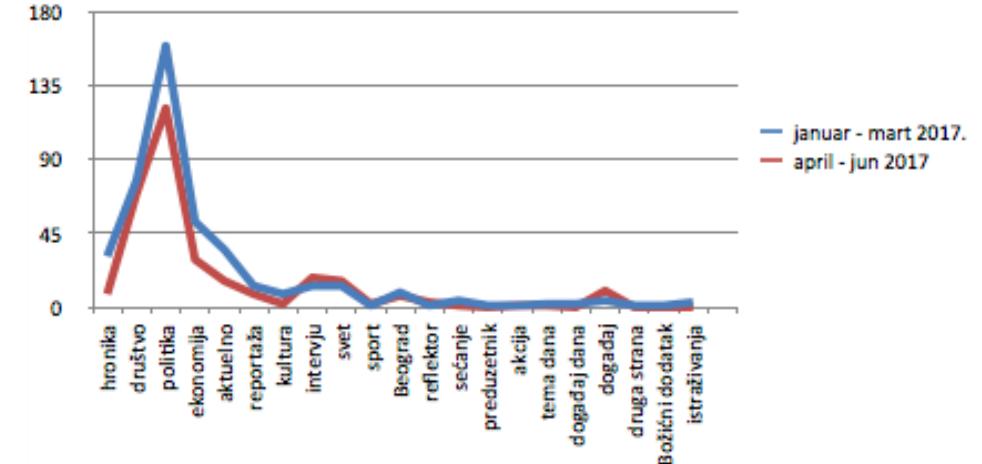
Tabela 7. – Kurir

Kurir/rubrika	Ukupan broj tekstova na naslovnici	Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani
vesti/intervju	92	89	3
politika	118	102	16
planeta	18	14	4
hronika	44	14	30
biznis	1	1	0
društvo	17	9	8
stars	73	3	70
kultura	7	0	7
Beograd	0	0	0
sport	8	1	7
tema dana	1	1	0
Ukupno	379	234	145

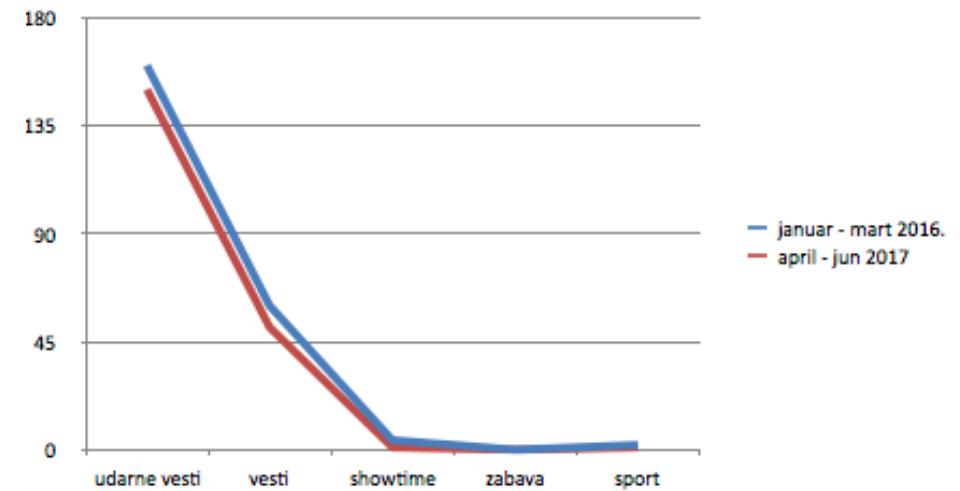
Izvor: Istraživanje Medijametar, april - jun 2017.

Uvidom u prikazane tabele 1-7, i dalje je uočljivo da struktura analiziranih dnevnih novina prati dve različite logike. *Večernje novosti*, *Politika*, *Danas* i *Blic* prate klasičnu strukturu dnevnih novina, dok izdanja *Informer* i *Alo!*, kao i u prethodnim tromesečjima, značajno odstupaju od ove matrice. U ova dva izdanja *vesti* su dominantna rubrika, koja objedinjuje različite oblasti, a posebna pažnja pridaje se sadržajima zabavnog karaktera, poput informacija o poznatim ličnostima, zatim estradi i sportu, koje sve više dobijaju društveno-politički karakter. U dnevnim novinama *Kurir* ponovo su vidne značajne promene u strukturi rubrika – tokom aprila i maja 2017. mogu se uočiti rubrike koje odlikuju klasičnu formu, poput politike ili društva, dok se u junu ovaj list više približava konceptu novina *Alo!* i *Informer*, tako što se većina rubrika (poput politike, društva i ekonomije) objedinjuje u rubriku *vesti* (grafikon 14).

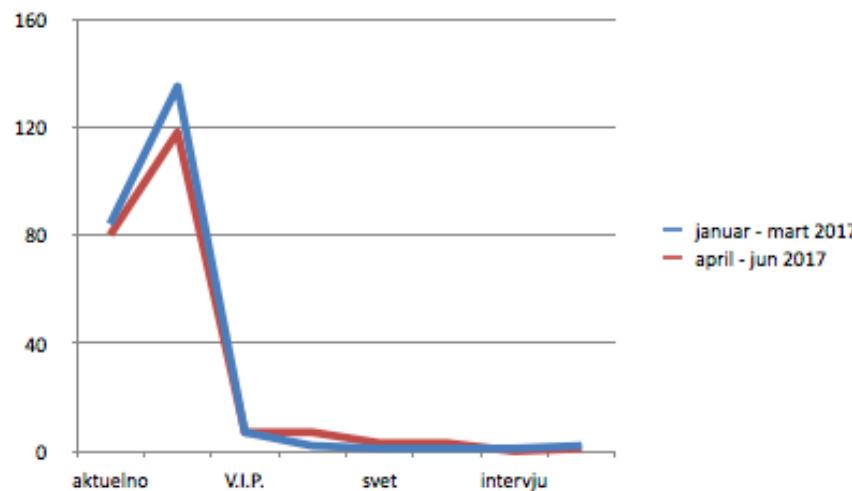
Uređivačke strategije koje su utvrđene u prethodnih devet izdanja *Medijametra*, potpuno su uočljive i u drugom kvartalu 2017. godine, što je jasno prikazano i u strukturi uzorka (grafikoni 8 – 14).

Grafikon 8. – Večernje novosti

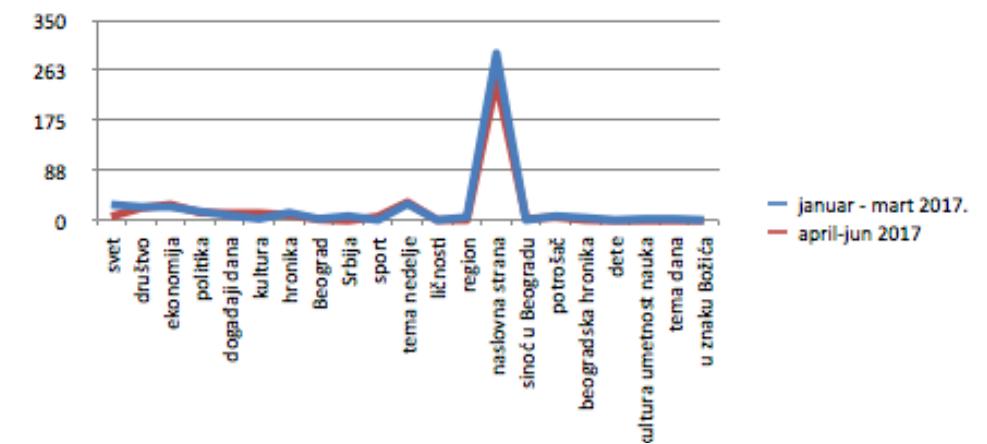
Izvor: Istraživanje Medijametar, april - jun 2017.

Grafikon 9. – Informer

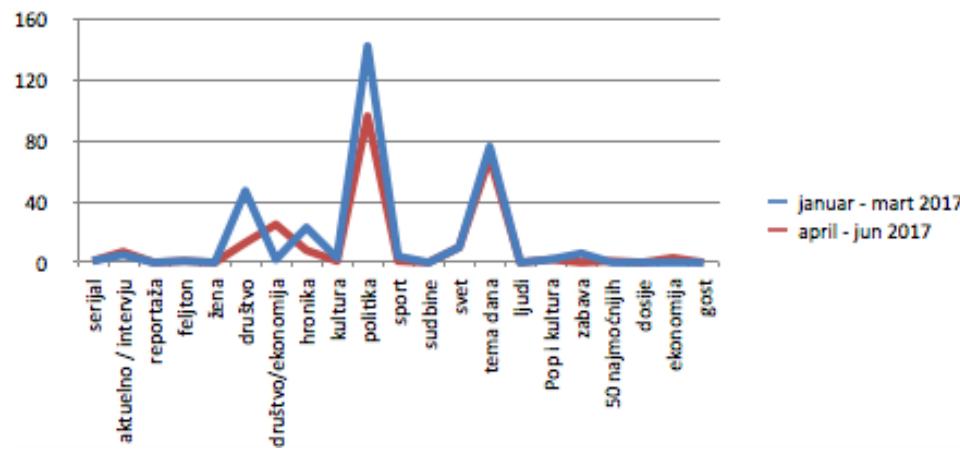
Izvor: Istraživanje Medijametar, april - jun 2017.

Grafikon 10. – Alo!

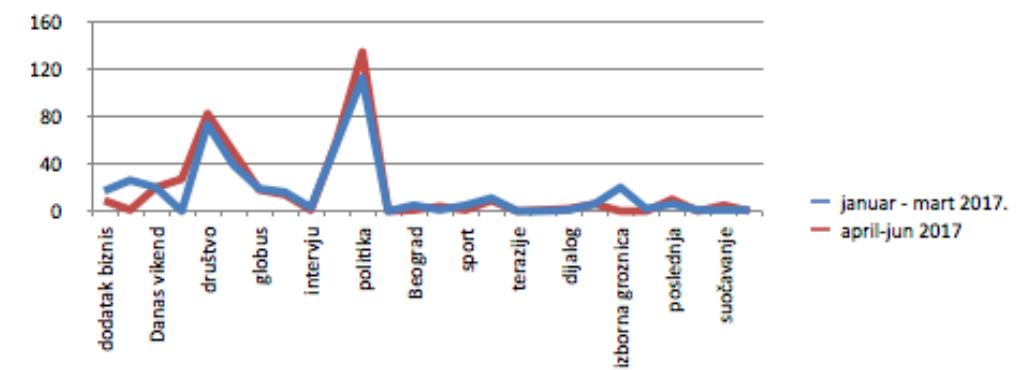
Izvor: Istraživanje Medijametar, april - jun 2017.

Grafikon 12. – Politika

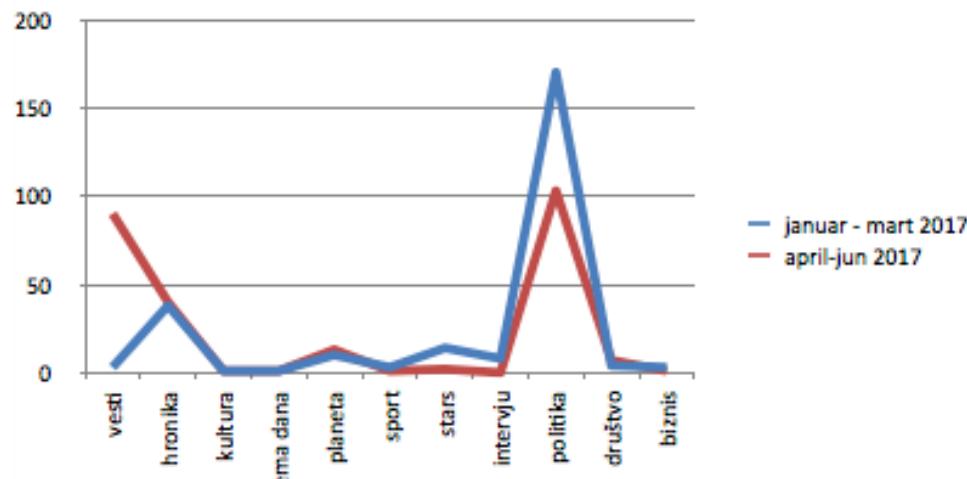
Izvor: Istraživanje Medijametar, april - jun 2017.

Grafikon 11. – Blic

Izvor: Istraživanje Medijametar, april - jun 2017.

Grafikon 13. – Danas

Izvor: Istraživanje Medijametar, april - jun 2017.

Grafikon 14. – Kurir

Izvor: Istraživanje Medijametar, april - jun 2017.

Ukoliko uporedimo broj selektovanih tekstova za drugi kvartal 2017., 2016. i 2015. godine, može se uočiti da je u ovim periodima 2017. i 2016. godine objavljen približno jednak broj tekstova (2091, odnosno 2106), dok je broj izabranih napisu u 2015. znatno manji (1673). U odnosu na prethodni kvartal (januar – mart 2017.), za period april – jun 2017. selektovano je 312 tekstova manje (2403 naspram 2091). Osim fokusa koji je bio na političkim dešavanjima nakon završetka predsedničkih izbora, odabrani tekstovi su se odnosili i na situaciju u regionu, dok je broj napisu u kojima je bilo reči o spoljnoj politici, bio manji nego u prethodnom periodu.

Tabela 8. – Broj selektovanih tekstova po kvartalima

Kvartal/broj tekstova	2015. godina	2016. godina	2017. godina
prvi	1360	1924	2403
drugi	1673	2106	2091
treći	2172	2012	
četvrti	2177	2251	
ukupno	7382	8293	

Izvor: Istraživanje Medijametar, april - jun 2017.

3

Rezultati
istraživanja

ISIDORA JARIĆ, DANICA LABAN

REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Zastupljenost novinskih žanrova

U drugom tromesečju 2017. je učešće izveštaja u ukupnom broju tekstova dodatno uvećano u odnosu na protekli kvartal, za oko 4%, i iznosi 75.13% ili 1571 tekstova. Najveće učešće izveštaja ponovo je uočeno u *Informeru* – 95.1%, dok je i ovoga puta najmanje učešće tekstova u ovom žanru u *Politici* – 56.13%. Sledeći žanrovi, prema zastupljenosti su intervju i članak, uočeni u po 186 ili 8.9% tekstova. Najveći broj i učešće intervjuja beleži se u *Danasu* (54 ili 11.84%), dok ih je najmanje u *Informeru* – 1.47% (3). Članci su najzastupljeniji u *Politici* - 22.88% ili 97 tekstova, a medij koji nije objavio nijedan tekst u ovoj formi je *Alo!*. Naredni žanrovi, prema učešću, su komentar i ostale forme (poput feljtona) – 3.97% (83 teksta), odnosno 1.29% (27), dok je u ovom kvartalu zabeleženo do sada najmanje učešće vesti – 1.05% ili 22 napisa. Reportaže su prisutne u samo 0.77% ili 16 tekstova (videti više u tabelama 9, 10 i 11). U drugom tromesečju 2017, redosled zastupljenosti žanrova je izmenjen u odnosu na prethodne kvartale, što je posebno oличено u smanjenju učešća vesti i povećanju prisustva ostalih formi, poput feljtona.

Tabela 9. – Pojedinačno učešće žanrova u izveštavanju sedam medija iz uzorka

Žanr	ukupan broj	%
izveštaj	1571	75,13
intervju	186	8,90
članak	186	8,90
komentar	83	3,97
drugo (hibridne forme, felhton)	27	1,29
vest	22	1,05
reportaža	16	0,77
total	2091	100,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

Tabela 10. – Distribucija novinskih formi u tekstovima iz uzorka, prema medijima

Žanr	Alo!	Blic	Danas	Informer	Kurir	Politika	Večernje novosti	total
izveštaj	190	202	317	194	181	238	249	1571
intervju	21	23	54	3	16	45	24	186
članak	0	3	29	3	26	97	28	186
komentar	0	5	37	0	0	38	3	83
drugo (hibridne forme, felhton)	1	4	11	0	10	0	1	27
vest	9	3	4	4	1	0	1	22
reportaža	0	0	4	0	0	6	6	16
total	221	240	456	204	234	424	312	2091

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

Tabela 11. – Distribucija novinskih formi u tekstovima iz uzorka, prema medijima

Žanr	Alo!	Blic	Danas	Informer	Kurir	Politika	Večernje novosti	total
izveštaj	85.97	84.17	69.52	95.10	77.35	56.13	79.81	75.13
intervju	9.50	9.58	11.84	1.47	6.84	10.61	7.69	8.90
članak	0.00	1.25	6.36	1.47	11.11	22.88	8.97	8.90
komentar	0.00	2.08	8.11	0.00	0.00	8.96	0.96	3.97
drugo (hibridne forme, felhton)	0.45	1.67	2.41	0.00	4.27	0.00	0.32	1.29
vest	4.07	1.25	0.88	1.96	0.43	0.00	0.32	1.05
reportaža	0.00	0.00	0.88	0.00	0.00	1.42	1.92	0.77
total	100,00	100,00						

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

Izveštaj

Izveštaj je u analiziranim dnevnim novinama zastupljen na sledeći način: u *Informeru* u 95.1% ili 194 teksta, u dnevnom listu *Alo!* – 85.97% ili 190 tekstova, *Blicu* – 84.17% (202), *Večernjim novostima* – 79.81% (249), *Kuriru* 77.35% (181), *Danasu* – 69.52% (317) i *Politici* 56.13% (238). U odnosu na prethodno tromeseče, zastupljenost izveštaja je povećana u *Danasu* (za oko 8%), *Blicu* (oko 5%), *Informeru* i *Kuriru* (povećanje od oko 2% u oba medija). Znatno veći broj tekstova u ovoj formi uočen je u *Večernjim novostima* (14.38%), dok je učešće dodatno smanjeno u *Politici* (za 4.7%) i *Alo!* (oko 1.5%).

U svih sedam listova prisutni su vrednosno obojeni¹ izveštaji, odnosno, u tekstu je uočljiv jasan stav novinara, a broj vrednosno opredeljenih tekstova u ovoj formi veći je nego u prethodnom tromeseče za oko 1%. Učešće vrednosno obojenih tekstova napisanih u ovom žanru varira od 68.04% u *Informeru* do 11.04% u *Danasu* (u oba medija, rezultat je gotovo identičan kao i u drugom kvartalu). Pozitivan ili negativan vrednosni stav novinara vidljiv je i u 62.98% tekstova pisanih u ovoj formi u *Kuriru* (povećanje učešća tekstova koji sadrže vrednosni stav u odnosu na prethodno tromeseče za oko 21%), 37.35% u *Večernjim novostima* (oko 1% više), 34.03% u *Politici* (oko 7% više), 26.32% u listu *Alo!* (oko 10% manje), 21.78% u *Blicu* (oko 8% manje) (više informacija u **tabeli 12**).

Tabela 12. – Struktura izveštaja u odnosu na vrednosni kontekst u sedam medija iz uzorka

Izveštaj	Vrednosni kontekst u odnosu na temu					
	pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%
<i>Informer</i>	22	11.34	62	31.96	110	56.70
<i>Kurir</i>	5	2.76	67	37.02	109	60.22
<i>Večernje novosti</i>	42	16.87	156	62.65	51	20.48
<i>Politika</i>	31	13.03	157	65.97	50	21.01
<i>Alo!</i>	6	3.16	140	73.68	44	23.16
<i>Blic</i>	1	0.50	158	78.22	43	21.29
<i>Danas</i>	4	1.26	282	88.96	31	9.78
total	111	7.07	1022	65.05	438	27.88

Izvor: Istraživanje Medijametar, april - jun 2017.

¹ U analizi koju predstavljamo, načine prezentovanja određenih tema ili aktera u pojedinačnim tekstovima iz našeg uzorka kodirali smo na tri različita načina, uzimajući u obzir kako tekst, tako i opremu teksta (nadnaslov, naslov i podnaslov). *Neutralnim* prezentovanjem određenih tema ili aktera označili smo one tekstove u kojima autori tekstova/novinari ne zauzimaju vrednosni stav prema određenom akteru ili temi, već nastoje da na relativno neutralan, odmeren način, poštujući profesionalne standarde, prezentuju određene činjenice koje su predmet teksta. Kao *pozitivne* označili smo one interpretacije u kojima novinari načinom prezentovanja određenih tema ili aktera iskazuju jasne simpatije i pozitivan odnos prema njima. Kao *negativne* označili smo one interpretacije u kojima novinari načinom prezentovanja određenih tema ili aktera iskazuju jasnu antipatiiju i negativan odnos prema njima.

U drugom tromesečju je skoro 78% izveštaja nebalansirano² (na primer, izveštaji sadrže izjavu samo jednog aktera, odnosno čitav tekst je zasnovan na stavu jednog sagovornika ili stavovima različitih sagovornika koji nastupaju sa istog stanovišta), a rezultat se, u odnosu na prethodni kvartal razlikuje za 2.18%. Najviše nebalansiranih napisa u ovom žanru beleži se u *Informeru* 97.94%, a slede *Kurir* – (91.16%), *Politika* (78.57%), *Alo!* (73.68%), *Blic* (72.77%) *Večernje novosti* (69.88%) i *Danas* (69.72%) (**tabela 13**).

Kada se dnevne novine sagledaju pojedinačno, u odnosu na proteklo tromeseče je došlo do izvesnih promena, posebno u listu *Politika*, gde je broj nebalansiranih izveštaja povećan za više od 9%. Učešće nebalansiranih izveštaja je u *Informeru* i *Danasu* na nivou prošlog kvartala, u *Blicu* i *Kuriru* je smanjeno za oko 6%, odnosno 7%, dok je u *Večernjim novostima* i *Alo!* uvećano za oko 5% (**tabela 13**).

Tabela 13. – Balansiranost izveštaja u sedam medija iz uzorka

Izveštaj	balans %		
	medij	da	ne
<i>Informer</i>		2.06	97.94
<i>Kurir</i>		8.84	91.16
<i>Politika</i>		21.43	78.57
<i>Alo!</i>		26.32	73.68
<i>Blic</i>		27.23	72.77
<i>Večernje novosti</i>		30.12	69.88
<i>Danas</i>		30.28	69.72
total		22.09	77.91

Izvor: Istraživanje Medijametar, april - jun 2017.

² Balans predstavlja način na koji novinar pristupa temi. Balansiran tekst podrazumeva uravnotežen i objektivan pristup temi, sagovornicima i celovitost informacija.

Ostale novinske forme

Najveće učešće tekstova u formi članka u odnosu na ukupan broj objavljenih tekstova zabeleženo je kada je u pitanju dnevni list *Politika*, 22.88%, koji je i objavio najveći broj članaka (97). Sledi *Kurir* sa 11.11% (26), *Večernje novosti* sa 8.97% (28) objavljenih tekstova u ovoj formi i *Danas* sa 6.36% (29). *Blic* i *Informer* su objavili po tri članka, dok tekstovi u ovom žanru nisu zabeleženi u listu *Alo!* (**tabela 10 i 11**). Učešće ove forme u *Politici* je veoma slično kao i u proteklom kvartalu. U dnevnem listu *Večernje novosti*, u odnosu na drugo tromesečje objavljeno je oko 12% manje članaka, a u *Kuriru* i *Danasu* oko 5%, odnosno 2% manje.

Kada je u pitanju forma članka, prisustvo vrednosnog konteksta je, u odnosu na protekli kvartal, uvećano za oko 10% - 54.84% u drugom, naspram 44.16% u prvom tromesečju 2017. Kada pogledamo medije pojedinačno, najmanje neutralno predstavljenih tekstova u ovoj formi beleži se u listovima *Kurir*, gde je samo 2 od 24 ili 7.69% članaka neutralno, a od ostalih medija koji su objavili značajniji broj tekstova u ovoj formi slede *Politika* sa 43.3% neutralnih napisa, *Večernje novosti* - 53.57% i *Danas* sa 75.86% vrednosno neutralnih tekstova napisanih u ovom žanru (**tabela 14**).

Tabela 14. – Struktura članaka u odnosu na vrednosni kontekst u sedam medija iz uzorka

Članak	Vrednosni kontekst u odnosu na temu					
	pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%
<i>Kurir</i>	0	0.00	2	7.69	24	92.31
<i>Informer</i>	0	0.00	1	33.33	2	66.67
<i>Politika</i>	7	7.22	42	43.30	48	49.48
<i>Večernje novosti</i>	0	0.00	15	53.57	13	46.43
<i>Blic</i>	0	0.00	2	66.67	1	33.33
<i>Danas</i>	0	0.00	22	75.86	7	24.14
total	7	3.76	84	45.16	95	51.08

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

Najveći broj tekstova napisanih u formi članka u prvom kvartalu 2017. nema balans – 76.34% objavljenih napisa. Balansa nema ni u jednom članku pisanim u *Informeru*, u *Kuriru* je nebalansirano 92.31% članaka, u *Politici* - 86.6%, *Večernjim novostima* 60.71%, dok je veći broj članaka u *Danasu* (55.17%) i *Blicu* (66.67%) celovit (više informacija u **tabeli 15**).

Tabela 15. – Balansiranost članaka u sedam medija iz uzorka

Članak	balans	
	da	ne
<i>Informer</i>	0.00	100.00
<i>Kurir</i>	7.69	92.31
<i>Politika</i>	13.40	86.60
<i>Večernje novosti</i>	39.29	60.71
<i>Danas</i>	55.17	44.83
<i>Blic</i>	66.67	33.33
total	23.66	76.34

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

Kao što je napomenuto, intervju je u novinama iz uzorka, u drugom tromesečju 2017. godine, podjednako zastupljen kao i članak. Prema učešću najviše je prisutan u *Danasu* (54 teksta ili 11.84%), sledi *Politika* sa 10.61% (45 tekstova), *Blic* (9.58% - 23), *Alo!* (9.5% - 21), *Večernje novosti* (7.69% ili 24 teksta), *Kurir* sa 6.84% (16) i *Informer* koji je objavio 3 intervjuja.

Najveći broj intervjuja – 154 ili 82.8% tekstova napisano je u neutralnom vrednosnom kontekstu, što se posebno odnosi na medije u kojima su svi objavljeni intervjuji vrednosno neutralni – *Blic* i *Alo!*. Veće učešće neutralnih intervjuja beleži se i u *Danasu* (oko 98%), dok je u *Kuriru* neutralno 81.25% intervjuja. Veće učešće vrednosno konotiranih tekstova u ovoj formi beleži se u *Politici* (40%), *Večernjim novostima* (37.5%) i *Informeru* (33.33%) (**tabela 16**).

Tabela 16. – Struktura intervjuja u odnosu na vrednosni kontekst u sedam medija iz uzorka

Intervju	Vrednosni kontekst u odnosu na temu					
	pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%
<i>Politika</i>	3	6.67	27	60.00	15	33.33
<i>Večernje novosti</i>	2	8.33	15	62.50	7	29.17
<i>Informer</i>	0	0.00	2	66.67	1	33.33
<i>Kurir</i>	0	0.00	13	81.25	3	18.75
<i>Danas</i>	0	0.00	53	98.15	1	1.85
<i>Alo!</i>	0	0.00	21	100.00	0	0.00
<i>Blic</i>	0	0.00	23	100.00	0	0.00
total	5	2.69	154	82.80	27	14.52

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

Naredna forma prema učešću, komentar (kolumna, uvodnik), zastupljena je u 3.97% tekstova. U nešto značajnijem obimu, ovaj žanr prisutan je samo u *Politici* - 8.96% ili 38 tekstova i *Danasu* (37 ili 8.11%). U *Blicu* je zabeleženo još 5 i u *Večernjim novostima* 3 komentara, dok ostali mediji na naslovnim stranama nisu objavljivali tekstove napisane u ovom žanru.

Većina komentara objavljenih u *Blicu* (80%), *Danasu* (72.97%) i *Politici* (50%) je vrednosno konotirana, dok su 2 od 3 komentara zabeležena u *Večernjim novostima* neutralna (**tabela 17**).

Tabela 17. – Struktura komentara u odnosu na vrednosni kontekst u sedam medija iz uzorka

Komentar	Vrednosni kontekst u odnosu na temu					
	Medij		pozitivan		neutralan	
	broj	%	broj	%	broj	%
<i>Blic</i>	1	20,00	1	20,00	3	60,00
<i>Danas</i>	4	10,81	10	27,03	23	62,16
<i>Politika</i>	2	5,26	17	44,74	19	50,00
<i>Večernje novosti</i>	0	0,00	2	66,67	1	33,33
total	7	8,43	30	36,14	46	55,42

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

U drugom tromesečju 2017, beleži se najmanje učešće vesti u odnosu na rezultate zabeležene u svih prethodnih devet brojeva *Medijametra*. Ovoga puta se na naslovcima beleži samo 1.05% vesti i to najviše u listu *Alo!* – 9 ili 4.07%, *Informeru* 1.96% (4), *Blicu* 1.25% (3), *Danasu* 0.88% (4), *Kuriru* 0.43% i *Večernjim novostima* 0.32% (po jedan tekst), dok *Politika* nije objavila nijedan napis u ovom žanru (**tabela 11**).

Najviše vesti objavljeno je u neutralnom kontekstu 86.36%, a ukoliko se sagleda svaki medij pojedinačno, najviše vrednosno obojenih vesti objavili su *Danas* i *Informer* (po 25%), sledi *Alo!* sa 11.11%, dok su vesti u *Blicu*, *Večernjim novostima* i *Kuriru* neutralne (**tabela 18**).

Tabela 18. – Struktura vesti u odnosu na vrednosni kontekst u sedam medija iz uzorka

Vest	Vrednosni kontekst u odnosu na temu					
	Medij		pozitivan		neutralan	
	broj	%	broj	%	broj	%
<i>Danas</i>	0	0,00	3	75,00	1	25,00
<i>Informer</i>	0	0,00	3	75,00	1	25,00
<i>Alo!</i>	1	11,11	8	88,89	0	0,00
<i>Večernje novosti</i>	0	0,00	1	100,00	0	0,00
<i>Kurir</i>	0	0,00	1	100,00	0	0,00
<i>Blic</i>	0	0,00	3	100,00	0	0,00
total	1	4,55	19	86,36	2	9,09

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

U prvom kvartalu 2017. objavljeno je 63.64% jednostranih i/ili necelovitih vesti. U *Informeru* i *Kuriru* nijedna vest nije balansirana, u *Danasu* je celovito samo 25%, dnevnim novinama *Alo!* 33%, dok su u *Večernjim novostima* i *Blicu* sve vesti balansirane (**tabela 19**).

Tabela 19. – Balansiranost vesti u sedam medija iz uzorka

Vest	balans %	
	medij	da
<i>Kurir</i>		0,00
<i>Informer</i>		0,00
<i>Danas</i>		25,00
<i>Alo!</i>		33,33
<i>Večernje novosti</i>		100,00
<i>Blic</i>		100,00
total		36,36
		63,64

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

Ostale forme (poput feljtona i različitih hibridnih formi), koje zbog svoje raznorodnosti u ovom istraživanju neće biti dodatno analizirane, zastupljene su u 27 tekstova, odnosno 5 napisu više u odnosu na vesti, dok reportaže u drugom kvartalu čine 0.77% svih tekstova iz uzorka. Ovaj žanr najviše je prisutan u novinama tradicionalne strukture – *Politici* (6 tekstova), *Večernjim novostima* (6) i *Danasu* (4 teksta) (**tabele 10 i 11**).

Povodi

U drugom kvartalu 2017, u redakcijama je osmišljen povod za 26,26% ili 549 tekstova, povodom *delovanja Vlade Republike Srbije/pozicije* nastalo 495 ili 23,67% napisa, dok je opozicija medijima dala povod za izveštavanje u 3,78% ili 79 napisa. Iz ovih rezultata se može zaključiti da se i u ovom tromesečju skoro podjednak broj tekstova objavljuje i povodom delovanja pozicije i opozicije zajedno (27,45%), i bez jasnog povoda (26,26%).

Tabela 20. – Distribucija povoda u sedam medija iz uzorka

Povod/svi mediji	broj pojavljivanja	% učešća
ostalo	968	46,29
osmišljen u redakciji	549	26,26
delovanje Vlade Republike Srbije/pozicije	495	23,67
delovanje opozicije	79	3,78
total	2091	100,00

Izvor: Istraživanje Medijametar, april - jun 2017.

Od 549 tekstova osmišljenih u redakciji, 209 ili 38,07% je u negativnom ili pozitivnom vrednosnom kontekstu (**tabela 22**). Povod osmišljen u redakciji je u drugom kvartalu najzastupljeniji kada je tema teksta *politički život u Srbiji* (183 ili 33,33% tekstova osmišljenih u redakcijama), slike teme u vezi sa Kosovom – 48 ili 8,74% napisa, privredom (44 ili 8,01%), regionalnim odnosima (33 ili 6,01%) i kulturi (po 27 ili 4,92% osmišljenih u redakciji) (**tabela 21**).

Tabela 21. – Povod osmišljen u redakciji – najčešće teme i vrednosni konteksti u sedam medija iz uzorka

Povod osmišljen u redakciji/tema	Vrednosni kontekst u odnosu na temu							
	total		pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
politički život u Srbiji	183	33,33	3	1,64	138	75,41	42	22,95
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	48	8,74	0	0,00	19	39,58	29	60,42
privreda	44	8,01	6	13,64	19	43,18	19	43,18
regionalni saradnja/odnosi u regionu	33	6,01	1	3,03	13	39,39	19	57,58
kultura	27	4,92	2	7,41	20	74,07	5	18,52

Izvor: Istraživanje Medijametar, april - jun 2017.

Tabela 22. – Povod osmišljen u redakciji - vrednosni kontekst tekstova u svim medijima

Povod osmišljen u redakciji	broj tekstova	pozitivan	neutralan	negativan
broj	549	22	340	187
%	100	4,01	61,93	34,06

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

U **tabelama 23 – 29** predstavljen je raspored navedenih povoda prema medijima:

Tabela 23. – Distribucija povoda u listu *Večernje novosti*

Večernje novosti	broj pojavljivanja	% učešća
ostalo	135	43,27
delovanje Vlade Republike Srbije/pozicije	128	41,03
osmišljen u redakciji	42	13,46
delovanje opozicije	7	2,24
total	312	100,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

Tabela 24. – Distribucija povoda u listu *Blic*

Blic	broj pojavljivanja	% učešća
ostalo	106	44,17
osmišljen u redakciji	64	26,67
delovanje Vlade Republike Srbije/pozicije	53	22,08
delovanje opozicije	17	7,08
total	240	100,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

Tabela 25. – Distribucija povoda u listu *Kurir*

Kurir	broj pojavljivanja	% učešća
ostalo	113	48,29
osmišljen u redakciji	53	22,65
delovanje Vlade Republike Srbije/pozicije	51	21,79
delovanje opozicije	17	7,26
total	234	100,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

Tabela 26. – Distribucija povoda u listu *Alo!*

<i>Alo!</i>	broj pojavljivanja	% učešća
ostalo	86	38,91
osmišljen u redakciji	83	37,56
delovanje Vlade Republike Srbije/pozicije	46	20,81
delovanje opozicije	6	2,71
total	221	100,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

Tabela 27. – Distribucija povoda u listu *Informer*

<i>Informer</i>	broj pojavljivanja	% učešća
ostalo	140	68,63
osmišljen u redakciji	35	17,16
delovanje Vlade Republike Srbije/pozicije	24	11,76
delovanje opozicije	5	2,45
total	204	100,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

Tabela 28. – Distribucija povoda u listu *Politika*

<i>Politika</i>	broj pojavljivanja	% učešća
ostalo	194	45,75
delovanje Vlade Republike Srbije/pozicije	125	29,48
osmišljen u redakciji	103	24,29
delovanje opozicije	2	0,47
total	424	100,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

Tabela 29. – Distribucija povoda u listu *Danas*

<i>Danas</i>	broj pojavljivanja	% učešća
ostalo	194	42,54
osmišljen u redakciji	169	37,06
delovanje Vlade Republike Srbije/pozicije	68	14,91
delovanje opozicije	25	5,48
total	456	100,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

Teme

Kako bi svaki tekst bio što jasnije definisan, odabrani napisи koji čine uzorak klasifikovani su u okviru samo jedne teme, ali su uvek evidentirani i drugi elementi prisutni u tekstu. To nam je omogućilo jasniji uvid u načine izveštavanja i pristup medija određenim temama i u prethodnim izdanjima *Medijametra*. Tekstovi iz oblasti crne hronike, koji imaju društveno politički karakter, kao i napisи koji se odnose na ubistvo pevačice Jelene Marjanović,³ ponovo su uvršteni u uzorak, kao svojevrsna paradigma stanja u srpskom novinarstvu koje odlikuju različiti vidovi nepoštovanja etičkih principa izveštavanja.

Zastupljenost tema

U periodu april – jun 2017, političke teme ponovo su zauzele najveći prostor na naslovnicama medija. Tema *politički život u Srbiji* čini 30.37% (635) tekstova iz uzorka. Preostale političke teme, *aktivnosti Vlade Srbije*, *aktivnosti predsednika Vlade Srbije* i *aktivnosti predsednika Srbije* zastupljene su u još 4.64% (97) tekstova, tako da je politička tematika u drugom kvartalu zastupljena u čak 35.01% (732) napisu iz uzorka. Druga tema prema zastupljenosti je privreda, o kojoj su mediji pisali u 158 (7.56%) napisu. Dešavanja u vezi sa Kosovom i odnosima Beograda i Prištine su treća tema prema učešću, koje je prisutna nešto je manje u odnosu na prethodni kvartal (6.55% tekstova u drugom, naspram 7.28% u prvom periodu). Regionalne teme su gotovo identično zastupljene kao i u prethodnom kvartalu - 6.31% ili 132 objavljena teksta. Karakter tekstova u kojima se govori o Kosovu i o regionu, kao i u svih prethodnih 9 tromesečja ostaje isti – dominantno negativan (više od 60% tekstova o obe teme ima negativnu konotaciju). Od spoljnopoličkih tema, ovoga puta, interes medija usmeren je ka međunarodnim odnosima (77 tekstova – 3.68%). Deset najzastupljenijih tema zaokružuju teme u vezi sa medijima (73 – 3.49%), pravosuđem i vojskom (po 56 tekstova – 2.68%), EU/politika – EU se spominje u 55 ili 2.63%, a deseta tema prema prisustvu je *socijalna pitanja/socijalna politika* – 46 ili 2.2% napisu. Tekstovi u kojima se govori o Rusiji (33 – 1.58%) nešto manje su zastupljeni nego u prošlom tromesečju, a veliki pad učešća tekstova na naslovnim stranama beleži se kada su u pitanju ekonomija i kriminal. U prvom kvartalu, o ekonomiji je pisano u 62 ili 2.58%, dok je u drugom kvartalu ova tema bila prisutna u 33 ili 1.58% napisu. Razlika je još drastičnija kada su u pitanju tekstovi o kriminalu, koji ovoga puta čine samo 0.86% uzorka (18 napisu), naspram čak 95 ili 3.95% tekstova u prethodnom tromesečju.

Ako se posmatra vrednosni kontekst 2091 izabranog teksta u drugom kvartalu 2017, vrednosno je konotirano 36.25% napisu – 29.75% negativno i 6.5% pozitivno (**tabela 31**). Od svih pomenutih tema, najviše negativno konotiranih tekstova odnosi se na medije - 67.12% (49). Veoma sličan ideo negativnih tekstova, napisan je o regionalnim odnosima i odnosima Beograda i Prištine, 61.36%, odnosno 63.5%. Nešto više od trećine negativno konotiranih tekstova zabeleženo je o međunarodnim odnosima (36.36%) i aktivnostima pravosudnih organa (33.93%), dok je privreda u ovom kontekstu zastupljena u 30.38% napisu. Negativni napisи zabeleženi su, između ostalog i o socijalnim pitanjima (28.26%) i političkom životu u Srbiji (18.11%). Među deset najzastupljenijih tema, na naslovnicama je napisan značajniji broj pozitivno konotiranih tekstova, samo kada su u pitanju privreda i vojska – 16 (10.13%), odnosno 12 (21.43%) (**tabela 30**). Najveći broj pozitivno konotiranih tekstova u odnosu na sve teme odnosi se na Rusiju – 17 ili 45.95% (**grafikon 15**).

³ Iako je pevačica Jelena Marjanović ubijena 2. aprila 2016, spekulacije o ovom zločinu i dalje zauzimaju prostor na naslovnim stranama novina iz uzorka. Ovoj temi posvećeno je 15 naslovica.

Tabela 30. – Distribucija tema i njihov vrednosni kontekst u sedam medija iz uzorka⁴

Svi mediji	Vrednosni kontekst u odnosu na temu							
	total		pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
politički život u Srbiji	635	30,37	9	1,42	511	80,47	115	18,11
privreda	158	7,56	16	10,13	94	59,49	48	30,38
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	137	6,55	0	0,00	50	36,50	87	63,50
regionalni saradnja/odnosi u regionu	132	6,31	3	2,27	48	36,36	81	61,36
međunarodni odnosi	77	3,68	0	0,00	49	63,64	28	36,36
mediji/sloboda medija	73	3,49	1	1,37	23	31,51	49	67,12
pravosuđe, aktivnosti pravosudnih organa	56	2,68	1	1,79	36	64,29	19	33,93
vojska	56	2,68	12	21,43	36	64,29	8	14,29
EU/politika Evropske Unije	55	2,63	3	5,45	46	83,64	6	10,91
socijalna pitanja/socijalna politika	46	2,20	0	0,00	33	71,74	13	28,26

Izvor: Istraživanje Medijametar, april - jun 2017.

Tabela 31. – Vrednosni kontekst u odnosu na sve teme i svih sedam medija iz uzorka

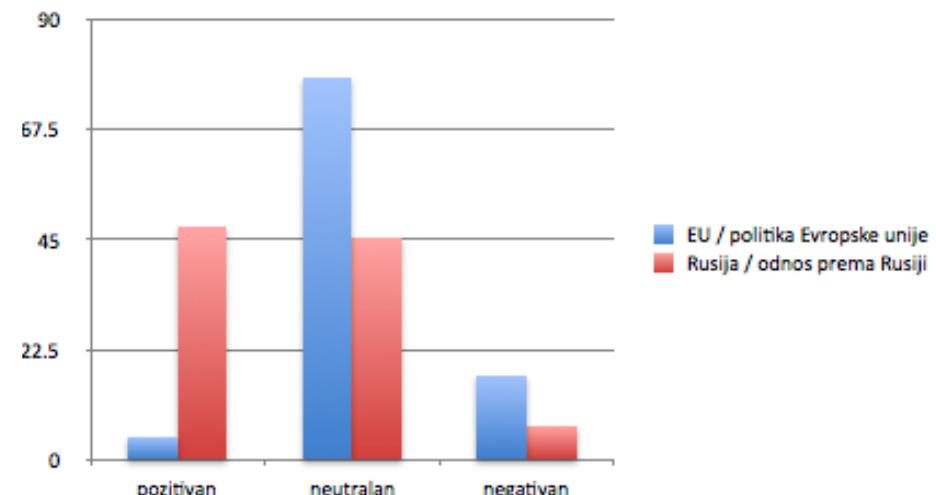
Total	broj	%
pozitivan	136	6,50
neutralan	1333	63,75
negativan	622	29,75
total	2091	100,00

Izvor: Istraživanje Medijametar, april - jun 2017.

Ukoliko sagledamo stav medija prema Rusiji i Evropskoj Uniji, možemo uočiti nešto veću zastupljenost tekstova o EU – 55 naspram 37. Međutim, pristup medija prema ove dve zemlje se i dalje razlikuje. Kada je Rusija u pitanju, 45.95% svih tekstova iz uzorka je pozitivno (**grafikon 15**), što je, pre svega, rezultat izveštavanja dnevnih listova *Informer*, gde je pozitivno 8 od 13 objavljenih napisu (61.54%) i *Politika* (6 ili 42.86% pozitivnih tekstova). Tekstovi u pozitivnom kontekstu zabeleženi su i u *Večernjim novostima* (2) i *Kuriru* (1), dok je samo jedan negativan napis uočen u listu *Alo!*. Sa druge

⁴ U svim tabelama predstavljeno je po deset najzastupljenijih tema.

strane, EU je u pozitivnom tonu zastupljena u samo po jednom tekstu u *Politici*, *Danasu* i *Informjeru*. Negativni tekstovi o EU zabeleženi su u *Politici* (4), *Kuriru* i *Večernjim novostima* (po jedan).

Grafikon 15. – Vrednosni kontekst u svim medijima iz uzorka prema temama *Rusija/odnos prema Rusiji* i *EU/politika Evropske unije*

Distribucija tema prema medijima

Blic

Najzastupljenija tema u dnevnom listu *Blic* je politički život u Srbiji, sa učešćem od čak 41.25% (99 tekstova), što je približno jednako prisustvu političkih tema na naslovnicama ovih novina u odnosu na prethodni kvartal. Većina tekstova sa ovom tematikom je neutralna (90.91%), dok su preostali napisi negativni u 8.08%, uz jedan pozitivno konotiran tekst. Od najzastupljenijih tema u *Blicu*, najveće učešće negativnih napisa uočeno je u tekstovima čija je tema privreda – 60.53%. Ova tema je druga prema zastupljenosti, zabeležena u 38 ili 15.83% napisu. Kosovske teme su prisutne u istom obimu kao i u proteklom kvartalu, a vrednosni kontekst ovih tekstova je negativan u 36.36% napisu. Slična je zastupljenost i negativno intoniranih tekstova i kada je tema napisa region – 33.33%. U okviru najzastupljenijih tema, dnevni list *Blic* je objavio i jedan tekst pozitivne konotacije o vojsci (raspored i vrednosni kontekst ostalih najzastupljenijih tema u *Blicu* videti u **tabeli 32**).

U drugom tromesečju 2017, dnevne novine *Blic* 20.83% tekstova iz uzorka predstavljaju u pozitivnoj ili negativnoj vrednosnoj konotaciji (**tabela 33**), što je za oko 6% manje vrednosno konotiranih napisu nego u prvom periodu 2017. *Blic* objavljuje izuzetno mali broj tekstova u pozitivnom vrednosnom kontekstu – samo 2 ili 0.83%, dok je preostalih 20% tekstova negativno.

Tabela 32. – Distribucija tema i njihov vrednosni kontekst u listu *Blic*

Blic	Vrednosni kontekst u odnosu na temu							
	total		pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
politički život u Srbiji	99	41,25	1	1,01	90	90,91	8	8,08
privreda	38	15,83	0	0,00	15	39,47	23	60,53
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	22	9,17	0	0,00	14	63,64	8	36,36
regionalni saradnja/odnosi u regionu	12	5,00	0	0,00	8	66,67	4	33,33
aktivnosti Vlade RS	9	3,75	0	0,00	8	88,89	1	11,11
pravosuđe, aktivnosti pravosudnih organa	8	3,33	0	0,00	6	75,00	2	25,00
vojska	7	2,92	1	14,29	6	85,71	0	0,00
međunarodni odnosi	5	2,08	0	0,00	5	100,00	0	0,00
pitanja vere, crkva, religija	4	1,67	0	0,00	3	75,00	1	25,00
terorizam i Islamska država	4	1,67	0	0,00	3	75,00	1	25,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

Tabela 33. – Vrednosni kontekst u odnosu na sve teme u listu *Blic*

Blic	broj	%
pozitivan	2	0,83
neutralan	190	79,17
negativan	48	20,00
total	240	100,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

Kurir

Politički život u Srbiji je tema koja ponovo dominira naslovnicama *Kurira*, ovoga puta u 43.59% ili 102 napisu, od kojih je 43.14% negativno konotirano, uz jedan pozitivno intoniran tekst. Kosovske teme su u ovom kvartalu u *Kuriru* prisutne u 16 ili 6.84% napisu, koji su u čak 87.5% slučajeva negativno intonirani. Veoma značajno učešće negativno konotiranih napisu beleži se i kada su teme tekstova u vezi regionom (85.71%), o kojem je napisano ukupno 14 tekstova. Ovaj medij i dalje na naslovnicama intenzivno prati dešavanja u vezi sa kriminalom, koja su zastupljena u 9 ili 3.85% napisu (88.89% negativnih), dok je po 8 tekstova posvećeno međunarodnim odnosima (62.5% negativno konotiranih tekstova) i aktivnostima predsednika Srbije (75% negativno konotiranih tekstova). Ubistvo Jelene Marjanović je tema koja je i dalje prisutna na 6 naslovica *Kurira*, bez obzira na činjenicu da značajni-

jeg pomaka u istrazi ovog ubistva nije bilo.⁵ Uz to, u 83.33% napisa *Kurir* je negativan prema porodici Marjanović. U *Kuriru* je zabeleženo još 6 negativno konotiranih tekstova o Vladi Republike Srbije i 5 tekstova o aktivnostima lokalnih samouprava (80% negativnih) (**tabela 34**).

U listu *Kurir* je vrednosno definisano 61.97% tekstova, što je za oko 20% više vrednosno konotiranih napisu u odnosu na prethodni kvartal. Od toga 59.83% ima negativnu (najveći ideo negativno intoniranih napisu u odnosu na sve medije iz uzorka), a 2.14% pozitivnu konotaciju (**tabela 35**).

Tabela 34. – Distribucija tema i njihov vrednosni kontekst u listu *Kurir*

Kurir	Vrednosni kontekst u odnosu na temu							
	total		pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
politički život u Srbiji	102	43,59	1	0,98	57	55,88	44	43,14
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	16	6,84	0	0,00	2	12,50	14	87,50
regionalni saradnja/odnosi u regionu	14	5,98	0	0,00	2	14,29	12	85,71
kriminal	9	3,85	0	0,00	1	11,11	8	88,89
međunarodni odnosi	8	3,42	0	0,00	3	37,50	5	62,50
aktivnosti predsednika Srbije	8	3,42	0	0,00	2	25,00	6	75,00
mediji/sloboda medija	7	2,99	0	0,00	3	42,86	4	57,14
ubistvo pevačice Jelene Marjanović	6	2,56	0	0,00	1	16,67	5	83,33
aktivnosti Vlade RS	6	2,56	0	0,00	0	0,00	6	100,00
lokalna samouprava	5	2,14	0	0,00	1	20,00	4	80,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

⁵ Ubistvo Jelene Marjanović zastupljeno je u čak 319 ili 3.85% napisu od ukupnog uzorka *Medijametra* za 2016. godinu (8293 teksta) i to je šesta tema prema zastupljenosti tokom čitave protekle godine. O ovoj temi najviše su pisali listovi *Informer*, *Kurir* i *Alo!*.

Tabela 35. – Vrednosni kontekst u odnosu na sve teme u listu *Kurir*

<i>Kurir</i>	broj	%
pozitivan	5	2,14
neutralan	89	38,03
negativan	140	59,83
total	234	100,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

Informer

Dnevne novine *Informer* više nego dvostruko manje tekstova u odnosu na prošli kvartal posvećuju političkom životu u Srbiji (36 ili 17.65% u drugom, naspram 82 ili 36.28% u prvom tromesečju), a oko 58% ovih tekstova je negativno intonirano. U ovom dnevnom listu beležimo najveći udio vrednosno konotiranih i veoma veliki udio negativnih napisu u odnosu na sve zastupljene teme, pa su na taj način prezentovani i tekstovi u vezi sa regionalnim odnosima (negativno je konotirano 77.42% ili 24 od 31 teksta), medijima (27 isključivo negativnih napisu), Kosovom (94.44% - 17/18) i SAD (62.5% - 5/8). Jasan stav, ali pozitivan, sa druge strane, ovaj medij iskazuje prema Rusiji, tako da je 8 od 13 ili 61.54% tekstova pozitivno konotirano. Takođe, pozitivan utisak u *Informeru* ostavljaju tekstovi koji se bave vojnim temama (3). Jedina tema koja je predstavljena na relativno neutralan način je privreda (87.5% neutralnih napisu) (**tabela 36**).

Novinari *Informera* ne zauzimaju jasan stav u samo 33.33% tekstova iz uzorka, dok pozitivan ton temama daju u 10.78%, a negativan u 55.88% tekstova (videti **tabelu 37**).

Tabela 36. – Distribucija tema i njihov vrednosni kontekst u listu *Informer*

<i>Informer</i>	Vrednosni kontekst u odnosu na temu							
	total		pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
politički život u Srbiji	36	17,65	0	0,00	15	41,67	21	58,33
regionalni saradnja/odnosi u regionu	31	15,20	0	0,00	7	22,58	24	77,42
mediji/sloboda medija	27	13,24	0	0,00	0	0,00	27	100,00
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	18	8,82	0	0,00	1	5,56	17	94,44
Rusija/odnos prema Rusiji	13	6,37	8	61,54	5	38,46	0	0,00
međunarodni odnosi	10	4,90	0	0,00	6	60,00	4	40,00
SAD/odnos prema SAD	8	3,92	0	0,00	3	37,50	5	62,50
privreda	8	3,92	1	12,50	7	87,50	0	0,00

terorizam i Islamska država	6	2,94	0	0,00	3	50,00	3	50,00
vojska	6	2,94	3	50,00	2	33,33	1	16,67

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

Tabela 37. – Vrednosni kontekst u odnosu na sve teme u listu *Informer*

<i>Informer</i>	broj	%
pozitivan	22	10,78
neutralan	68	33,33
negativan	114	55,88
total	204	100,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

Alo!

List *Alo!*, kao i ostale dnevne novine iz uzorka (osim *Politike*), najviše piše o političkom životu u Srbiji (93 ili 42.08% tekstova), u napisima koji su velikom većinom neutralni (89.25%). Na naslovnim stranicama ovih dnevnih novina puno pažnje poklanja se temi Kosovo/odnosi Beograda i Prištine (24 ili 10.86%), koja je u većoj meri prezentovana u negativnom svetu – 58.33%. U sličnom tonu, ali u nešto manje negativno intoniranih tekstova *Alo!* na naslovnicama piše i o regionalnim odnosima (9 tekstova, 44.44% negativnih). U uglavnom neutralnom maniru *Alo!* piše o sportu (3.17% - 7 tekstova, 85.71% neutralnih), zatim privredi, lokalnoj samoupravi i međunarodnim odnosima (po 6 ili 2.71%), dok je o pitanjima vere, u 6 objavljenih tekstova, kontekst uglavnom negativan - 66.67%. Dnevni list *Alo!*, kao i *Kurir* i dalje posvećuje pažnju informacijama u vezi sa ubistvom Jelene Marjanović, koje je zastupljeno na naslovnicama u 5 isključivo neutralnih napisu. Jedina tema među zastupljenijima, o kojoj su napisana dva pozitivno konotirana teksta je vojska (treća tema prema učešću sa 11 ili 4.98% napisu) (**tabela 38**). Vrednosni kontekst u listu *Alo!* prisutan je u 23.08% napisu (**tabela 39**), odnosno vrednosno je konotirano oko 3% manje tekstova nego u prvom kvartalu. U ovim novinama, 7 napisima ima pozitivan ton u odnosu na temu, dok su preostali tekstovi (19.91%) negativno intonirani.

Tabela 38. – Distribucija tema i njihov vrednosni kontekst u dnevnom listu *Alo!*

Alo!	Vrednosni kontekst u odnosu na temu							
	total		pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
politički život u Srbiji	93	42,08	1	1,08	83	89,25	9	9,68
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	24	10,86	0	0,00	10	41,67	14	58,33
vojska	11	4,98	2	18,18	9	81,82	0	0,00
regionalni saradnja/odnosi u regionu	9	4,07	0	0,00	5	55,56	4	44,44
sport	7	3,17	0	0,00	6	85,71	1	14,29
privreda	6	2,71	0	0,00	6	100,00	0	0,00
lokalna samouprava	6	2,71	1	16,67	4	66,67	1	16,67
međunarodni odnosi	6	2,71	0	0,00	5	83,33	1	16,67
pitanja vere, crkva, religija	6	2,71	0	0,00	2	33,33	4	66,67
ubistvo pevačice Jelene Marjanović	5	2,26	0	0,00	5	100,00	0	0,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.**Tabela 39.** – Vrednosni kontekst u odnosu na sve teme u listu *Alo!*

Alo!	broj	%
pozitivan	7	3,17
neutralan	170	76,92
negativan	44	19,91
total	221	100,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.**Politika**

Dnevni list *Politika* se u drugom kvartalu 2017. ponovo najviše bavio privredom – 51 ili 12.03% tekstova – 35.29% (18) negativnih, dok je 17.65% (9) bilo pozitivno. Kao što je već istaknuto, politički život u Srbiji je samo u ovim dnevnim novinama druga tema od interesa i o njoj je objavljeno 39 (9.2%) tekstova (od kojih je 10.26% negativno). Teme koje su u *Politicima* predstavljene u negativnoj konotaciji, u većem broju tekstova, uglavnom su u vezi sa regionom (30 tekstova, 56.67% negativnih) i Kosovom (25 tekstova, 72% negativno), što je trend prisutan u ovim dnevnim novinama u skoro svim kvartalima. Više tekstova u negativnom kontekstu odnosi se i na socijalna pitanja (69.23% od 13 objavljenih napisa), dok se 38.71% negativnih napisa beleži o temi *međunarodni odnosi*. U neutralnom maniru novinari *Politike* pisali su o EU (81.48%) i obrazovanju (91.67%). Najviše pozitivnih tekstova napisano je o temama u vezi sa Rusijom, gde je 42.86% ili 6 od 14 tekstova pozitivno konotirano. Pozitivni tekstovi zabeleženi su i kada je u pitanju kultura – 21.05% napisa (više u **tabeli 40**).

Dnevni list *Politika*, u drugom kvartalu 2017, po prvi put od kako se vrši istraživanje *Medijametar*, ne objavljuje najveći broj tekstova koji su ušli u uzorak, ali u ovom listu i dalje beležimo i najveću raznovrsnost tema. U *Politicima* je objavljeno 6.56% više vrednosno konotiranih tekstova u odnosu na prethodni kvartal, 41.98% ili 178 od 424, od kojih je 10.38% pozitivno i 31.6% negativno intonirano (videti **tabelu 41**).

Tabela 40. – Distribucija tema i njihov vrednosni kontekst u listu *Politika*

Politika	Vrednosni kontekst u odnosu na temu							
	total		pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
privreda	51	12,03	9	17,65	24	47,06	18	35,29
politički život u Srbiji	39	9,20	0	0,00	35	89,74	4	10,26
međunarodni odnosi	31	7,31	0	0,00	19	61,29	12	38,71
regionalni saradnja/odnosi u regionu	30	7,08	1	3,33	12	40,00	17	56,67
EU/politika Evropske Unije	27	6,37	1	3,70	22	81,48	4	14,81
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	25	5,90	0	0,00	7	28,00	18	72,00
kultura	19	4,48	4	21,05	10	52,63	5	26,32
Rusija/odnos prema Rusiji	14	3,30	6	42,86	8	57,14	0	0,00
socijalna pitanja/socijalna politika	13	3,07	0	0,00	4	30,77	9	69,23
obrazovanje	12	2,83	0	0,00	11	91,67	1	8,33

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

Tabela 41. – Vrednosni kontekst u odnosu na sve teme u listu *Politika*

<i>Politika</i>	broj	%
pozitivan	44	10,38
neutralan	246	58,02
negativan	134	31,60
total	424	100,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

Večernje novosti

Pažnja *Večernjih novosti* u prvom kvartalu usmerena je na politička dešavanja, koja su zastupljena u 61 ili 19.55% tekstova, od kojih je četiri negativno, a jedan pozitivno vrednosno konotiran. Naredne dve teme prema zastupljenosti su ponovo Kosovo/odnosi Beograda i Prištine i regionalni odnosi (po 24 teksta – 7.69%). To su teme koje su u *Večernjim novostima* u najvećoj meri predstavljene u negativnom kontekstu u skoro svim prethodnim kvartalima. Ovaj medij od te prakse ne odustaje u ni u ovom tromesečju, tako da su regionalne teme negativne u 75%, a teme u vezi sa Kosovom u 66.67% objavljenih tekstova. Isključivo u neutralnom maniru *Večernje novosti* pisale su o socijalnim pitanjima (13 ili 4.14% tekstova). U još po 9 tekstova (u oba slučaja 66.67% neutralnih) bilo je reči o medijima i pravosudnim temama. Sa druge strane, teme o kojima *Večernje novosti* pišu u pozitivnom kontekstu (zastupljene takođe u po 9 tekstova) su protokolarni događaji (88.89% pozitivnih tekstova) i vojska (33.33%), a pozitivni napisи beleže se i kada je reč o infrastrukturi (50% od 12 objavljenih napisu) i privredi (31.58% od 19) (više u **tabeli 42**).

U neutralnom kontekstu napisano je 60.58% tekstova koji su ušli u uzorak, objavljenih na naslovnicama *Večernjih novosti*. Pozitivno je konotirano 15.06%,⁶ dok negativan vrednosni kontekst ima 24.36% napisu, što je ukupno za oko 4% više vrednosno konotiranih napisu u odnosu na prethodni kvartal (**tabela 43**).

Tabela 42. – Vrednosni kontekst prema temama u dnevnom listu *Večernje novosti*

<i>Večernje novosti</i>	Vrednosni kontekst u odnosu na temu							
	total		pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
politički život u Srbiji	61	19,55	1	1,64	56	91,80	4	6,56
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	24	7,69	0	0,00	8	33,33	16	66,67
regionalni saradnja/odnosi u regionu	24	7,69	1	4,17	5	20,83	18	75,00
privreda	19	6,09	6	31,58	13	68,42	0	0,00
socijalna pitanja/socijalna politika	13	4,17	0	0,00	13	100,00	0	0,00
infrastruktura	12	3,85	6	50,00	6	50,00	0	0,00
mediji/sloboda medija	9	2,88	0	0,00	6	66,67	3	33,33
protokolarni događaji	9	2,88	8	88,89	1	11,11	0	0,00
pravosuđe, aktivnosti pravosudnih organa	9	2,88	1	11,11	6	66,67	2	22,22
vojska	9	2,88	3	33,33	4	44,44	2	22,22

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

Tabela 43. – Vrednosni kontekst u odnosu na sve teme u listu *Večernje novosti*

<i>Večernje novosti</i>	broj	%
pozitivan	47	15,06
neutralan	189	60,58
negativan	76	24,36
total	312	100,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

⁶ Najveće učešće i broj pozitivno konotiranih tekstova – 15.05% ili 47, objavljen je u *Večernjim novostima*.

Danas

U dnevnom listu *Danas* izrazito dominiraju političke teme, prisutne u oko 2% više tekstova u odnosu na prethodni kvartal, tako da je o političkom životu u Srbiji ovoga puta napisano 205 ili 44.96% tekstova, od kojih je oko 12.2% negativno, a 2.44% pozitivno konotirano. Naredna tema od interesa ponovo je bila *privreda* (31 – 6.8% tekstova – 9.68% negativnih), dok je sledeća tema prema učešću – *mediji/sloboda medija* u 48% tekstova predstavljena negativno (o medijima je objavljeno 25 tekstova – 5.48%). Slede teme *pravosuđe, aktivnosti pravosudnih organa* (16 – 3.51%) i *EU/politika Evropske unije* (14 – 3.07%), uglavnom predstavljene u neutralnom maniru. Za razliku od većine drugih medija iz uzorka, dnevni list *Danas* regionalne odnose (12 – 2.63%), predstavlja u neutralnom kontekstu u 75% napisa, a više od 80% neutralnih tekstova napisano je i o socijalnim temama i ekonomiji. Najviše negativnih napisa beleži se o aktivnostima lokalne samouprave – 60%, što je i deseta tema prema zastupljenosti (više u **tabeli 44**).

U dnevnom listu *Danas* prvi put beležimo najveći broj tekstova koji čine uzorak – 456 i najveće učešće neutralnih tekstova – 83.55%. Pozitivno intoniranih bilo je 1.97%, a negativno 14.47%, što je sličan rezultat kao i u proteklom kvartalu (**tabela 45**).

Tabela 44. – Vrednosni kontekst prema temama u dnevnom listu *Danas*

Danas	Vrednosni kontekst u odnosu na temu							
	total		pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
politički život u Srbiji	205	44,96	5	2,44	175	85,37	25	12,20
privreda	31	6,80	0	0,00	28	90,32	3	9,68
mediji/sloboda medija	25	5,48	1	4,00	12	48,00	12	48,00
kultura	17	3,73	0	0,00	16	94,12	1	5,88
pravosuđe, aktivnosti pravosudnih organa	16	3,51	0	0,00	11	68,75	5	31,25
EU/politika Evropske Unije	14	3,07	1	7,14	13	92,86	0	0,00
regionalni saradnja/odnosi u regionu	12	2,63	1	8,33	9	75,00	2	16,67
socijalna pitanja/socijalna politika	12	2,63	0	0,00	11	91,67	1	8,33
ekonomija	11	2,41	0	0,00	9	81,82	2	18,18
lokalna samouprava	10	2,19	0	0,00	4	40,00	6	60,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

Tabela 45. – Vrednosni kontekst u odnosu na sve teme u listu *Danas*

Danas	broj	%
pozitivan	9	1,97
neutralan	381	83,55
negativan	66	14,47
total	456	100,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

Balans

Kada uzmemu u obzir sve tekstove iz uzorka za period april – jun 2017, može se primetiti da većina zastupljenih tema nije tretirana na celovit način, o čemu govori podatak da je balans prisutan u samo 19.37% svih napisa, za 2% manje nego u prethodnom kvartalu. Najmanje balansiranih tekstova zabeleženo je u listu *Informer* 1.96% ili 4 od 204 napisa, dok je u listu *Kurir*, balansirano 8.12% ili 19 od 234 teksta. Dnevni list *Politika* u četvrtom kvartalu dodatno umanjuje broj balansiranih tekstova za oko 2%, tako da je u ovim novinama samo 15.09% ili 64 od 424 napisa celovito. Slede *Alo!* sa 75.57% nebalansiranih tekstova, *Blic* (75%) i *Danasu* (74.56%), dok je najviše celovitih tekstova zabeleženo u *Večernjim novostima* (28.21%), što je takođe veoma malo učešće celovitih napisa (**tabela 46**).

Iako vrednosni kontekst nije izražen u 63.75% svih tekstova, u sagledavanju realne slike medija iz uzorka svakako treba uzeti u obzir i činjenicu da velika većina tekstova sa naslovnicama koje smo analizirali nije celovito i da takav, jednostran pristup oslikava opšte stanje u srpskim medijima.

Balansirani tekstovi, najzad, nužno pokazuju određeni stepen uzdržanosti što, očigledno, ne predstavlja naročito raširenu pojavu u srpskom novinarstvu. Opredeljivanje, koje je ponekad veoma strasno, privlači publiku ali smanjuje ozbiljnost. Reč je o brzini reakcije, a ne o detaljnem i racionalnom informisanju koje zahteva istraživanje, veći broj sagovornika i pouzdanih i proverljivih podataka, uz dostupne izvore informacija. Na taj način se u kratkom vremenu stiče tiraž i popularnost, ali ne i ugled.

Tabela 46. – Balans u odnosu na sve teme i svih sedam medija iz uzorka

Svi mediji	da		ne	
	%	broj	%	broj
<i>Informer</i>	1,96	4	98,04	200
<i>Kurir</i>	8,12	19	91,88	215
<i>Politika</i>	15,09	64	84,91	360
<i>Alo!</i>	24,43	54	75,57	167
<i>Blic</i>	25,00	60	75,00	180
<i>Danas</i>	25,44	116	74,56	340
<i>Večernje novosti</i>	28,21	88	71,79	224
total	19,37	405	80,63	1686

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

Akteri

Mediji u Srbiji se, bar sudeći prema analizi empirijskog materijala prikupljenog sa naslovnicama, pretežno bave političkim događajima unutar Srbije. Čak 49,09% od ukupnog broja aktera o kojima govore selektovani tekstovi sa naslovnicama čine (individualni i kolektivni) politički akteri koji zauzimaju različite pozicije unutar političkog života Srbije (videti **tabelu 47** i **tabele 48, 53, 54, 55, 56, 57 i 58**, koje govore o distribuciji, učestalosti pojavljivanja pojedinih individualnih i **tabele 59, 60, 61 i 62**, koje govore o distribuciji učestalosti pojavljivanja kolektivnih domaćih političkih aktera). Ukoliko ovom broju pridružimo i tekstove koji govore o inostranim političkim akterima, procenat učešća političkih aktera u ukupnom broju aktera na naslovnicama raste do 74,45%. Druga grupa po učestalosti pojavljivanja su različiti društveni akteri koji čine 15,06% našeg uzorka. Privredni i ekonomski akteri su protagonisti tekstova sa naslovnicama tek u 6,79% slučajeva (videti **tabelu 47**).

Tabela 47. – Ukupna distribucija aktera koji se pojavljuju u tekstovima koji su ušli u uzorak istraživanja (izražena u apsolutnim brojevima)

Akteri									
Politički akteri	10404	Unutrašnji	6860	Individualni	5070				
				Kolektivni	1790				
		Inostrani	3544	Individualni	2869				
				Kolektivni	675				
Privredni/ekonomski akteri	950	Unutrašnji	915	Individualni	324				
				Kolektivni	591				
		Inostrani	35	Individualni	0				
				Kolektivni	35				
Drugi društveni akteri	2105	Unutrašnji	2077	Individualni	1472				
				Kolektivni	605				
		Inostrani	28	Individualni	28				
				Kolektivni	0				
Neimenovan izvor				514					
Total				13973					

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

U **tabelama 48, 53-58** data je distribucija učestalosti pojavljivanja pojedinih individualnih političkih aktera koji deluju unutar političke scene društva Srbije. Individualni politički akteri – članovi i članice Vlade Srbije (43,19%), akteri političkih stranaka pozicije (10,05%) i akteri iz redova stranaka opozicije (24,51%) značajno su prisutniji na naslovnicama (77,75%) u odnosu na 8,77% predstavnika državnih organa i institucija, 2,30% predstavnika organa lokalne samouprave, 3,90% predstavnika vojske i policije i 7,25% onih koji ne pripadaju ni aktuelnoj vladu Srbije, niti strankama pozicije i/ili opozicije.

Tabela 48. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih političkih aktera iz Vlade Republike Srbije i predsednika Republike Srbije

Vlada i predsednik Republike Srbije	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	nega-tivn	%
Aleksandar Vučić	843	38,49	28	3,32	774	91,81	41	4,86
Ivica Dačić	258	11,78	0	0,00	244	94,57	14	5,43
Ana Brnabić	189	8,63	8	4,23	181	95,77	0	0,00
Tomislav Nikolić	171	7,81	2	1,17	147	85,96	22	12,87
Nebojša Stefanović	123	5,62	0	0,00	119	96,75	4	3,25
Aleksandar Vulin	106	4,84	0	0,00	102	96,23	4	3,77
Zorana Mihajlović	83	3,79	0	0,00	81	97,59	2	2,41
Rasim Ljajić	50	2,28	0	0,00	50	100,00	0	0,00
Zoran Đorđević	47	2,15	0	0,00	45	95,74	2	4,26
Dušan Vujović	37	1,69	0	0,00	37	100,00	0	0,00
Aleksandar Antić	36	1,64	0	0,00	36	100,00	0	0,00
Mladen Šarčević	36	1,64	0	0,00	35	97,22	1	2,78
Slavica Đukić Dejanović	33	1,51	0	0,00	33	100,00	0	0,00
Jadranka Joksimović	30	1,37	0	0,00	30	100,00	0	0,00
Branislav Nedić	30	1,37	1	3,33	29	96,67	0	0,00
Vladan Vukosavljević	29	1,32	0	0,00	28	96,55	1	3,45
Goran Knežević	23	1,05	0	0,00	23	100,00	0	0,00
Zlatibor Lončar	22	1,00	0	0,00	21	95,45	1	4,55
Nela Kuburović	21	0,96	0	0,00	21	100,00	0	0,00
Vanja Udovičić	13	0,59	0	0,00	13	100,00	0	0,00
Milan Krkobabić	10	0,46	0	0,00	10	100,00	0	0,00
total	2190	100,00	39	1,78	2059	94,02	92	4,20

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

Kao i u prethodnom tromesečju, najzastupljeniji akter na naslovnim stranicama dnevnih novina u Srbiji bio je premijer i sadašnji predsednik Srbije Aleksandar Vučić,⁷ o kojem mediji iz našeg uzorka izveštavaju pretežno neutralno (u 91.81% slučajeva). O njemu je napisano još i 3.32% (28)⁸ pozitivnih i 4.86% (41) tekstova sa negativnom konotacijom. Premijer/predsednik Srbije se kao protagonist tekstova na naslovcima pojavljuje 843 puta, što je značajno više od prvog sledećeg rangiranog aktera, ministra inostranih poslova Ivice Dačića, koji je prisutan u 258 tekstova, ministarke za lokalnu samoupravu i tadašnje kandidatkinje za premijerku Srbije Ane Brnabić⁹ (189 tekstova) i predsednika Srbije Tomislava Nikolića,¹⁰ koji se pojavljuje ukupno 171 puta. Najveću frekvenciju pojavljivanja Aleksandra Vučića, izraženu u apsolutnim brojevima, beležimo u dnevним listovima *Danas* (229), *Večernjim novostima* (118) i *Kuriru* (116). Izraženo u relativnim brojevima procentualnog učešća tekstova u kojima se on pojavljuje kao akter, a u odnosu na ukupan broj selektovanih tekstova iz istih pojedinačnih novina, vidimo da je on kao akter najzastupljeniji u *Danisu* (50.22%), a potom u dnevnim listovima *Kurir* (49.57%) i *Alo!* (43.89%). Najmanje učešće tekstova u kojima je akter predsednik Vlade Srbije/predsednik Srbije, beležimo u listu *Politika* (23.82%) (videti **tabelu 50**).

Kada je reč o vrednosnom kontekstu, najveće učešće, kao i broj negativnih tekstova ponovo su prisutni u *Danisu* (9.61% ili 22 napisu) i *Kuriru* (16.38% ili 19 napisu). Osim u ovim dnevnim novinama, negativno konotirani tekstovi nisu zabeleženi ni u jednom drugom mediju. Najviše pozitivno konotiranih tekstova objavljeno je u listu *Informer* – 12.20% ili 10, a slede *Večernje novosti* (8), *Politika* (5) i *Alo!* (5) (više informacija u **tabeli 49**).

Tabela 49. – Aleksandar Vučić: Vrednosti kontekst u odnosu na medij

Aleksandar Vučić	pozitivan		neutralan		negativan		total	
	medij	broj	%	broj	%	broj	%	broj
<i>Alo!</i>	5	5.15	92	94.85	0	0.00	97	100.00
<i>Blic</i>	0	0.00	100	100.00	0	0.00	100	100.00
<i>Danas</i>	0	0.00	207	90.39	22	9.61	229	100.00
<i>Informer</i>	10	12.20	72	87.80	0	0.00	82	100.00
<i>Kurir</i>	0	0.00	97	83.62	19	16.38	116	100.00
<i>Politika</i>	5	4.95	96	95.05	0	0.00	101	100.00
<i>Večernje novosti</i>	8	6.78	110	93.22	0	0.00	118	100.00
total	28	3.32	774	91.81	41	4.86	843	100.00

Izvor: Istraživanje Medijametar, april - jun 2017.

⁷ Tokom drugog kvartala 2017. godine, 2. aprila 2017. održani su predsednički izbori na kojima je pobedio tadašnji predsednik Vlade Republike Srbije, Aleksandar Vučić. On je preuzeo dužnost predsednika Srbije 31. maja 2017, do kada je obavljao funkciju premijera.

⁸ Oko 25% manje nego u prethodnom kvartalu kada je zabeleženo ukupno 40 pozitivno konotiranih tekstova, ali ipak više nego u poslednjem kvartalu 2016. godine kada je zabeleženo samo 16 pozitivno konotiranih tekstova.

⁹ Ana Brnabić je imenovana za premijerku na samom kraju drugog tromesečja 2017. godine – 29. juna 2017, kada je i konstituisana nova Vlada Republike Srbije. Iz tog razloga je u tabeli predstavljen prethodni saziv Vlade.

¹⁰ Videti fusnotu 7.

Tabela 50. – Broj pojavljivanja Aleksandra Vučića u odnosu na ukupan broj tekstova u pojedinim dnevnim novinama

Aleksandar Vučić prema medijima	broj pojavljivanja	ukupan broj tekstova	% učešća u odnosu na ukupan broj tekstova
<i>Danas</i>	229	456	50.22
<i>Kurir</i>	116	234	49.57
<i>Alo!</i>	97	221	43.89
<i>Blic</i>	100	240	41.67
<i>Informer</i>	82	204	40.20
<i>Večernje novosti</i>	118	312	37.82
<i>Politika</i>	101	424	23.82
total	843	2091	40.32

Izvor: Istraživanje Medijametar, april - jun 2017.

Doskorašnji predsednik Republike Srbije Tomislav Nikolić, koji je protagonist u 171 (7.81%) analiziranih tekstova, četvrti je prema učestalosti pojavljivanja među individualnim političkim akterima sa političke scene Srbije (videti **tabelu 48**).

Najveći broj tekstova u kojima je akter predsednik Srbije objavili su dnevni listovi *Blic* (31) i *Politika* (31), ali najveće učešće u odnosu na ukupan broj tekstova u mediju imaju *Blic* (12.92%) i *Kurir* (12.39%) (**tabela 51**). Najviše negativno konotiranih tekstova o Tomislavu Nikoliću beležimo u dnevnom listu *Blic* (13), u kojem je najveće i procentualno učešće negativno konotiranih tekstova (41.94%). U ovom kvartalu, za razliku od prethodna dva u kojima nije napisan niti jedan pozitivan tekst o aktuelnom predsedniku Srbije, beležimo dva takva teksta koji su objavljeni u dnevnom listu *Politika* (videti **tabelu 52**).

Ostali akteri iz ove grupacije su skoro 95% tekstova predstavljeni u neutralnom vrednosnom kontekstu. Pored predsednika i premijera, nešto veći broj negativno konotiranih tekstova zabeležen je i kod Ivice Dačića – 14¹¹ i Aleksandra Vulina i Nebojše Stefanovića (po 4 negativno konotirana teksta) (**tabela 48**).

¹¹ Nešto više nego u prethodnom kvartalu kada ih je bilo 10, a manje u odnosu na 15 negativno konotiranih tekstova u četvrtom kvartalu 2016, 21 u trećem kvartalu 2016. godine, i 35 negativno konotiranih tekstova u drugom tromesečju 2016.

Tabela 51. – Broj pojavljivanja Tomislava Nikolića u odnosu na ukupan broj tekstova u pojedinim dnevnim novinama

Tomislav Nikolić prema medijima	broj pojavljivanja	ukupan broj tekstova	% učešća u odnosu na ukupan broj tekstova
Blic	31	240	12.92
Kurir	29	234	12.39
Alo!	20	221	9.05
Večernje novosti	26	312	8.33
Politika	31	424	7.31
Danas	26	456	5.70
Informer	8	204	3.92
total	171	2091	8.18

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

Tabela 52. – Tomislav Nikolić: Vrednosti kontekst u odnosu na medij

Tomislav Nikolić	pozitivan		neutralan		negativan		total	
	medij	broj	%	medij	broj	%	medij	broj
Alo!	0	0.00	17	85.00	3	15.00	20	100.00
Blic	0	0.00	18	58.06	13	41.94	31	100.00
Danas	0	0.00	26	100.00	0	0.00	26	100.00
Informer	0	0.00	8	100.00	0	0.00	8	100.00
Kurir	0	0.00	23	79.31	6	20.69	29	100.00
Politika	2	6.45	29	93.55	0	0.00	31	100.00
Večernje novosti	0	0.00	26	100.00	0	0.00	26	100.00
total	2	1.17%	147	85.96%	22	12.87%	171	100.00%

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

U četvrtom kvartalu 2016. godine zabeleženo je 1225 pojavljivanja opozicionih aktera. Taj broj je značajno uvećan u prvom kvartalu 2017. godine kada je zabeleženo čak 1981 pojavljivanje aktera iz opozicije. U drugom kvartalu 2017. godine taj broj se ponovo vraća na vrednosti s kraja prethodne godine (1243). Najzastupljeniji opozicioni lideri¹² su Saša Janković (183 teksta), Vuk Jeremić (101), i Vojislav Šešelj (94). Najviše negativnih tekstova napisano je o Saši Jankoviću (27 – 14.75%) i Vuku Jeremiću (19 – 18.81%). O predstavnicima opozicije u drugom kvartalu 2017. godine napisan je svega jedan pozitivno konotirani tekst (0.08%) (videti **tabelu 53**).

Tabela 53. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih političkih aktera iz opozicije

Opozicija - individualno	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Saša Janković	183	14.72	1	0.55	155	84.70	27	14.75
Vuk Jeremić	101	8.13	0	0.00	82	81.19	19	18.81
Vojislav Šešelj	94	7.56	0	0.00	91	96.81	3	3.19
Boris Tadić	73	5.87	0	0.00	71	97.26	2	2.74
Boško Obradović	72	5.79	0	0.00	68	94.44	4	5.56
Ljubiša Preletačević Beli	65	5.23	0	0.00	64	98.46	1	1.54
Zoran Živković	53	4.26	0	0.00	51	96.23	2	3.77
Čedomir Jovanović	50	4.02	0	0.00	47	94.00	3	6.00
Saša Radulović	47	3.78	0	0.00	43	91.49	4	8.51
Dragan Šutanovac	42	3.38	0	0.00	42	100.00	0	0.00
Milan Stamatović	34	2.74	0	0.00	34	100.00	0	0.00
Nenad Čanak	32	2.57	0	0.00	32	100.00	0	0.00
Miroslav Parović	29	2.33	0	0.00	29	100.00	0	0.00
Sanda Rašković Ivić	28	2.25	0	0.00	27	96.43	1	3.57
Bojan Pajtić	20	1.61	0	0.00	17	85.00	3	15.00
Aleksandar Popović	18	1.45	0	0.00	18	100.00	0	0.00
Borko Stefanović	15	1.21	0	0.00	13	86.67	2	13.33
Dušan Teodorović	14	1.13	0	0.00	13	92.86	1	7.14
Đorđe Vukadinović	14	1.13	0	0.00	13	92.86	1	7.14
Marinika Tepić	13	1.05	0	0.00	13	100.00	0	0.00
Janko Veselinović	12	0.97	0	0.00	12	100.00	0	0.00
Radoslav Milojičić Kena	11	0.88	0	0.00	11	100.00	0	0.00

12 Koji su ujedno bili i predsednički kandidati.

Velimir Ilić	10	0.80	0	0.00	9	90.00	1	10.00
Vjerica Radeta	10	0.80	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Marko Đurišić	10	0.80	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Dijana Vukomanović	9	0.72	0	0.00	8	88.89	1	11.11
Vesna Rakić Vodinelić	9	0.72	0	0.00	8	88.89	1	11.11
Balša Božović	8	0.64	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Sreto Malinović	8	0.64	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Goran Ćirić	7	0.56	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Aida Čorović	6	0.48	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Konstantin Samofalov	6	0.48	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Nemanja Šarović	5	0.40	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Dušan Duda Ivković	4	0.32	0	0.00	3	75.00	1	25.00
Tatjana Macura	4	0.32	0	0.00	3	75.00	1	25.00
Miloš Jovanović	4	0.32	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Dušan Pavlović	3	0.24	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Milorad Mirčić	3	0.24	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Bojan Kostreš	3	0.24	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Sulejman Ugljanin	3	0.24	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Zoran Krasić	3	0.24	0	0.00	2	66.67	1	33.33
Željka Radeta	3	0.24	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Saša Mirković	2	0.16	0	0.00	2	100.00	0	0.00
Marko Bastać	1	0.08	0	0.00	1	100.00	0	0.00
Dušan Petrović	1	0.08	0	0.00	1	100.00	0	0.00
ostali	101	8.13	0	0.00	96	95.05	5	4.95
total	1243	100.00	1	0.08	1158	93.16	84	6.76

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2017.

U tabelama 54, 55 i 56 prikazan je vrednosni kontekst unutar kojeg se pojedini individualni politički akteri – predstavnici političkih stranaka pozicije, državnih organa, institucija i agencija i organa lokalne samouprave, pojavljuju u selektovanim tekstovima sa naslovnicama, dok tabele 57 i 58 prikazuju učestalost i vrednosni kontekst pojavljivanja predstavnika vojnih i policijskih organa i drugih društveno-političkih aktera.

Tabela 54. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih političkih aktera iz pozicije

Pozicija - individualno	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Dragan Marković Palma	61	11.98	0	0.00	57	93.44	4	6.56
Branko Ružić	59	11.59	0	0.00	57	96.61	2	3.39
Nikola Selaković	37	7.27	0	0.00	37	100.00	0	0.00
Vladimir Đukanović	37	7.27	0	0.00	36	97.30	1	2.70
Muamer Zukorlić	28	5.50	0	0.00	26	92.86	2	7.14
Vuk Drašković	26	5.11	0	0.00	25	96.15	1	3.85
Nenad Popović	20	3.93	0	0.00	20	100.00	0	0.00
Goran Trivan	18	3.54	0	0.00	17	94.44	1	5.56
Aleksandar Martinović	18	3.54	0	0.00	17	94.44	1	5.56
Bogoljub Karić	17	3.34	0	0.00	15	88.24	2	11.76
Marijan Rističević	12	2.36	0	0.00	11	91.67	1	8.33
Novica Tončev	12	2.36	0	0.00	12	100.00	0	0.00
Milovan Drecun	11	2.16	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Darko Glišić	11	2.16	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Miroslav Lazanski	10	1.96	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Vladimir Orlić	9	1.77	0	0.00	8	88.89	1	11.11
Milenko Jovanov	9	1.77	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Marija Obradović	8	1.57	0	0.00	7	87.50	1	12.50
Predrag Marković	8	1.57	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Đorđe Milićević	7	1.38	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Ištván Pastor	6	1.18	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Radomir Nikolić	6	1.18	0	0.00	5	83.33	1	16.67
Igor Bećić	6	1.18	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Žarko Obradović	5	0.98	0	0.00	3	60.00	2	40.00
Miodrag Linta	5	0.98	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Milutin Mrkonjić	4	0.79	0	0.00	3	75.00	1	25.00
Ivana Petrović	3	0.59	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Vladimir Zagrađanin	3	0.59	0	0.00	2	66.67	1	33.33
Zoran Anđelković	3	0.59	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Dubravka Filipovski	3	0.59	0	0.00	3	100.00	0	0.00

ostali	47	9.23	0	0.00	44	93.62	3	6.38
total	509	100.00	0	0.00	484	95.09	25	4.91

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

Tabela 55. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih političkih aktera predstavnika državnih organa, institucija i agencija

Državni organi, institucije i agencije - individualno	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Maja Gojković	82	18.43	0	0.00	80	97.56	2	2.44
Siniša Mali	56	12.58	0	0.00	54	96.43	2	3.57
Miloš Vučević	46	10.34	0	0.00	46	100.00	0	0.00
Marko Đurić	27	6.07	0	0.00	27	100.00	0	0.00
Goran Vesić	19	4.27	0	0.00	18	94.74	1	5.26
Veljko Odalović	12	2.70	0	0.00	12	100.00	0	0.00
Jorgovanka Tabaković	9	2.02	1	11.11	6	66.67	2	22.22
Vladimir Dimitrijević	9	2.02	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Ivan Mrkić	7	1.57	0	0.00	4	57.14	3	42.86
Zoran Stanković	6	1.35	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Nino Brajović	6	1.35	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Stanislava Pak	4	0.90	0	0.00	3	75.00	1	25.00
Igor Mirović	4	0.90	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Marko Blagojević	4	0.90	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Milovan Drecun	4	0.90	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Strahinja Sekulić	3	0.67	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	147	33.03	0	0.00	117	79.59	30	20.41
total	445	100.00	1	0.22	403	90.56	41	9.21

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

Tabela 56. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih političkih aktera predstavnika organa lokalne samouprave

Lokalna samouprava	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Jonuz Musliju	33	28.21	0	0.00	16	48.48	17	51.52
Aleksandar Šapić	13	11.11	0	0.00	13	100.00	0	0.00
Boško Ničić	9	7.69	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Veroljub Stevanović	5	4.27	0	0.00	5	100.00	0	0.00
ostali	57	48.72	0	0.00	53	92.98	4	7.02
total	117	100.00	0	0.00	96	82.05	21	17.95

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

Tabela 57. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih političkih aktera predstavnika vojske i policije

Vojska i policija - individualno	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Ljubiša Diković	35	17.68	0	0.00	35	100.00	0	0.00
Bratislav Gašić	34	17.17	2	5.88	31	91.18	1	2.94
Aleksandar Đorđević	10	5.05	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Ranko Živak	8	4.04	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Novica Antić	7	3.54	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Momir Stojanović	5	2.53	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Veljko Mijailović	4	2.02	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Milorad Veljović	3	1.52	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	92	46.46	6	6.52	74	80.43	12	13.04
total	198	100.00	8	4.04	177	89.39	13	6.57

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

Tabela 58. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja drugih individualnih i kolektivnih političkih i društvenih aktera

Ostali društveno - politički akteri	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Slobodan Milošević	100	25.45	1	1.00	97	97.00	2	2.00
Zoran Đindjić	41	10.43	0	0.00	41	100.00	0	0.00
Dragan Đilas	29	7.38	0	0.00	26	89.66	3	10.34
Vojislav Koštunica	24	6.11	0	0.00	24	100.00	0	0.00
Dragica Nikolić	22	5.60	1	4.55	12	54.55	9	40.91
Mlađan Dinkić	17	4.33	0	0.00	12	70.59	5	29.41
Mirjana Marković	15	3.82	0	0.00	13	86.67	2	13.33
Slavko Ćuruvija	14	3.56	0	0.00	14	100.00	0	0.00
SANU	13	3.31	0	0.00	13	100.00	0	0.00
Mirko Cvetković	11	2.80	0	0.00	10	90.91	1	9.09
Srbijanka Turajlić	9	2.29	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Nataša Kandić	8	2.04	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Andrej Vučić	8	2.04	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Veran Matić	7	1.78	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Drugi krug	6	1.53	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Vladimir Bumbaširević	5	1.27	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Fond za humanitarno pravo	5	1.27	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Dušan Kovačević	5	1.27	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Vesna Pešić	4	1.02	0	0.00	3	75.00	1	25.00
Marko Vidojković	4	1.02	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Beogradski centar za bezbednosnu politiku	4	1.02	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Marija Mali	4	1.02	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Svetlana Ceca Ražnatović	4	1.02	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Igor Jurić	4	1.02	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Aleksandar Karađorđević	4	1.02	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Emir Kusturica	4	1.02	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Sonja Biserko	4	1.02	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Jelena Maćić	3	0.76	0	0.00	2	66.67	1	33.33

Filip David	3	0.76	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Inicijativa mladih za ljudska prava	3	0.76	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Nataša Jeremić	3	0.76	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Marko Milošević	3	0.76	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Dušan Mihajlović	3	0.76	0	0.00	3	100.00	0	0.00
total	393	100.00	2	0.51	367	93.38	24	6.11

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

U okviru kategorije *ostali* predstavljeni su akteri koji imaju određen društveni uticaj ili se iz drugih razloga nalaze zastupljeni u javnom prostoru, ali njihova društvena uloga nije institucionalizovana. Takođe, u ovu kategoriju su svrstane i ličnosti koje su tokom života imale veliki uticaj ili značajne političke uloge, poput Zorana Đindjića ili Slobodana Miloševića.

Primetno je manje onih tekstova koji se bave značajnim kolektivnim političkim akterima, koji su među unutarpolitičkim akterima zastupljeni sa 26.09%. U tabelama 59–62 izlistani su svi akteri iz našeg uzorka klasifikovani u ovu kategoriju, zajedno sa frekvencijama i vrednosnim konotacijama njihovog pojavljivanja.

Tabela 59. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja domaćih kolektivnih političkih aktera: državni organi i institucije

Državni organi, institucije i agencije - kolektivno	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Vlada Srbije	162	23.11	3	1.85	154	95.06	5	3.09
Ministarstvo unutrašnjih poslova	64	9.13	1	1.56	61	95.31	2	3.13
RIK	58	8.27	0	0.00	58	100.00	0	0.00
Narodna skupština republike Srbije	44	6.28	0	0.00	44	100.00	0	0.00
Narodna banka Srbije	34	4.85	0	0.00	33	97.06	1	2.94
Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja	31	4.42	0	0.00	30	96.77	1	3.23
Ministarstvo kulture i informisanja	30	4.28	0	0.00	29	96.67	1	3.33
Ministarstvo odbrane	29	4.14	0	0.00	29	100.00	0	0.00
Ministarstvo spoljnih poslova	27	3.85	0	0.00	24	88.89	3	11.11
Ministarstvo pravde	21	3.00	0	0.00	21	100.00	0	0.00
Ministarstvo zdravlja	20	2.85	0	0.00	20	100.00	0	0.00
Agencija za privredne registre	16	2.28	0	0.00	16	100.00	0	0.00

Ministarstvo finansija	16	2.28	0	0.00	16	100.00	0	0.00
"srpske vlasti"	15	2.14	0	0.00	14	93.33	1	6.67
Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave	13	1.85	0	0.00	13	100.00	0	0.00
Ministarstvo rada, zapošljavanja i socijalne politike	12	1.71	0	0.00	12	100.00	0	0.00
Ministarstvo građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture	10	1.43	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Ministarstvo poljoprivrede i zaštite životne sredine	8	1.14	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Ministarstvo privrede	8	1.14	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Poreska uprava Srbije	8	1.14	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Agencija za restituciju	6	0.86	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Ministarstvo trgovine, turizma i telekomunikacija	5	0.71	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Predsedništvo Srbije	5	0.71	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Ministarstvo rudarstva i energetike	5	0.71	0	0.00	4	80.00	1	20.00
Vlada AP Vojvodine	3	0.43	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Republički geodetski zavod	3	0.43	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Grad Beograd	3	0.43	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	45	6.42	0	0.00	44	97.78	1	2.22
total	701	100.00	4	0.57	681	97.15	16	2.28

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

Tabela 60. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja domaćih kolektivnih političkih aktera: **vojska i policija**

Vojska i policija - kolektivno	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	nega-tivan	%
Vojska Srbije	43	29.45	5	11.63	37	86.05	1	2.33
BIA	32	21.92	0	0.00	31	96.88	1	3.13
VBA	15	10.27	0	0.00	15	100.00	0	0.00
Vojni sindikat Srbije	14	9.59	0	0.00	14	100.00	0	0.00
Policinski sindikat Srbije	14	9.59	0	0.00	14	100.00	0	0.00
SBPOK	3	2.05	0	0.00	3	100.00	0	0.00
SAJ	3	2.05	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	22	15.07	0	0.00	22	100.00	0	0.00
total	146	100.00	5	3.42	139	95.21	2	1.37

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

Tabela 61. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja domaćih kolektivnih političkih aktera: **pozicija**

Pozicija - stranke	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
SNS	274	54.80	1	0.36	252	91.97	21	7.66
SPS	117	23.40	1	0.85	115	98.29	1	0.85
Jedinstvena Srbija	31	6.20	0	0.00	31	100.00	0	0.00
SPO	17	3.40	0	0.00	16	94.12	1	5.88
Pokret socijalista	16	3.20	0	0.00	16	100.00	0	0.00
PUPS	10	2.00	0	0.00	10	100.00	0	0.00
SVM	10	2.00	0	0.00	10	100.00	0	0.00
SDPS	10	2.00	0	0.00	10	100.00	0	0.00
SNP	8	1.60	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Pokret snaga Srbije	4	0.80	0	0.00	4	100.00	0	0.00
ostali	3	0.60	0	0.00	3	100.00	0	0.00
total	500	100.00	2	0.40	475	95.00	23	4.60

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

Tabela 62. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja domaćih kolektivnih političkih aktera: **opozicija**

Opozicija - stranke	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
DS	92	22.01	0	0.00	91	98.91	1	1.09
LDP	46	11.00	0	0.00	46	100.00	0	0.00
Dosta je bilo	43	10.29	0	0.00	42	97.67	1	2.33
SRS	43	10.29	0	0.00	43	100.00	0	0.00
Dveri	40	9.57	0	0.00	40	100.00	0	0.00
DSS	35	8.37	0	0.00	35	100.00	0	0.00
SDS	31	7.42	0	0.00	31	100.00	0	0.00
LSV	25	5.98	0	0.00	25	100.00	0	0.00
Nova stranka	18	4.31	0	0.00	18	100.00	0	0.00
PSG	18	4.31	0	0.00	18	100.00	0	0.00
Nova Srbija	11	2.63	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Pokret za preokret	5	1.20	0	0.00	5	100.00	0	0.00
SDA Sandžaka	4	0.96	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Levica Srbije	3	0.72	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	4	0.96	0	0.00	4	100.00	0	0.00
total	418	100.00	0	0.00	416	99.52	2	0.48

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

Značajno manji procenat tekstova sa naslovnicu govori o inostranim (individualnim i kolektivnim) političkim akterima i političkim akterima sa Kosova (svega 25.36% od ukupnog broja aktera). Protagonisti ovih tekstova češće su individualni akteri (u 80.95% slučajeva) nego oni kolektivni (19.04%) (videti tabelu 47 i tabele 63-76).

Tabela 63. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih aktera: **Kosovo**

Kosovo	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Ramuš Haradinaj	119	24.19	0	0.00	52	43.70	67	56.30
Hašim Tači	93	18.90	0	0.00	54	58.06	39	41.94
OVK	42	8.54	0	0.00	18	42.86	24	57.14
Daut Haradinaj	21	4.27	0	0.00	6	28.57	15	71.43
"kosovske vlasti"	14	2.85	0	0.00	10	71.43	4	28.57
Kadri Veselji	13	2.64	0	0.00	8	61.54	5	38.46
KFOR	11	2.24	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Srpska lista	11	2.24	1	9.09	10	90.91	0	0.00
Kosovska policija	11	2.24	0	0.00	10	90.91	1	9.09
Bedžet Pacoli	11	2.24	0	0.00	6	54.55	5	45.45
Fatmir Limaj	10	2.03	0	0.00	8	80.00	2	20.00
Oliver Ivanović	10	2.03	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Isa Mustafa	9	1.83	0	0.00	7	77.78	2	22.22
Unmik	8	1.63	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Pokret Samoopre-deljenje	6	1.22	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Albin Kurti	5	1.02	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Vlada Kosova	5	1.02	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Agim Čeku	5	1.02	0	0.00	3	60.00	2	40.00
Slavko Simić	4	0.81	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Skupština Kosova	4	0.81	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Alijansa za budućnost Kosova	4	0.81	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Enver Hodžaj	3	0.61	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Edita Tahiri	3	0.61	0	0.00	2	66.67	1	33.33
Euleks	3	0.61	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Kosovske bezbednosne snage	3	0.61	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	64	13.01	0	0.00	54	84.38	10	15.63
total	492	100.00	1	0.20	314	63.82	177	35.98

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

Tabela 64. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inostranih aktera iz regiona: **Hrvatska**

Hrvatska	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Kolinda Grabar Kitarović	42	30.66	0	0.00	38	90.48	4	9.52
Andrej Plenković	21	15.33	0	0.00	19	90.48	2	9.52
Franjo Tuđman	7	5.11	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Milorad Pupovac	7	5.11	0	0.00	7	100.00	0	0.00
“hrvatske vlasti”	5	3.65	0	0.00	1	20.00	4	80.00
Ante Pavelić	5	3.65	0	0.00	4	80.00	1	20.00
Zoran Milanović	4	2.92	0	0.00	3	75.00	1	25.00
Ivo Josipović	4	2.92	0	0.00	4	100.00	0	0.00
HDZ	3	2.19	0	0.00	2	66.67	1	33.33
ostali	39	28.47	1	2.56	35	89.74	3	7.69
total	137	100.00	1	0.73	120	87.59	16	11.68

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

Tabela 65. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inostranih aktera iz regiona: **Crna Gora**

Crna Gora	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Milo Đukanović	17	22.97	1	5.88	13	76.47	3	17.65
Filip Vujanović	16	21.62	0	0.00	16	100.00	0	0.00
Demokratski front	4	5.41	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Andrija Mandić	4	5.41	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Duško Marčović	4	5.41	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Crnogorska policija	3	4.05	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	26	35.14	0	0.00	25	96.15	1	3.85
total	74	100.00	1	1.35	69	93.24	4	5.41

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

Tabela 66. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inostranih aktera iz regiona: **Federacija BiH**

BiH	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Milorad Dodik	63	40.91	0	0.00	63	100.00	0	0.00
Bakir Izetbegović	19	12.34	0	0.00	17	89.47	2	10.53
Mladen Ivanić	11	7.14	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Željka Cvijanović	11	7.14	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Alija Izetbegović	5	3.25	0	0.00	4	80.00	1	20.00
Dragan Čović	5	3.25	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Ćamil Duraković	4	2.60	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Dragan Mektić	3	1.95	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Denis Zvizdić	3	1.95	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Dragan Čavić	3	1.95	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	27	17.53	0	0.00	27	100.00	0	0.00
total	154	100.00	0	0.00	151	98.05	3	1.95

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

Tabela 67. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inostranih aktera iz regiona: **Makedonija**¹³

Makedonija	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Zoran Zaev	64	22.07	0	0.00	45	70.31	19	29.69
Đorđe Ivanov	42	14.48	0	0.00	42	100.00	0	0.00
Talat Džaferi	28	9.66	0	0.00	16	57.14	12	42.86
Nikola Gruevski	28	9.66	0	0.00	22	78.57	6	21.43
VMRO-DPMNE	27	9.31	0	0.00	26	96.30	1	3.70
SDSM	21	7.24	0	0.00	21	100.00	0	0.00
DUI	10	3.45	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Ivan Stoilković	8	2.76	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Ali Ahmeti	5	1.72	0	0.00	3	60.00	2	40.00
ostali	57	19.66	1	1.75	54	94.74	2	3.51
total	290	100.00	1	0.34	247	85.17	42	14.48

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

¹³ U poslednja dva kvartala primetan je porast broja aktera iz Makedonije. Medijsko interesovanje za dešavanja u Makedoniji naglo je poraslo posle održavanja parlamentarnih izbora u toj zemlji 11. decembra 2016, posle kojih je Makedenija ušla u period produžene nestabilnosti. Iz priložene tabele se vidi da su mediji u Srbiji izveštavali o dešavanjima sa određenih vrednosnih pozicija, jer je gotovo 15% tekstova vrednosno konotirano (42 negativno i 1 pozitivno). Zanimljivo je istaći da je najviše negativno konotiranih tekstova napisano o Zoranu Zaevu (29.69%) i Talatu Džaferiju (42.86%), a da je o Đordju Ivanovu izveštavano isključivo u neutralnom kontekstu.

Tabela 68. – Distribucija učestalosti vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih, kolektivnih i inostranih političkih aktera

Inostrani politički akteri	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Edi Rama	63	8.85	0	0.00	39	61.90	24	38.10
Si Đinping	36	5.06	0	0.00	36	100.00	0	0.00
Emanuel Makron	32	4.49	4	12.50	28	87.50	0	0.00
Bašar al Asad	30	4.21	0	0.00	30	100.00	0	0.00
Marin le Pen	29	4.07	0	0.00	28	96.55	1	3.45
Viktor Orban	27	3.79	0	0.00	27	100.00	0	0.00
Redžep Tajip Erdogan	27	3.79	0	0.00	23	85.19	4	14.81
Tereza Mej	19	2.67	1	5.26	16	84.21	2	10.53
Fransoa Oland	15	2.11	0	0.00	14	93.33	1	6.67
Li Kečang	15	2.11	0	0.00	15	100.00	0	0.00
Marti Ahtisari	15	2.11	0	0.00	6	40.00	9	60.00
Aleksandar Lukašenko	14	1.97	0	0.00	14	100.00	0	0.00
Sebastijan Kurc	12	1.69	0	0.00	12	100.00	0	0.00
Li Mačang	10	1.40	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Aleksis Cipras	9	1.26	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Kim Džong Un	8	1.12	1	12.50	6	75.00	1	12.50
Boris Džonson	7	0.98	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Helena Ranta	6	0.84	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Peter Sijarto	6	0.84	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Toni Bler	5	0.70	0	0.00	3	60.00	2	40.00
"francuske vlasti"	4	0.56	0	0.00	1	25.00	3	75.00
Najdžel Faradž	4	0.56	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Bujar Nišani	4	0.56	0	0.00	4	100.00	0	0.00
"kineske vlasti"	4	0.56	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Džeremi Korbin	3	0.42	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Nursulan Nazarbajev	3	0.42	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Miro Cerar	3	0.42	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Filip Hamond	3	0.42	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Mevlut Čavušoglu	3	0.42	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	296	41.57	0	0.00	279	94.26	17	5.74
total	712	100.00	6	0.84	642	90.17	64	8.99

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

Tabela 69. – Distribucija učestalosti vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inostranih aktera izvan regiona: **Nemačka**

Nemačka	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Angela Merkel	66	48.53	1	1.52	65	98.48	0	0.00
Gerhard Šreder	23	16.91	1	4.35	22	95.65	0	0.00
Zigmar Gabrijel	15	11.03	0	0.00	15	100.00	0	0.00
Aksel Ditman	7	5.15	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Wolfgang Šojble	3	2.21	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	22	16.18	0	0.00	22	100.00	0	0.00
total	136	100.00	2	1.47	134	98.53	0	0.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

Tabela 70. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inostranih aktera izvan regiona: **Rusija**

Rusija	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Vladimir Putin	128	35.85	5	3.91	123	96.09	0	0.00
Dmitrij Rogozin	23	6.44	0	0.00	23	100.00	0	0.00
"ruske vlasti"	19	5.32	0	0.00	19	100.00	0	0.00
Sergej Lavrov	18	5.04	0	0.00	18	100.00	0	0.00
Rusko-srpski humanitarni centar u Nišu	15	4.20	0	0.00	15	100.00	0	0.00
Marija Zaharova	12	3.36	0	0.00	12	100.00	0	0.00
Ministarstvo spoljnih poslova Rusije	12	3.36	0	0.00	12	100.00	0	0.00
Dmitrij Peskov	12	3.36	0	0.00	12	100.00	0	0.00
Aleksandar Čepurin	11	3.08	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Dmitrij Medvedev	11	3.08	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Sergej Šoju	8	2.24	1	12.50	7	87.50	0	0.00
Sergej Železnjak	8	2.24	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Vojska Rusije	4	1.12	1	25.00	3	75.00	0	0.00
Ministarstvo odbrane Rusije	4	1.12	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Sputnjik	3	0.84	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	69	19.33	3	4.35	65	94.20	1	1.45
total	357	100.00	10	2.80	346	96.92	1	0.28

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

Tabela 71. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inostranih aktera izvan regiona: **SAD¹⁴**

SAD	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Donald Tramp	114	20.18	1	0.88	100	87.72	13	11.40
Kajl Skat	40	7.08	0	0.00	33	82.50	7	17.50
Džordž Soros	33	5.84	0	0.00	25	75.76	8	24.24
"američke vlasti"	32	5.66	0	0.00	25	78.13	7	21.88
Hojt Brajan Ji	29	5.13	0	0.00	23	79.31	6	20.69
Barak Obama	26	4.60	0	0.00	25	96.15	1	3.85
Hilari Klinton	23	4.07	0	0.00	19	82.61	4	17.39
CIA	21	3.72	0	0.00	17	80.95	4	19.05
Reks Tilerson	16	2.83	0	0.00	16	100.00	0	0.00
Medlin Olbrajt	12	2.12	0	0.00	5	41.67	7	58.33
Džon Mekejn	11	1.95	0	0.00	9	81.82	2	18.18
"američka administracija"	11	1.95	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Pentagon	10	1.77	0	0.00	8	80.00	2	20.00
Ambasada SAD	10	1.77	0	0.00	9	90.00	1	10.00
Bil Klinton	8	1.42	0	0.00	5	62.50	3	37.50
Kongres SAD	8	1.42	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Stejt dipartment	7	1.24	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Majk Pens	6	1.06	0	0.00	6	100.00	0	0.00
FBI	6	1.06	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Džordž Buš	5	0.88	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Demokratska stranka SAD	5	0.88	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Džared Kušner	4	0.71	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Džejms Komi	4	0.71	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Ivanka Tramp	4	0.71	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Morin Kormak	4	0.71	0	0.00	3	75.00	1	25.00
Njujork tajms	4	0.71	0	0.00	4	100.00	0	0.00

14 I u ovom, kao i u prethodnih nekoliko tromesečja primećujemo povećan broj aktera iz SAD (565). U prethodnom tromesečju zabeležili smo 763 pojavljivanja aktera iz SAD. U poslednjem tromesečju 2016. godine broj aktera iz SAD je bio višestruko uvećan (871) u odnosu na treće (396) i drugo tromesečje 2016. (222). Iako u poslednja dva tromesečja taj broj lagano opada, on je i dalje značajno veći u odnosu na ranije periode.

Džef Sešens	3	0.53	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Džozef Bajden	3	0.53	0	0.00	2	66.67	1	33.33
Majkl Flin	3	0.53	0	0.00	3	100.00	0	0.00
USAID	3	0.53	0	0.00	2	66.67	1	33.33
FED	2	0.35	0	0.00	2	100.00	0	0.00
ostali	98	17.35	0	0.00	91	92.86	7	7.14
total	565	100.00	1	0.18	489	86.55	75	13.27

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

Tabela 72. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inostranih političkih aktera: **predstavnici EU institucija i EU institucije**

EU	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
EU	64	23.44	0	0.00	55	85.94	9	14.06
Johanes Han	39	14.29	0	0.00	37	94.87	2	5.13
Federika Mogerini	27	9.89	0	0.00	26	96.30	1	3.70
"evropske vlasti"	23	8.42	0	0.00	22	95.65	1	4.35
Evropska komisija	20	7.33	0	0.00	20	100.00	0	0.00
Žan Klod Junker	15	5.49	0	0.00	15	100.00	0	0.00
Donald Tusk	10	3.66	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Evropski parlament	9	3.30	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Maja Kocijančić	7	2.56	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Dejvid Mekalister	6	2.20	0	0.00	5	83.33	1	16.67
Martin Šulc	6	2.20	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Evropska investiciona banka	4	1.47	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Evropski savet	4	1.47	0	0.00	4	100.00	0	0.00
ostali	39	14.29	0	0.00	39	100.00	0	0.00
total	273	100.00	0	0.00	259	94.87	14	5.13

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

Tabela 73. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inostranih političkih aktera: **predstavnici organizacija za zaštitu ljudskih prava i Saveta Evrope**

Ljudska prava	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Vilijam Voker	32	59.26	0	0.00	12	37.50	20	62.50
OEBS	10	18.52	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Savet Evrope	5	9.26	0	0.00	5	100.00	0	0.00
ostali	7	12.96	0	0.00	7	100.00	0	0.00
total	54	100.00	0	0.00	34	62.96	20	37.04

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

Tabela 74. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inostranih političkih aktera: **predstavnici UN institucija i UN institucije**

UN	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Ujedinjene nacije	13	37.14	0	0.00	13	100.00	0	0.00
SB UN	10	28.57	0	0.00	10	100.00	0	0.00
UNESCO	4	11.43	0	0.00	4	100.00	0	0.00
ostali	8	22.86	0	0.00	8	100.00	0	0.00
total	35	100.00	0	0.00	35	100.00	0	0.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

Tabela 75. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inostranih aktera: **NATO**

NATO	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
NATO	93	75.61	0	0.00	76	81.72	17	18.28
Jens Stoltenberg	14	11.38	0	0.00	14	100.00	0	0.00
ostali	16	13.01	0	0.00	13	81.25	3	18.75
total	123	100.00	0	0.00	103	83.74	20	16.26

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

Tabela 76. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih aktera: **akteri u vezi sa Haškim tribunalom**

Haški tribunal	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Haški tribunal	28	32.56	0	0.00	22	78.57	6	21.43
Radovan Karadžić	12	13.95	0	0.00	12	100.00	0	0.00
Ratko Mladić	12	13.95	0	0.00	12	100.00	0	0.00

Jovica Stanišić	5	5.81	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Franko Sima-tović	4	4.65	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Neboša Pavkov-ić	4	4.65	0	0.00	4	100.00	0	0.00
ostali	21	24.42	2	9.52	17	80.95	2	9.52
total	86	100.00	2	2.33	76	88.37	8	9.30

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

Već i iz ovog letimičnog pregleda frekvencija pojavljivanja pojedinih aktera na naslovnim stranama odabranih štampanih dnevnih novina iz našeg uzorka, jasno se uočava da mediji sa nejednakim interesovanjem tretiraju pitanja iz domena unutrašnje i spoljne politike. Činjenica da su inostrani akteri na naslovnicama dnevnih novina u Srbiji prisutni u značajno manjem procentu (34.06% u odnosu na 65.93% učestalosti pojavljivanja domaćih političkih aktera), govori o fokusiranosti domaćih medija na polje unutrašnje politike, koje u interpretaciji pojedinih dnevnih listova često poprima obrise fikcije, o čemu je bilo više reči u delu analize koji se bavi interpretativnim strategijama u medijskoj obradi određenih tema. Razlozi za primetno odsustvo interesovanja za privredne aktere i njihovo razumevanje društvene, ekonomske i političke situacije u Srbiji i svetu ostaje zagonetno (svega 6.79% od ukupnog uzorka aktera čine privredni akteri), tim pre što se u narativima mnogih političara ekonomska pitanja i privredna konsolidacija zemlje apostrofiraju kao ključni elementi budućih razvojnih strategija društva Srbije (videti **tabelu 47** i **tabele 77-79**).

Tabela 77. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja **individualnih privrednih/ekonomskih aktera**

Privredni akteri - individualno	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Miroslav Mišković	25	7.72	0	0.00	21	84.00	4	16.00
Dobrosav Bojović	20	6.17	0	0.00	6	30.00	14	70.00
Ivica Todorić	17	5.25	0	0.00	16	94.12	1	5.88
Zoran Babić	10	3.09	1	10.00	8	80.00	1	10.00
Milan Beko	8	2.47	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Cvetan Vasilev	6	1.85	0	0.00	4	66.67	2	33.33
Marko Čadež	6	1.85	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Dušan Bajatović	5	1.54	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Miodrag Kostić	5	1.54	0	0.00	5	100.00	0	0.00

Zoran Drobnjak	4	1.23	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Marko Mišković	4	1.23	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Kiril Kravčenko	4	1.23	0	0.00	1	25.00	3	75.00
Miroslav Bogičević	4	1.23	1	25.00	2	50.00	1	25.00
Nebojša Atanacković	4	1.23	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Predrag Rančović Peconi	3	0.93	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Petar Matijević	3	0.93	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Stevan Džele-tović	3	0.93	0	0.00	1	33.33	2	66.67
ostali	193	59.57	0	0.00	173	89.64	20	10.36
total	324	100.00	2	0.62	274	84.57	48	14.81

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

Tabela 78. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja **kolektivnih domaćih privrednih/ekonomskih aktera**

Privredni akteri - kolektivno	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Elektroprivreda Srbije	30	5.08	0	0.00	28	93.33	2	6.67
Agrokor	28	4.74	0	0.00	25	89.29	3	10.71
RTB Bor	23	3.89	0	0.00	23	100.00	0	0.00
Goša	23	3.89	0	0.00	22	95.65	1	4.35
Energoprojekt	21	3.55	0	0.00	21	100.00	0	0.00
NIS	20	3.38	0	0.00	8	40.00	12	60.00
Merkator S	14	2.37	0	0.00	14	100.00	0	0.00
Železara Smederevo	13	2.20	0	0.00	13	100.00	0	0.00
Frikom	12	2.03	0	0.00	11	91.67	1	8.33
Delta holding	11	1.86	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Fijat	11	1.86	0	0.00	9	81.82	2	18.18
Koridori Srbije	11	1.86	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Srbijagas	10	1.69	0	0.00	10	100.00	0	0.00

Gaspromnjeft	9	1.52	0	0.00	7	77.78	2	22.22
Hestil	9	1.52	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Jura	7	1.18	0	0.00	6	85.71	1	14.29
Privredna komora Srbije	7	1.18	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Aerodrom Nikola Tesla	7	1.18	0	0.00	7	100.00	0	0.00
CRBC	6	1.02	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Železnice Srbije	6	1.02	0	0.00	5	83.33	1	16.67
Resavica	6	1.02	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Dajners	6	1.02	0	0.00	4	66.67	2	33.33
Putevi Srbije	5	0.85	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Milenijum tim	4	0.68	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Telekom Srbija	4	0.68	1	25.00	3	75.00	0	0.00
Erste kard	4	0.68	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Zastava oružje	4	0.68	0	0.00	4	100.00	0	0.00
MK grupa	3	0.51	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ŽOS Trnava	3	0.51	0	0.00	2	66.67	1	33.33
Jugoiimport SDPR	3	0.51	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Er Srbija	3	0.51	0	0.00	3	100.00	0	0.00
NALED	3	0.51	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Krušik Valjevo	2	0.34	0	0.00	2	100.00	0	0.00
ostali	265	44.84	0	0.00	250	94.33	15	5.67
total	591	100.00	1	0.17	549	92.55	43	7.28

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

Tabela 79. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih **inostranih privrednih/ekonomskih aktera**

MMF/Svetska banka	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
MMF	19	54.29	0	0.00	19	100.00	0	0.00
Svetska banka	12	34.29	0	0.00	12	100.00	0	0.00
ostali	4	11.43	0	0.00	4	100.00	0	0.00
total	35	100.00	0	0.00	35	100.00	0	0.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

Pored već pominjanih političkih i privrednih aktera, protagonisti naslovnica su i razni drugi društveni akteri, koji na različite načine utiču na društvene i političke prilike unutar društva Srbije. Na osnovu prikupljene empirijske građe mi smo ih podelili na:

(a) predstavnike samostalnih i nezavisnih vladinih tela i institucija (videti **tabelu 80**), (b) analitičare¹⁵ političkih, društvenih, ekonomskih, bezbednosnih i drugih prilika (**tabele 81 i 82**), (c) predstavnike Srpske pravoslavne crkve i drugih verskih organizacija¹⁶ (**tabele 83 i 84**), (d) aktere iz medija (**tabela 85**), (e) predstavnike pravosudnih organa (**tabela 86**), (f) advokate i protagonisti različitih sudske postupaka (**tabele 87 i 88**), (h) protagonisti medijskih i drugih afera (**tabela 89, 90 i 91**) i (i) aktere iz prošlosti (**tabela 92**).

Tabela 80. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih domaćih društvenih aktera: **predstavnici nezavisnih tela**

Nezavisna tela	broj	%	pozitivan	%	neu- tralan	%	negativan	%
REM	38	31.93	0	0.00	38	100.00	0	0.00
Agencija za borbu protiv korupcije	25	21.01	0	0.00	24	96.00	1	4.00
Rodoljub Šabić	15	12.61	0	0.00	14	93.33	1	6.67
Miloš Janković	6	5.04	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Fiskalni savet	5	4.20	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Nacionalni prosvetni savet	5	4.20	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Pavle Petrović	3	2.52	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	22	18.49	0	0.00	22	100.00	0	0.00
total	119	100.00	0	0.00	117	98.32	2	1.68

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

Posebnu ulogu u tekstovima na naslovnim stranama medija iz uzorka imaju analitičari (stručnjaci) (videti **tabele 81 i 82**), a mediji ih tretiraju u neutralnom kontekstu u čak 98.88% tekstova. Tokom čitavog drugog kvartala 2017. godine, analizirane dnevne novine su u velikoj meri promovisale stavove ovih stručnjaka, tako da je njihovo mišljenje bilo zastupljeno čak 613 puta. Najveće učešće i broj zastupljenih analitičara zabeležen je u dnevnom listu *Informer* (188 pojavljivanja). Za ostale podatke videti **tabelu 82**.

15 Za više podataka o zastupljenosti pojedinih analitičara na naslovnicama različitih medija iz našeg uzorka videti **tabele 103 - 109** u Apendiksu.

16 Za više podataka o zastupljenosti pojedinih predstavnika Srpske pravoslavne crkve i drugih verskih organizacija na naslovnicama različitih medija iz našeg uzorka videti **tabele 110 – 116** u Apendiksu.

Tabela 81. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih domaćih društvenih aktera: **analitičari**

Analitičari	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Dragomir Andelković	54	8,81	0	0.00	54	100.00	0	0.00
Bojan Klačar	20	3,26	0	0.00	20	100.00	0	0.00
Dušan Janjić	17	2,77	0	0.00	17	100.00	0	0.00
Branko Radun	14	2,28	0	0.00	14	100.00	0	0.00
Aleksandar Radić	14	2,28	0	0.00	14	100.00	0	0.00
Orhan Dragaš	13	2,12	0	0.00	13	100.00	0	0.00
Saša Borojević	13	2,12	0	0.00	13	100.00	0	0.00
Dejan Vuk Stanković	13	2,12	0	0.00	13	100.00	0	0.00
Nebojša Krstić	12	1,96	0	0.00	11	91.67	1	8.33
Živadin Jovanović	12	1,96	0	0.00	12	100.00	0	0.00
Vladimir Vuletić	10	1,63	0	0.00	9	90.00	1	10.00
Zoran Stojiljković	10	1,63	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Dragan Dobrašinović	10	1,63	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Dževad Galijašević	10	1,63	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Ljubomir Madžar	10	1,63	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Milan Nikolić	9	1,47	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Ljubodrag Savić	9	1,47	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Jovo Bakić	9	1,47	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Milojko Arsić	9	1,47	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Momir Stojanović	8	1,31	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Dušan Proroković	8	1,31	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Vladimir Pejić	7	1,14	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Vlade Radulović	7	1,14	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Božidar Prelević	7	1,14	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Vladimir Goati	7	1,14	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Aleksandar Popov	7	1,14	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Ivan Nikolić	6	0,98	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Ljuban Karan	6	0,98	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Vojislav Stanković	5	0,82	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Bojan Dimitrijević	5	0,82	0	0.00	5	100.00	0	0.00

Mahmud Bušatlija	5	0,82	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Mlađen Kovačević	5	0,82	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Ratko Božović	5	0,82	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Darko Trifunović	4	0,65	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Nemanja Nenadić	4	0,65	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Draško Đenović	4	0,65	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Aleksandra Joksimović	4	0,65	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Zoran Milivojević	4	0,65	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Cvjetin Milivojević	4	0,65	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Božidar Delić	4	0,65	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Marko Nicović	4	0,65	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Milan Antonijević	4	0,65	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Milan Kovačević	4	0,65	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Čedomir Antić	3	0,49	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Petar Vojinović	3	0,49	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Danijel Cvjetićanin	3	0,49	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Dragan Đukanović	3	0,49	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Toma Fila	3	0,49	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Vladislav Jovanović	3	0,49	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Nemanja Todorović Štiplija	3	0,49	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Dragovan Milićević	3	0,49	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Zoran Dragišić	3	0,49	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Predrag Petrović	3	0,49	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Srđan Bogosavljević	3	0,49	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Mihailo Crnobrnja	3	0,49	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	181	29,53	2	1.10	179	98.90	0	0.00
total	613	100,00	2	0.33	609	99.35	2	0.33

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

Tabela 82. – Distribucija učestalosti pojavljivanja analitičara na naslovnicama u različitim medijima iz uzorka istraživanja

Medij/analitičari	broj	%
Informer	188	30.67
Blic	104	16.97
Danas	95	15.50
Politika	75	12.23
Kurir	68	11.09
Alo!	68	11.09
Večernje novosti	15	2.45
total	613	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

Tabela 83. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih domaćih društvenih aktera: predstavnici SPC i drugih verskih organizacija¹⁷

Religija	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Patrijarh Irinej	47	21.96	1	2.13	45	95.74	1	2.13
SPC	42	19.63	0	0.00	39	92.86	3	7.14
Alojzije Stepinac	18	8.41	0	0.00	12	66.67	6	33.33
Papa Franja	10	4.67	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Amfilohije, mitropolit crnogorsko-primorski	9	4.21	1	11.11	7	77.78	1	11.11
Rimokatolička crkva	9	4.21	0	0.00	5	55.56	4	44.44
Stanislav Hočevar, beogradski nadbiskup	6	2.80	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Porfirije, mitropolit zagrebačko-ljubljanski	5	2.34	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Mustafa Jusufspahić	5	2.34	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Teodosije, vladika	3	1.40	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Irinej, vladika bački	3	1.40	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Grigorije, vladika za-humsko-hercegovački	3	1.40	0	0.00	0	0.00	3	100.00
Jovan, vladika šumadijski	3	1.40	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	51	23.83	3	5.88	43	84.31	5	9.80
total	214	100.00	5	2.34	186	86.92	23	10.75

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

¹⁷ Na naslovnicama medija iz uzorka zabeleženo je pojavljivanje 166 aktera iz pravoslavnih crkava (srpske, ruske i ostalih) i 48 aktera iz drugih verskih zajednica.

Tabela 84. – Distribucija učestalosti pojavljivanja predstavnika SPC i drugih verskih zajednica na naslovnicama u različitim medijima iz uzorka istraživanja

Medij/religija	broj	%
<i>Večernje novosti</i>	71	33.18
<i>Politika</i>	40	18.69
<i>Alo!</i>	30	14.02
<i>Blic</i>	23	10.75
<i>Kurir</i>	17	7.94
<i>Danas</i>	17	7.94
<i>Informer</i>	16	7.48
total	214	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

Tabela 85. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih domaćih društvenih aktera iz **medija**¹⁸

Mediji	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
RTS	58	11.01	0	0.00	55	94.83	3	5.17
Aleksandar Rodić	47	8.92	1	2.13	18	38.30	28	59.57
Kurir	41	7.78	0	0.00	16	39.02	25	60.98
Informer	22	4.17	0	0.00	18	81.82	4	18.18
NUNS	20	3.80	0	0.00	19	95.00	1	5.00
Večernje novosti	19	3.61	3	15.79	14	73.68	2	10.53
Politika	18	3.42	0	0.00	14	77.78	4	22.22
RTV	17	3.23	0	0.00	16	94.12	1	5.88
Adrija medija grupa	16	3.04	0	0.00	15	93.75	1	6.25
Pink	14	2.66	0	0.00	9	64.29	5	35.71
N1	11	2.09	0	0.00	9	81.82	2	18.18
Slaviša Lekić	11	2.09	0	0.00	8	72.73	3	27.27
Dragan J. Vučićević	11	2.09	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Dragan Bujović	10	1.90	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Željko Cvijanović	8	1.52	0	0.00	8	100.00	0	0.00
UNS	8	1.52	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Vreme	7	1.33	0	0.00	7	100.00	0	0.00

¹⁸ Predstavljeni su akteri koji su bili predmet pisanja drugih medija, odnosno medejske kuće o čijem su radu izveštavali drugi mediji.

Danas	7	1.33	0	0.00	6	85.71	1	14.29
Ljiljana Smajlović	7	1.33	0	0.00	6	85.71	1	14.29
NDNV	6	1.14	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Draža Petrović	5	0.95	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Studio B	5	0.95	0	0.00	2	40.00	3	60.00
Željko Mitrović	5	0.95	1	20.00	4	80.00	0	0.00
NIN	5	0.95	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Nedim Sejdinović	5	0.95	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Ratko Dmitrović	5	0.95	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Olja Bećković	5	0.95	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Blic	4	0.76	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Zoran Kesić	3	0.57	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Slobodan Georgiev	3	0.57	0	0.00	2	66.67	1	33.33
ostali	124	23.53	1	0.81	118	95.16	5	4.03
total	527	100.00	6	1.14	431	81.78	90	17.08

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

Tokom prikupljanja empirijske građe, na naslovnicama je ponovo primećeno značajno prisustvo aktera u vezi sa aktivnostima pravosudnih i istražnih organa. Akteri iz ove grupacije su prikazani u **tabellama 86–88** kao predstavnici pravosudnih organa (169), advokati (86) i drugi protagonisti aktuelnih ili završenih sudskeh/istražnih postupaka (165).

Tabela 86. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih domaćih društvenih aktera: **predstavnici pravosudnih organa**

Pravosuđe	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Više javno tužilaštvo u Beogradu	13	7.69	0	0.00	11	84.62	2	15.38
Apelacioni sud u Beogradu	11	6.51	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Tužilaštvo za organizovani kriminal	11	6.51	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Prvo osnovno javno tužilaštvo u Beogradu	11	6.51	0	0.00	10	90.91	1	9.09
Viši sud u Beogradu	9	5.33	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Tužilaštvo za ratne zločine	8	4.73	0	0.00	7	87.50	1	12.50
Republičko javno tužilaštvo	7	4.14	0	0.00	6	85.71	1	14.29
Vrhovni kasacioni sud	5	2.96	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Ustavni sud	5	2.96	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Vladimir Vukčević	4	2.37	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Prvi osnovni sud u Beogradu	4	2.37	0	0.00	3	75.00	1	25.00
Specijalni sud u Beogradu	3	1.78	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Viši sud u Valjevu	3	1.78	0	0.00	2	66.67	1	33.33
Apelacioni sud u Novom Sadu	3	1.78	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	72	42.60	0	0.00	70	97.22	2	2.78
total	169	100.00	0	0.00	160	94.67	9	5.33

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

Tabela 87. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih domaćih društvenih aktera: **advokati**¹⁹

Advokati	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Predrag Savić	4	4.65	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Vladimir Gajić	4	4.65	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Branislav Tapušković	2	2.33	0	0.00	2	100.00	0	0.00
Borivoje Borović	2	2.33	0	0.00	2	100.00	0	0.00
Slobodan Šoškić	2	2.33	0	0.00	2	100.00	0	0.00
Vojin Biljić	2	2.33	0	0.00	2	100.00	0	0.00

19 Pojedini advokati su u tekstovima media iz uzorka imali ulogu analitičara, te su stoga prikazani u toj grupi aktera.

Branko Lukić	2	2.33	0	0.00	2	100.00	0	0.00
Advokatska komora Srbije	2	2.33	0	0.00	2	100.00	0	0.00
Goran Petronijević	2	2.33	0	0.00	2	100.00	0	0.00
ostali	64	74.42	0	0.00	64	100.00	0	0.00
total	86	100.00	0	0.00	86	100.00	0	0.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

Tabela 88. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih domaćih društvenih aktera: **akteri sudskih postupaka i istraga**

Protagonisti istražnih i sudskih postupaka	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Sreten Jocić Joca Amsterdam	9	5.45	0	0.00	3	33.33	6	66.67
Milorad Ulemeš Legija	8	4.85	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Željko Ražnatović Arkan	7	4.24	0	0.00	6	85.71	1	14.29
Miroslav Kurak	6	3.64	0	0.00	5	83.33	1	16.67
Zvezdan Jovanović	5	3.03	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Ratko Romic	5	3.03	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Aleksandar Stanković Sale Mutavi	5	3.03	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Milan Radonjić	4	2.42	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Darko Šarić	4	2.42	0	0.00	3	75.00	1	25.00
Veljko Belivuk Velja Nevolja	4	2.42	0	0.00	3	75.00	1	25.00
Božidar Spasić	4	2.42	0	0.00	3	75.00	1	25.00
Radomir Marković	4	2.42	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Rodoljub Radulović Miša Banana	3	1.82	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Branko Lazarević	3	1.82	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Mile Luković Kum	3	1.82	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Vlastimir Milošević	3	1.82	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Dušan Spasojević Šiptar	3	1.82	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	85	51.52	0	0.00	59	69.41	26	30.59
total	165	100.00	0	0.00	128	77.58	37	22.42

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

U tabeli 89 prikazani su svi akteri koje su mediji iz uzorka povezivali sa ubistvom pevačice Jelene Marjanović, kao i članovi njene porodice, poznanici i prijatelji. Ovi akteri su na naslovnim stranama u drugom kvartalu 2016. godine bili prisutni u 968 pojavljivanja, skoro dvostruko više od inostranih političara ili državnih organa i institucija, na primer. Iako ova medijski konstruisana afera i dalje ostaje na naslovnicama analiziranih dnevnih novina, interesovanje za nju je počelo značajno da opada, tako da je na naslovnim stranama u prethodnom periodu zabeleženo 54 pojavljivanja protagonista ovog slučaja.

Tabela 89. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih domaćih društvenih aktera: “Ubistvo Jelene Marjanović”

Ubistvo Jelene Marjanović	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Jelena Marjanović	15	27.78	0	0.00	15	100.00	0	0.00
Zoran Marjanović	14	25.93	0	0.00	12	85.71	2	14.29
Jana Marjanović	9	16.67	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Zorica Krsmanović	3	5.56	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Vladimir Marjanović	3	5.56	0	0.00	2	66.67	1	33.33
ostali	10	18.52	0	0.00	8	80.00	2	20.00
total	54	100.00	0	0.00	49	90.74	5	9.26

Izvor: Istraživanje Medijametar, april - jun 2017.

U tabeli 90 prikazani su akteri u vezi sa rušenjem objekata u Savamali. O ovoj temi zabeleženo je 49 pojavljivanja, što je gotovo dvostruko više u odnosu na prethodno tromeseče (25), a približno u odnosu na četvrtu (54) i treće (59) tromeseče 2016. godine.

Tabela 90. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih domaćih društvenih aktera: “Savamala”

Savamala	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Inicijativa Ne davimo Beograd	31	63.27	0	0.00	31	100.00	0	0.00
Dobrica Veselinović	7	14.29	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Radomir Lazović	5	10.20	0	0.00	5	100.00	0	0.00
ostali	6	12.24	0	0.00	6	100.00	0	0.00
total	49	100.00	0	0.00	49	100.00	0	0.00

Izvor: Istraživanje Medijametar, april - jun 2017.

Dešavanja u vezi sa sportskim radnicima, koja imaju društveno-političku konotaciju i dalje su predmet interesovanja medija, tako da je na naslovnicama zabeleženo 34 pojavljivanja aktera u vezi sa dešavanjima u sportskim klubovima (tabela 90).

Tabela 91. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih domaćih društvenih aktera: Sport

Sport	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Milorad Vučelić	8	23.53	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Slaviša Kokeza	6	17.65	0	0.00	4	66.67	2	33.33
Zvezdan Terzić	5	14.71	0	0.00	5	100.00	0	0.00
FK Partizan	4	11.76	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Miloš Vazura	4	11.76	0	0.00	4	100.00	0	0.00
FK Crvena zvezda	3	8.82	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	4	11.76	0	0.00	4	100.00	0	0.00
total	34	100.00	0	0.00	32	94.12	2	5.88

Izvor: Istraživanje Medijametar, april - jun 2017.

Tabela 92. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih domaćih društvenih aktera iz prošlosti

Prošlost	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Josip Broz Tito	42	53.85	0	0.00	41	97.62	1	2.38
Nikola Kalabić	10	12.82	0	0.00	7	70.00	3	30.00
Dragoljub Mihailović	8	10.26	0	0.00	7	87.50	1	12.50
Milan Nedić	7	8.97	0	0.00	7	100.00	0	0.00
ostali	11	14.10	1	9.09	10	90.91	0	0.00
total	78	100.00	1	1.28	72	92.31	5	6.41

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

NEIMENOVANI IZVORI

U izabranim tekstovima sa naslovnih strana medija iz uzorka, neimenovani izvori su, kao i u svim prethodnim kvartalima, drugi akter prema učešću. Ovoga puta prisutno je 514 pojavljivanja anonimnih izvora, odnosno 24.58% napisu, što je veoma sličan rezultat nalazu iz proteklog kvartala (23.81%). Široka upotreba neimenovanih izvora precizno je ustanovljena zahvaljujući načinu kvantifikacije anonimnih izvora, koji primenjujemo od drugog izdanja *Medijametra*, tako što na taj način nisu klasifikovani samo izvori koje je sam medij definisao kao neimenovane, već i svi oni koji obezbeđuju informacije koje nije moguće proveriti, bez obzira na način na koji su uvedeni u tekst. Naravno, ova zastupljenost informacija dobijenih od anonimnih izvora pre govori o maniru prilikom izveštavanja sedam medija iz uzorka, nego o stvarnoj potrebi zaštite identiteta osoba koje obezbeđuju određena saznanja.

Kako Mat Karlson u svojoj knjizi "Pod uslovima anonimnosti" kaže: "Novinarstvo je utkano u okruženje i na njega se oslanja, što znači da nikada ne može biti nezavisni posmatrač, kako se tvrdi... Na ovu vrstu nedoumica može se bolje odgovoriti ukoliko se kulturi neimenovanih izvora pristupi kao *kulturi*. Ovakav stav pomera istraživanje o nezavisnim izvorima dalje od frekventnosti i načina primene ka pitanjima značenja koja delimo i obrazaca kolektivne interpretacije između novinara, izvora i publike. Obezbeđivanje anonimnosti nije samo pitanje tehnika. Zapravo, to je zahtev za određenim načinom zamišljanja odnosa između ove tri strane."²⁰

Novinska forma koja sadrži najveći broj informacija dobijenih od neimenovanih izvora je izveštaj. Od 1571 teksta napisanog u ovoj formi, 449 ili 28.58% sadrži anonimne izvore. Iako je najveće učešće neimenovanih izvora zabeleženo u vestima, broj tekstova u ovoj formi, a samim tim i neimenovanih izvora je zanemarljiv (9), zbog generalno izuzetno malog broja objavljenih vesti (**tabela 93**).

Tabela 93. – Učešće "neimenovanih izvora" u svim novinskim formama, u sedam medija iz uzorka

Žanr	ukupan broj tekstova	neimenovani izvori	%
izveštaj	1571	449	28,58
članak	186	48	25,81
vest	22	9	40,91
reportaža	16	3	18,75
komentar	83	3	3,61
drugo	27	2	7,41
intervju	186	0	0,00
total	2091	514	24,58

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

Najveće učešće, ali i broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od anonimnih izvora u odnosu na ukupan broj objavljenih tekstova u pojedinačnom mediju, zabeleženo je u *Informeru* (43.63% ili 89 tekstova). Naredni medij, koji u tačno trećini tekstova (33.33% - 80) koristi anonimne izvore je *Blic*, a sledi *Alo!* (32.58%), *Kurir* (27.35%), *Večernje novosti* (19.55%) i *Danas* (17.98%). Nešto manje tekstova koji se oslanjaju na ovaj vid pribavljanja informacija zabeleženo je u *Politici* (15.57% - 66) (**tabela 94**).

Tabela 94. – Učešće "neimenovanih izvora" prema analiziranim medijima

Medij	ukupan broj tekstova	neimenovani izvori	%
<i>Informer</i>	204	89	43,63
<i>Blic</i>	240	80	33,33
<i>Alo!</i>	221	72	32,58
<i>Kurir</i>	234	64	27,35
<i>Večernje novosti</i>	312	61	19,55
<i>Danas</i>	456	82	17,98
<i>Politika</i>	424	66	15,57
total	2091	514	24,58

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

Najveći broj napisu koji sadrže informacije anonimnih izvora govori o *političkom životu u Srbiji* (215 ili 33.86%), dok je, kada su ostale teme u pitanju, broj neimenovanih izvora u tekstovima prilično ujednačen – uglavnom između 20% i 30%. (**tabela 95**).

Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od neimenovanih izvora, prema pet najzastupljenijih tema, u svakom od sedam analiziranih medija, mogu se videti u Apendiksu u **tabelama 118 - 124**.

²⁰ M. Carlson, *On the condition of anonymity*, Urbana, Chicago, Springfield, University of Illinois Press, 2011, 7.

Tabela 95. – Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od “neimenovanih izvora” prema temama, u sedam medija iz uzorka²¹

Tema/svi mediji	ukupan broj tekstova	neimenovani izvori	%
politički život u Srbiji	635	215	33,86
privreda	158	49	31,01
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	137	37	27,01
regionalni saradnja/odnosi u regionu	132	28	21,21
mediji/sloboda medija	73	23	31,51
međunarodni odnosi	77	14	18,18
vojska	56	12	21,43
pravosuđe, aktivnosti pravosudnih organa	56	11	19,64
aktivnosti predsednika Srbije	35	10	28,57
Rusija/odnos prema Rusiji	37	9	24,32
aktivnosti Vlade RS	37	9	24,32

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

Zaključak

Period april-jun 2017. godine bio je obeležen izborom predsednika Republike i mandatarke Vlade. To je politički prostor u kojem su se mediji, a posebno dnevne novine, takmičile za tiraž i uticaj. Nije se isticala neka druga tema koja bi privukla pažnju medija, osim povremenih sukoba i političkih kriza u regionu (Makedoniji i Kosovu).

Izveštaji su i dalje najprisutniji novinarski žanr, oko 75 % svih tekstova. Sve ono što je primećeno u ranijim analizama, u ovom kvartalu, postaje samo još izraženije. Slab nivo balansiranosti tekstova, visok stepen vrednosno orijentisanih tekstova, visok procenat tekstova čiji su izvori nepoznati, veliki broj tekstova čiji su povodi osmišljeni u redakcijama, sve su to jasni pokazatelji velikih problema novinarstva u Srbiji. Dominacija političkih tema u tom smislu samo je posledica niskog profesionalnog nivoa jednog dela profesionalne zajednice novinara. Gubitak interesovanja za teme izvan politike, dovodi ne samo do smanjenja tiraža i uticaja, nego i do profiliranja određenog stereotipnog čitaoca koji može biti ozbiljna prepreka modernizaciji demokratizacije profesionalne zajednice novinara, ali i društva Srbije kao celine.

Apendiks

Tabela 96. – Uzorak *Večernje novosti*

<i>Večernje novosti</i>	
Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	312
Ukupan broj tekstova na naslovnici koji nisu selektovani	201
Ostalo	10134
Total	10647

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

Tabela 97. – Uzorak *Informer*

<i>Informer</i>	
Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	204
Ukupan broj tekstova na naslovnici koji nisu selektovani	177
Ostalo	5521
Total	5902

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

Tabela 98. – Uzorak *Alo!*

<i>Alo!</i>	
Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	221
Ukupan broj tekstova na naslovnici koji nisu selektovani	260
Ostalo	5408
Total	5889

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

Tabela 99. – Uzorak *Blic*

<i>Blic</i>	
Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	240
Ukupan broj tekstova na naslovnici koji nisu selektovani	145
Ostalo	9196
Total	9581

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

21 Prikazano je deset tema sa najvećim brojem neimenovanih izvora.

Tabela 100. – Uzorak Politika

<i>Politika</i>	
Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	424
Ukupan broj tekstova na naslovnici koji nisu selektovani	245
Ostalo	9172
Total	9841

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

Tabela 101. – Uzorak Danas

<i>Danas</i>	
Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	456
Ukupan broj tekstova na naslovnici koji nisu selektovani	82
Ostalo	5702
Total	6240

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

Tabela 102. – Uzorak Kurir

<i>Kurir</i>	
Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	234
Ukupan broj tekstova na naslovnici koji nisu selektovani	145
Ostalo	6550
Total	6929

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

Tabela 103. – Distribucija učestalosti pojavljivanja analitičara na naslovnicama u dnevnom listu:

Večernje novosti

<i>Večernje novosti</i>	broj	%
Srđan Bogosavljević	1	6.67%
Bojan Klačar	1	6.67%
Dragovan Miličević	1	6.67%
Petar Vojinović	1	6.67%
Dževad Galijašević	1	6.67%
Srđan Cvetković	1	6.67%
Milojko Arsić	1	6.67%
Nemanja Nenadić	1	6.67%
ostali	7	46.67%
total	15	100.00%

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

Tabela 104. – Distribucija učestalosti pojavljivanja analitičara na naslovnicama u dnevnom listu: *Informer*

<i>Informer</i>	broj	%
Dragomir Anđelković	12	6.38%
Dejan Vuk Stanković	11	5.85%
Orhan Dragaš	10	5.32%
Dušan Proroković	8	4.26%
Živadin Jovanović	7	3.72%
Ljuban Karan	6	3.19%
Dževad Galijašević	6	3.19%
Branko Radun	6	3.19%
Vladimir Pejić	5	2.66%
Nebojša Krstić	5	2.66%
Saša Borojević	5	2.66%
Ljubodrag Savić	5	2.66%
Momir Stojanović	5	2.66%
Bojan Klačar	4	2.13%
Božidar Delić	4	2.13%
Milan Nikolić	4	2.13%
Vlade Radulović	4	2.13%
Aleksandar Radić	3	1.60%
Mahmud Bušatlija	3	1.60%
Ljubomir Madžar	3	1.60%
ostali	72	38.30%
total	188	100.00%

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

Tabela 105. – Distribucija učestalosti pojavljivanja analitičara na naslovnicama u dnevnom listu:

Alo!

<i>Alo!</i>	broj	%
Dragomir Anđelković	20	29.41%
Saša Borojević	8	11.76%
Branko Radun	6	8.82%
Nebojša Krstić	5	7.35%
Živadin Jovanović	3	4.41%
Darko Trifunović	3	4.41%
ostali	23	33.83%
total	68	100.00%

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

Tabela 106. – Distribucija učestalosti pojavljivanja analitičara na naslovnicama u dnevnom listu:*Blic*

Blic	broj	%
Dušan Janjić	11	10.58%
Bojan Klačar	10	9.62%
Aleksandar Radić	6	5.77%
Dragan Dobrašinović	6	5.77%
Zoran Stojiljković	5	4.81%
Jovo Bakić	5	4.81%
Vladimir Goati	4	3.85%
Vladimir Vuletić	4	3.85%
Dragomir Anđelković	3	2.88%
Bojan Dimitrijević	3	2.88%
ostali	47	45.19%
total	104	100.00%

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.**Tabela 107.** – Distribucija učestalosti pojavljivanja analitičara na naslovnicama u dnevnom listu:*Politika*

Politika	broj	%
Vojislav Stanković	4	5.33%
Ivan Nikolić	3	4.00%
Dragomir Anđelković	3	4.00%
Milojko Arsić	3	4.00%
ostali	62	82.67%
total	75	100.00%

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.**Tabela 108.** – Distribucija učestalosti pojavljivanja analitičara na naslovnicama u dnevnom listu:*Danas*

Danas	broj	%
Dragomir Anđelković	6	6.32%
Božidar Prelević	4	4.21%
Zoran Stojiljković	4	4.21%
Vladimir Vuletić	3	3.16%
Nemanja Todorović Štiplija	3	3.16%

Jovo Bakić	3	3.16%
Ljubomir Madžar	3	3.16%
ostali	69	72.63%
total	95	100.00%

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.**Tabela 109.** – Distribucija učestalosti pojavljivanja analitičara na naslovnicama u dnevnom listu:*Kurir*

Kurir	broj	%
Dragomir Anđelković	10	14.71%
Aleksandar Radić	3	4.41%
Marko Nicović	3	4.41%
Dragan Dobrašinović	3	4.41%
Dušan Janjić	3	4.41%
ostali	46	67.65%
total	68	100.00%

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.**Tabela 110.** – Distribucija učestalosti pojavljivanja predstavnika SPC i drugih verskih zajednica na naslovnicama u dnevnom listu: *Večernje novosti*

Večernje novosti	broj	%
SPC	14	19.72%
Patrijarh Irinej	8	11.27%
Rimokatolička crkva	5	7.04%
Alojzije Stepinac	5	7.04%
Papa Franja	4	5.63%
Amfilohije, mitropolit crnogorsko-pri-morski	3	4.23%
ostali	32	45.07%
total	71	100.00%

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

Tabela 111. – Distribucija učestalosti pojavljivanja predstavnika SPC i drugih verskih zajednica na naslovnicama u dnevnom listu: *Informer*

Informer	broj	%
Alojzije Stepinac	4	25.00%
Patrijarh Irinej	4	25.00%
SPC	4	25.00%
Papa Franja	4	25.00%
total	16	100.00%

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

Tabela 112. – Distribucija učestalosti pojavljivanja predstavnika SPC i drugih verskih zajednica na naslovnicama u dnevnom listu: *Alo!*

Alo!	broj	%
Patrijarh Irinej	8	26.67%
SPC	6	20.00%
Grigorije, vladika zahumskohercegov-ački	3	10.00%
ostali	15	43.33%
total	30	100.00%

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

Tabela 113. – Distribucija učestalosti pojavljivanja predstavnika SPC i drugih verskih zajednica na naslovnicama u dnevnom listu: *Blic*

Blic	broj	%
Patrijarh Irinej	8	34.78%
SPC	6	26.09%
ostali	9	39.13%
total	23	100.00%

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

Tabela 114. – Distribucija učestalosti pojavljivanja predstavnika SPC i drugih verskih zajednica na naslovnicama u dnevnom listu: *Politika*

Politika	broj	%
Patrijarh Irinej	10	25.00%
SPC	7	17.50%
Alojzije Stepinac	7	17.50%

Papa Franja	4	10.00%
ostali	12	30.00%
total	40	100.00%

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

Tabela 115. – Distribucija učestalosti pojavljivanja predstavnika SPC i drugih verskih zajednica na naslovnicama u dnevnom listu: *Danas*

Danas	broj	%
SPC	4	23.53%
Patrijarh Irinej	4	23.53%
Stanislav Hočevar, beogradski nadbiskup	2	11.76%
ostali	7	41.16%
total	17	100.00%

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

Tabela 116. – Distribucija učestalosti pojavljivanja predstavnika SPC i drugih verskih zajednica na naslovnicama u dnevnom listu: *Kurir*

Kurir	broj	%
ostali	5	29.41%
Patrijarh Irinej	5	29.41%
Rimokatolička crkva	7	41.18%
total	17	100.00%

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

Tabela 117. – Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od "neimenovanih izvora" prema temama u listu: *Blic*

Tema/Blic	neimenovani izvori	%	ukupan broj tekstova
politički život u Srbiji	38	38,38	99
privreda	22	57,89	38
regionalni saradnja/odnosi u regionu	5	41,67	12
aktivnosti Vlade RS	3	33,33	9
pravosuđe, aktivnosti pravosudnih organa	2	25,00	8

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

Tabela 118. – Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od “neimenovanih izvora” prema temama u listu: *Kurir*

Tema/ <i>Kurir</i>	neimenovani izvori	%	ukupan broj tekstova
politički život u Srbiji	31	30,39	102
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	9	56,25	16
kriminal	4	44,44	9
ubistvo pevačice Jelene Marijanović	2	33,33	6
protokolarni događaji	2	40,00	5

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

Tabela 119. – Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od “neimenovanih izvora” prema temama u listu: *Večernje novosti*

Tema/ <i>Večernje novosti</i>	neimenovani izvori	%	ukupan broj tekstova
politički život u Srbiji	25	40,98	61
međunarodni odnosi	4	44,44	9
regionalni saradnja/odnosi u regionu	3	12,50	24
privreda	3	15,79	19
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	3	12,50	24

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

Tabela 120. – Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od “neimenovanih izvora” prema temama u listu: *Alo!*

Tema/ <i>Alo!</i>	neimenovani izvori	%	ukupan broj tekstova
politički život u Srbiji	39	41,94	93
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	9	37,50	24
regionalni saradnja/odnosi u regionu	5	55,56	9
kriminal	3	75,00	4
pitanja vere, crkva, religija	3	50,00	6

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

Tabela 121. – Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od “neimenovanih izvora” prema temama u listu: *Politika*

Tema/ <i>Politika</i>	neimenovani izvori	%	ukupan broj tekstova
privreda	17	33,33	51
politički život u Srbiji	7	17,95	39
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	5	20,00	25
protokolarni događaji	4	66,67	6
energetika	4	36,36	11

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

Tabela 122. – Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od “neimenovanih izvora” prema temama u listu: *Danas*

Tema/ <i>Danas</i>	neimenovani izvori	%	ukupan broj tekstova
politički život u Srbiji	58	28,29	205
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	3	37,50	8
pravosuđe, aktivnosti pravosudnih organa	2	12,50	16
regionalni saradnja/odnosi u regionu	2	16,67	12
lokalna samouprava	2	20,00	10

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

Tabela 123. – Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od “neimenovanih izvora” prema temama u listu: *Informer*

Tema/ <i>Informer</i>	neimenovani izvori	%	ukupan broj tekstova
mediji/sloboda medija	20	74,07	27
politički život u Srbiji	17	47,22	36
regionalni saradnja/odnosi u regionu	11	35,48	31
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	8	44,44	18
privreda	5	62,50	8

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2017.

4

Diskurzivna
analiza

DEJAN VUK STANKOVIĆ

DISKURZIVNA ANALIZA

Nastavak političko-medijske bitke u postizbornom periodu

I letimičan osvrt na pisanje srpskih nedeljnika u periodu od aprila do jula 2017. godine, pokazaće nagašeni kontinuitet sa uzavrelom atmosferom predizborne kampanje koja je okončana tačno drugog aprila ubedljivom pobedom na predsedničkim izborima Aleksandra Vučića, lidera vladajuće Srpske na predne stranke i drugih stranaka vladajuće koalicije. Srpski štampani mediji, posebno nedeljnici, suprotno uzusima analitičko-interpretativnog novinarstva, bili su čuvari predizborne atmosfere u postizbornom periodu. Snažne političko-moralne osude, posebno istaknute kod radikalno kritičkih medija, neretko su u visokom i sútiskom retoričko-semantičkom preklapanju sa stavovima opozicionih stranaka. Šta više, neki natpisi po svojoj motivaciji, sadržini poruke i sugerisanim zaključcima, značajno prevazilaze kritičku oštricu opozicionih lidera i njima naklonjenog dela javnosti.

Jednako kao i mediji bliski opozicionom rezonovanju, retki štampani mediji, poput *Informera* zadržali su primetnu distancu, podozrenje i osuđivački ton prema opozicionim akterima, konstantno preispitujući njihov moralni kredibilitet i političku veština.

U kolopetu složenih i dinamičnih medijsko-političkih odnosa, politička scena posmatrana iz prizme uredničkih kolumni, vodećih tekstova u nedeljnim novinama i mnogobrojnih intervjuja, čiji su akteri postavljeni na naslovne strane, ostala je nalik predizbornoj političkoj sceni. Jednako žestoka u polemici, sa viškom optužbi i manjkom suzdržanosti, naglašeno bez prostora bilo za racionalne interpretacije, bilo za racionalne i demokratske političke prakse.

Nezavisno od pristupa i sadržaja novinskih tekstova, na bazičnoj ravni postoji sloboda mišljenja i govora, budući da doslovno nema stavova koji su eliminisani iz javnog polja. Prisustvo pluralizma političko-vrednosnih stavova, te različitost pristupa akterima, događajima i procesima, takva je da ne postoji gotovo nikakva saglasnost o bilo kom političkom akteru, događaju ili procesu. Podele su duboke i konačne, gotovo fatalne. Uprkos jakom polemičkom naboju, te primarnoj nameri da se ubeđuje, a ne racionalno argumentuje, pisanje štampanih medija nije lišeno uobičajene dinamike koja karakteriše političke procese u demokratskom društvu. Srpski nedeljnici na faktičkoj ravni pokazuju i prikazuju raznovrsnost pristupa, stanovišta i zaključaka, kao i sklonost da tematizuju gotovo svako pitanje iz uvek komplikovane političke i društvene stvarnosti.

U periodu april-jun 2017. godine, tri teme dominirale su stupcima srpske nedeljničke štampe: analiza izbora i budući predsednički mandat, kriza u Makedoniji i izbor nove premijerke Ane Brnabić.

U sklopu analize i interpretacije izbora, njihovog toka i ishoda, jasno su postavljene interpretativne koordinate za poimanje ključnih političkih aktera vlasti i opozicije. Izrazito negativna slika političkih aktera predstavlja jasnou tendenciju, bilo u novinarskom pristupu, bilo u neposrednim ili posrednim zaključcima koji su ponuđeni čitaocu.

U analizi toka i ishoda izbora do izražaja je došla endemska podela primerena svakom pluralnom društvu – podela na provladine i antivladine medije. U skladu sa već ustanovljenim i u ovom istraživačkom projektu detektovanim matricama u zaključivanju, slike političkih aktera su dominantno negativne. Fokus u pisanju je u osporavanju, dovođenju u pitanje, diskreditaciji političkog oponenta, a primetno manje u prikazivanju konkretnih rešenja i drugačijih koncepcijskih zamisli.

Za razumevanje političkih i vrednosnih poruka sadržanih u nedeljnim novinama i uredničkim kolumnama, pored iskustva reči, važno je i vizuelno iskustvo, tačnije iskustvo slike koje utiče na čitalačku publiku. Ako je naslovna strana svojevrsna oznaka identiteta jednih novina, onda je za razumevanje njihove poruke od vrhunske važnosti razumeti njenu naslovnu stranu, tačnije njen vizuelni aspekt. Neretko naslovna strana, ima ili krupnu sliku aktera intervjuja koja neodoljivo podseća na predizborni plakat, sliku iz svakodnevnog političkog ili društvenog života koja je, gotovo pravilu politički i socijalno negativno konotirana. Spoj vizuelnog i grafičkog na naslovnoj strani ima za cilj da inicira zainteresovanost za sadržaj u tekstovima, ali i da navede čitaoca da se direktno ili indirektno uveri u ispravnost ideološke, odnosno političko-vrednosne orientacije novine.

I u ovom kvartalu, u nedeljničkom novinarstvu dominira negativna slika vlasti, posebno njenog centralnog aktera, aktuelnog predsednika Srbije, Aleksandra Vučića. Prema uvreženom i naglašeno saopštenom gledištu nedeljnika, u proteklih pet godina je prvi čovek srpske politike sinonim za temeljno i intenzivno potkopavanje demokratsko-liberalnih vrednosti i političkih praksi. Zajednički imenitelj u pisanju svih nedeljnika, izuzev nedeljnika *Pečat* je stav: Vučić nije demokrata“. On je autoritarni lider, lišen moralnih i političkih obzira, vešt tehnolog političke moći, posebno medijski censor i manipulant. Pripovest o Vučiću počiva na radikalnoj sumnji koja nije samo politička. Ona je duboko lična. Radi se o tome da se svaka njegova odluka ili simbolički gest iskarikira, učini politički spornim i po mogućству učini podrugljivo smešnim. U navedenom ključu treba shvatiti izvod iz jedne od kolumni Dragoljuba Žarkovića. Ona je datirana za čin svečana zaletve Aleksandra Vučića kao predsednika Srbije u Domu Narodne Skupštine. Tom prilikom Žarković Vučićevu polaganje zakletve nad Ustavom Srbije i Miroslavljevim Jevađeljem: “Jeste se on kad je inaugurisan za predsednika zakleo na Ustav, ali je ispod njega podmetnuo Miroslavljevo jevanđelje, što mu nekako dođe kao ono kad se deca zaklinju, a iza leđa saviju prste jedne ruke u ‘figu’, iliti ‘šipak’, pa pomisle da obećanje ne moraju da održe, odnosno da su oslobođeni date časne reči.”¹

U istom duhu krajnje politički otrovno piše i Miloš Vasić, novinar *Vremena*: “Na egomaniju, grandomaniju i na pseudologiju fantastiku već smo se navikli; tačnije: navikao nas je On. Već uveliko smorení neprekidnim ispadima tih fenomena, izgubili smo svako osećanje mere, logike, zdravog razuma i elementarne pristojnosti. O matematici i da ne govorimo: On nas godinama zasipa gomilama neproverljivih brojki, procenata i razlomaka u kojima se ni Mika Alas ne bi snašao (ili pak bi, ali ga, nažalost, nema). Pritom u svakom javnom nastupu oseća potrebu da se kurči kao se on ničega ne boji (mada mu svi rade o

¹ Dragoljub Žarković, “Krunisanje za predsednika,” *Vreme*, br. 1378, str. 5

Vreme, 01. 06. 2017.

glavi); zaista hrabar čovek tako nešto nikada ne bi izgovorio; to izgovaraju jedino kukavice. Konačno, utisak koji ostaje očekivan je, ali nimalo manje tužan. Vučićeva egomanija i grandomanija, uz prateću žurbu, ostavlja utisak besmisla, skarednosti i neuskusa. Razumno obrazložene primedbe kod njih ne prolazi; kod njih prolazi samo Previšnja Volja, kakva god bila, kao što i jeste. Od juče počinje novo dobra u kojem će Aleksandar Vučić smisljati nove prilike i okolnosti da bi nam se ukazivao skoro svakoga dana, kao i do sada. Zvocaće tom budućem premijeru (neka mu je dobri Boga u pomoći), ministrima, učiteljima, doktorima, novinarima, policajcima i ostaloj boraniji kad god oseti potrebu, a oseća je često. A zašto i ne bi?²

Naglašeno političko-moralno optužujući nastup urednika i novinara gotovo svih srpskih nedeljnih novina u velikoj meri oslanja se i podupire, a samim tim i dodatno razrađuje i na kraju artikuliše poruke evoreformskih političkih stranaka. Nakon ubedljive pobede na predsedničkim izborima Aleksandra Vučića, održanim drugog dana aprila 2017. godine, kao nesumnjivo važno pitanje pojavilo se pitanje o njegovom naslednika na mestu predsednika Vlade Srbije.

Izbor Ane Brnabić za novu premijerku Srbije, po običaju je polarizovao javnost. Njena u mnogo čemu atipična pojava (nestranačka ličnost, ekspert, žena, pripadnik LGBT zajednice) na političkoj sceni u Srbiji, inicirao je snažnu proliferaciju stereotipa karakterističnih za svaku ličnost koja je bliska političkoj opciji na vlasti. Ana Brnabić je sporna sa demokratskog-liberalnog stanovišta, ali i sa patriotsko-nacionalnih pozicija. Umesto uobičajenih sto dana, Brnabić se gotovo odmah suočila sa čitavim dijapazonom etiketa i osporavanja koja su što semantički, što retorički blisko povezana sa dominantnim radikalno-kritičkim obrascem mišljenja i govora u srpskoj javnosti. S druge strane, opozicija kao politički akter u radikalno kritičkim medijima, obilato i zdušno je podržana. U periodu april-jul 2017, bezrezervna podrška stigla je studentskom pokretu u pokušaju koji je dan nakon završenih demokratskih izbora organizovao proteste širom Srbije pod nazivom „Protiv diktature“. Nalik građanskim inicijativama kao što su „Ne da(vi)mo Beograd“ i slične lokalne inicijative, studentski pokret u pokušaju predstavljen je kao politički kredibilna društvena snaga koja ima potencijal da uzdrma aktuelnu vlast. Oduševljenje studentskim pokretom u pokušaju podrazumevalo je kako evociranje uspomena na „slavne dane“ studentskih demonstracija iz devedesetih i propagandnu glorifikaciju „mladih koji su uzeli svoju sudbinu u svoje ruke“. Neslavni kraj studentskog pokreta u pokušaju namerno je ostao novinarski neobrađen, što je dokaz novinarske pristrasnosti i političkog očaja.

Događaji u Makedoniji pokazali da u srpskim štampanim medijima postoji polarizacija u pristupu, razmatranju i zaključcima koji se tiču osetljivih pitanja iz oblasti regionalne politike. Štampani mediji, poput dnevног lista *Informer* i nedeljnika *Pečat*, unutrašnje turbulencije u Makedoniji iz juna meseca 2017. godine situirali su u kontekst regionalnih i širih globalnih geopolitičkih razmatranja, potencirajući svoje prorusko i jasno antizapadno opredeljenje. S druge strane, evoreformski nastrojeni štampani mediji pokazali su ideološku nezainteresovanosti za tumačenje unutrašnje krize u Makedoniji. Njihov pristup bio je krajnje objektivistički, zasnovan na praćenju logike činjenica koje opisuju politički proces u Makedoniji, uz apostrofiranje ključne uloge zapadnih zemalja, posebno SAD u rešavanju krize. Posebnu pažnju radikalno kritičkih evoreformskih medija privukla je dominantna interpretacija događaja u Makedoniji od strane vlasti naklonjenih medija. Žestina i koliciна osporavanje jedne moguće interpretacije događaja u Makedoniji, ona koju su podsticali provladini mediji, pokazuje da je i događaju u susednoj

² Miloš Vasić, "Odakle ti Miroslav, crni Aleksandre?" *Vreme*, br. 1378

državi postavljene u kontekst endemske i gotovo fatalne političko-medijske borbe u Srbiji.

Radikalno kritički diskurs prema vlasti, nastaje i reprodukuje se sinergijom stavova opozicionih lidera, javnih intelektualaca i novinara bilo dnevnih, bilo nedeljnih novina. Ova vrsta medijsko-političkog pristupa i prakse duboko je ukorenjena u višestranačkom sistemu i nije posebnost našeg podneblja. Fokus u pisanju je u osporavanju, dovođenju u pitanje, diskreditaciji političkog oponenta, a primetno manje u prikazivanju konkretnih rešenja i drugačijih konceptualnih zamisli.

Pored nesumnjive dinamične i polemične političke atmosfere, nedeljnici i mnoge uredničke kolumnе u dnevnim novinama pokazuju izrazitu sklonost ka polemici između samih medija. U oštem političkom sukobu, mediji nisu izmešteni kao socijalni činilac koji ima sopstvenu svrhu postojanja i način funkcionalisanja mimo dnevnopolitičkih sporova. Štaviše, oni nisu ni samo puki prenosoci određenih poruka, već i aktivni učesnici živih i oštredih, pomalo iscrpljujućih društvenih i dnevnopolitičkih debata.

Nedeljnike možemo podeliti na dva načina. Prema kriterijumu podele koji je uobičajen u demokratskom društvu, oni trebalo da budu podeljeni na bliske stanovištu vlasti ili pak na nedeljnike koji su umereno ili radikalno kritični prema istoj. U Srbiji, navedeni kriterijum podele, ne može dosledno da se razvije iz prostog razloga što su svi nedeljnici u Srbiji ili delimično ili potpuno kritični prema vlasti. Među delimično kritične prema vlasti treba ubrojati nedeljnik *Pečat* koji kritikuje krajnje otvoreno evropsku spoljnopolitičku orientaciju sadašnje Vučićeve vladavine. Ipak, ovaj nedeljnik pokazuje snažnu kritičku instancu prema moralnom kredibilitetu, aksioškom opredeljenju i političkim stavovima postpetoktobarskih pobednika.

S druge strane, nedeljnici, poput *NIN-a*, *Vremena*, *Novog Magazina* i *Nedeljnika* potpuno su kritični prema vlasti. Razlika postoji u intonaciji kritike. I dok *Vremenu*, i donekle *NIN-u* (posebno domen unutrašnje politike i ekonomije) postoji potpuna, konkretizovana i žestoka kritika vlasti, dotle nedeljnici, poput *Novog Magazina* i *Nedeljnika* ističu umereniji ton u izražavanju kritičkih stavova. Oni daleko manje optužuju i vrše etiketiranje nego što je slučaj sa najuticajnija srpska nedeljnika *Vremenu* i *NIN-u*.

Isto tako, nedeljnike možemo razvrstati prema spoljnopolitičkoj orientaciji. *Vreme*, *NIN*, *Novi Magazin* i *Nedeljnik* su manje-više proevropski orientisani. S druge strane, nedeljnik *Pečat* više nego jasno ističe antizapadni i posledično proruski stav koji treba da podupre nacionalistički diskurs koji je relevantno sličan dominantnom diskursu iz ratnih devedesetih.

Slika vlasti – slika Aleksandra Vučića – izrazito autoritarian politički lider lišen moralnih skrupula i demokratskih političkih obzira, manipulant, demagog i populista, duboko i temeljno općinjen voljom za moć, inspirator i promoter banalizovanja javnosti i anti-intelektualizma, politički simbol moralno i duhovno niskog kulturnog obrasca, izraz duboke dekadencije u društvu.

I letimičan pogled na naslove i sadržinu kolumni vodećih novinara i urednika, intervju u nedeljnim i dnevnim novinama lako će uveriti čitaoca da je centralna tema –negativna opsесija Aleksandrom Vučićem, kao centralnom političkom ličnosti u zemlji. Lako je nakon aprilske izbore lider SNS-a potvrdio svoj nesumnjivi demokratski legitimitet i pobjedu ostvario u granica ustavno-zakonskih normi, brojni znani i manje znani urednici, novinari, političke ličnosti i javni intelektualci, i strastveno i „savesno“, a pre svega, bučno nastojali su da potkopaju njegovu političku legitimaciju i moralni osnov da upravlja državom. Konstrukcija i kontinuirana reprodukcija negativne slike o Vučiću obuhvatila je čitav niz uzajamno povezanih momenata.

Ritualno ponavljanje teze o antidemokratskom karakteru Vučićeve vlasti čini spoj pseudo-naučnog diskursa, novinarskih, mahom intuitivnih zapažanja, političkih diskvalifikacija, i euforičnih, na momente rapsodičnih iskaza koji se odnose na njegovu ličnost i moral. Uporedo sa pisanim eksplikacijom negativne opsесije Vučićem, bilo kao ličnosti, bilo kao političkog aktera, razvija se i na različite načine nadopunjuje diskurs o Srbiji kao pseudodemokratskoj državi u kojoj vlada ogromna manipulacija medijima i kulturni model neprimeren savremenom civilizovanom društvu.

U opozicionom diskursu važna je i šira slika o Srbiji. Srbija je primer istorijskog nazadovanja i država bez ikakve perspektive. Siromašna i društveno razorenja i kao takva primerena vladavini političara kakav je Aleksandar Vučić. Karakterističan opis društveno-istorijskog trenutka koji Srbiju vidi kao dekadentnu državu daje akademik Dušan Teodorović, aktivni učesnik u kampanji opozicionog predsedničkog kandidata, Saše Jankovića: "Srbija mi deluje kao zemlja koja umire. Znam da je to žestoka konstatacija, ali ja u nju verujem, to je moja percepcija. Videli smo veliki broj napuštenih kuća koje propadaju, gde već dugo niko ne stanuje, pogotovo po manjim mestima. Videli smo mnogo propalih fabrika, industrijskih postrojenja. Videli smo mnogo zapuštenih njiva. Videli smo mnogo siromašnih, unesrećenih ljudi. To je bio bolan osećaj za mene, prosti sam osećao bol u duši. Ali, uveren sam i da Srbija može bolje. Meni je užasno žao naših penzionera, kojima se godišnje uzme oko 200 miliona evra, a uveren sam da se tih 200 miliona u isto vreme na drugim mestima rasipa i pokrade i da ljudi koji su najpoštenije zaradili svoje penzije ne moraju biti uskraćeni crkavice koju dobijaju."³

U sličnom radikalno pesimističnom ključu, sa osvrtom na mentalitet i istorijsko iskustvo, daje nekadašnji diplomata i bivši funkcijonjer opozicionog DSS-a, prof. dr Vladeta Janković: "Ukupno sedamdeset godina (a to su neka tri pokolenja!) komunizma, pa zatim režima poput Miloševićevog i Vučićevog, morali su

³ Dušan Teodorović, "Mi ćemo Vučića sigurno da pobedimo," razgovor sa Oljom Bećković, *NIN*, br. 3460, str. 11

učiniti svoje. Obespravljen, obmanjivan i ponižen nemaštinom, narod je negde izgubio samosvest i mora biti da se nešto poremetilo u samom mentalitetu nacije. To mi je teško da kažem, a bojam se da je istina. Bojam se da je duboko unutra nešto opako napršlo, a ako još može da zaceli, to će se desiti tek u nekom vrlo dramatičnom trenutku, kao što sa Srbima uvek biva, tek kada kosa zaista bude došla do brusa.”⁴ Uprkos ovom negativnom uvidu nesporna činjenica je da Aleksandar Vučić glatko i uverljivo pobedio oponente 2. aprila 2017. godine. Ovaj politički fakat relativizuje se naglašenim opozicionim stavom o neravnopravnim uslovima izborne utakmice. U svetu Vučićeve medijske dominacije, победа u prvom izbornom krugu ne smatra se naročitim uspehom: “Srbija je, nema spora, 2. aprila kandidatu SNS i osam stranaka vladajuće koalicije i premijeru Aleksandru Vučiću dala poverenje da kao predsednik narednih pet godina predstavlja i vodi Srbiju. Sa više od 55 odsto glasova izasnih 55 odsto građana, Vučić je manje-više potvrdio sve izborne prognoze, čak ih i premašio, što i ne čudi s obzirom na to da je imao najintenzivniju i najskuplju izbornu kampanju. Uz dodatni impuls u vidu tzv. funkcionerske kampanje.”⁵ U sličnom tonu, samo malo zaoštrenije i ironičnije, izbore je prikazao Dragoljub Žarković, glavni urednik nedeljnika *Vreme*: „Kad neko u kampanju uloži toliko energije, para i laganja teško je bilo očekivati bilo šta drugo nego pobedu u takozvanom prvom krugu. Vučiću je potvrđen mandat da zamesi novo testo, u starim načvama, i da ga ispeče kako on misli da bi bilo lepo, a u ovom trenutku slabo se nazire sila koja bi ga držala u granicama zakona i pristojnosti... formalna promena u statusu Aleksandra Vučića otvara mu nova polja delovanja i otvara mu zaštitni padobran iznad glave. Ima neprikosnoveni mandat u narednih pet godina, a za sve što nas snađe neko će već biti kriv.”⁶

Potpuno podudarni stav o izborima imao je lider Pokreta slobodnih građana i predsednički kandidat Saša Janković, koji čak ide i korak dalje. On prikazuje okolnosti pod kojima se odvijao izborni proces kao otmicu države od strane vlasti koja se dogodila zahvaljujući obmani koju se kontinuirano proizvodila i reprodukovala moćna Vučićeva medijska mašinerija.

Rezon Jankovića je politički prozaičan. Izbegavajući priču o ishodu, on težiše daje na drugim temama, tačnije pitanju navodne krađe i posledično, otmice glasova: “Izbori nisu završeni, već oteti. Aleksandar Vučić je silom prisvojio funkciju predsednika Republike i uopšte ga ne interesuje šta je nelegalno, a šta nelegitimno u tome što je uradio. Izborna krađa je dokumentovana, druga stvar je što dokazi ne mogu da se izvedu pred državnim organima jer su ti organi oteti još pre ovih izbora – dr Nebojša Stefanović je Vučiću pod noge bacio Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srbije i zauzvrat, u poslednjoj epizodi, dobio poljubac u teme. Da li iko ozbiljan veruje da je snimak ubacivanja biračkih listića u Novom Pazaru u izbornu kutiju stvarno bio ‘šala’ predsednika biračkog odbora? Ili da su se birački listići stvarno našli u biračkoj kutiji, a da presavijeni prethodno nisu prošli kroz otvor na njenom vrhu? Da li se u skupštinskom podrumu preko noći desilo preduskršnje čudo i u dva džaka 800 nepostojeci glasova za Vučića preobrazilo se u četiri? Kako bi to još trebalo dokazivati da je na televizijama sa nacionalnom frekvencijom Vučić bio deset puta prisutniji od svih ostalih kandidata zajedno. Je li se to samo meni učinilo da je zloupotrebljavao funkciju predsednika Vlade? Jesu li anketari javnog mnjenja sve vreme sasvim slučajno potcenjivali moje šanse? Ko još

4 Vladeta Janković, “Došli smo do vladavine ološa,” razgovor sa Oljom Bećković, *NIN*, br. 3465, str. 14

5 Jelka Jovanović, “Pobeda u više boja,” *Novi magazin*, br. 310, str. 10

6 Dragoljub Žarković, “Vučić nije hteo predsednika Republike koji će da mu zvoca; sad najavljuje da će da zvoca premijeru, a o nama ostalima da ne govorim,” *Vreme*, br. 1370, str. 5

veruje da je iznajmljivanje aviona koštalo 200 evra? Jesu li ljudi izmišljali da im se preti otkazom ili otkazuju koncerti, ukidaju književne nagrade?”⁷

Potpuno u duhu Jankovićeve dijagnoze izbornog procesa, već citirani Dragoljub Žarković izvodi zaključak o Vučićevom držanju u kampanji, tačnije njegovom profilu. Za glavnog i odgovornog urednika antivladinog nedeljnika *Vremena*, Vučić je manipulant, čovek koji upotrebljava laži i samoobmane ne bi li se održavao na vlasti. Pravidno sofisticirani stav o Vučiću kao političkom lažu, rafiniranje rečeno, demagogu može iščitati iz sledećih redova: “Vučić uživa u samoobmani i obmani dobrog dela biračkog tela da nikad ne greši. Jer jedan postupak sledi toliko brzo za drugim postupkom da je i u kratkim rokovima nemoguće rekonstruisati prošlost i reći da je neka druga odluka mogla biti bolja. On se pravi da mu je svaki postupak bio nametnut nužnošću i potrebom.”⁸

Da uređivačka politika *Vremena* potpuno korespondira sa stanovištima opozicionih stranaka pokazaće i tekst Zore Drčelić koja doslovno preuzima interpretaciju i retoriku Saše Jankovića u odnosu na dinamiku i ishod predsedničkih izbora. Kao što se iz prethodnog citata može videti, Saša Janković izbore vidi kao nedemokratske i smatra ih svojevrsnom političko-medijskom manipulacijom koja nalikuje otmici. Metafora otmice nije slučajna i ima jako propagandno dejstvo. Otmičari prinudno i iz loših pobuda nekoga lišavaju slobode, preteći mu gubitkom života u slučaju da ne ostvare svoj cilj ili pak zadovolje svoj interes. Slično tome, smatra Janković, Aleksandar Vučić vrši akt „prinude nad izbornim procesom“, i masivnom manipulacijom posredstvom medija i terenske kampanje ljudi primorava da glasaju za njega i njegovu stranku. Reč je o svesnom nasilju i zatiranju slobodnog opredeljenja građana. Metaforom valja istaći da je Vučić nedemokratski predsednik. Ovu matricu doslovno preuzima i vrlo oštro medijski artikuliše novinarka Zora Drčelić.

U novinarsko-opozicionom nadahnuću, ona piše: “Janković nije uspeo da uđe u drugi krug izbora, niti je to bilo realno, u uslovima predizborne kampanje koju je na svaki način kontrolisao Aleksandar Vučić, ali je prvi koji je uspeo da osvoji tako značajan broj glasova u opoziciji za poslednjih pet godina. Takva se podrška može zadržati i povećavati samo postavljanjem i ispunjavanjem održivih ciljeva. Najvažniji je izboriti se za koliko-toliko fer i poštene prve naredne izbore. U makar jednoj stvari ovi su izbori bili pravedni i tačni u konačnom rezultatu: napravili su jasnu granicu između dostižnih i nedostižnih ciljeva kako opozicije tako i Aleksandru Vučiću. Ako je opozicija pristala na medijski mrak i tabloidni linč, ako je pristala na blokadu parlementa, na to da je Aleksandar Vučić s premijerskog mesta učestvovao u predsedničkoj kampanji, čime se oglušio o Ustav i Zakon o vlasti, ali i o sve dosadašnje dobre izborne evropske prakse, ako je opozicija pristala na uprezanje većine medija i svih državnih resursa u kampanji jednog kandidata Aleksandra Vučića, uključujući i REM i RIK, na manipulaciju biračkim spiskom i kosovskim glasovima, javnu tajnu o kupovini glasova snimljenu mobilnim telefonom, pretnjama otkazima onima koji ne budu glasali za Vučića, javnu tajnu o ucenama, pretnjama i nasilju, SNS trojkama u džipovima, javnu tajnu o fotografisanju glasačkih listića i ostalim ‘bugarskim vozovima’, ako su, ukratko, i parlamentarna opozicija i opozicioni kandidati pristali na to da budu pozorišna kulisa za Vučićevu predstavu o višestračkim izborima, onda su i oni i njihovi glasači i simpatizeri morali i da pret-

7 Saša Janković, “Ovako dalje ne ide. Srbija se uspravlja,” intervju sa Jelenom Jorgačević, *Vreme*, br. 1371, str. 17

8 Dragoljub Žarković, “Vučić nije hteo predsednika Republike koji će da mu zvoca; sad najavljuje da će da zvoca premijeru, a o nama ostalima da ne govorim,” *Vreme*, br. 1370, str. 4

postave da će rezultat glasanja biti baš ovakav bez naknadnih priča o propuštenim šansama i izneverenim očekivanjima.”⁹

Potreba da se potkopa demokratski legitimitet, tačnije do apsurda dovede jasna politička poruka da Srbija podržava Vučića nije vidljiva samo u „većitoj“ priči o izbornoj neravnopravnosti učesnika u postupku. Vučića kao političkog lidera treba predstaviti kao isključivo i jedino marketinški proizvod, čoveka koji koristeći znanje, intuiciju i političku veština stvara utisak prihvatljivog aktera za najšire slojeve stanovništva. Dakle, Vučić nije autentični narodni vođa, već jedan u nizu tvorevina političkog marketinga. Potpora teze koja je izneta dokazuje se na više mesta

Aleksandar Apostolovski, kolumnista nedeljnika *Nedeljnik* i novinar *Politike*, piše: “Zašto je premijer pobedio u prvom krugu? Nametnuo je sebe kao osnovnu temu kampanje, stvarajući iluziju opoziciji da se bori protiv onog Vučića. U zasedi ih je čekao ovaj Vučić, koji je obezbedio podršku od čoveka koji bi ga jedini pobedio u Srbiji, bez kampanje. Taj čovek se zove Vladimir Vladimirovič Putin. Tako je patriotama pokazao ko ima monopol na zaljubljenost u Rusiju, što pokazuju rezultati dverjanina Boška Obradovića i još nekoliko evroskeptika... Kao najveštiji menadžer izbornih kampanja, preuzimajući žestoki Šešeljev i šumadijski Tomin nou-hau, jednako zaljubljen u Zvezdu kao i u fokus grupe, istraživanja javnog mnjenja posmatra kao seismograf: tačno zna šta da izgovori da bi izazvao zemljotres, ili kako da namesti facu da bi narod pustio suzu za njim.”¹⁰

Pored osvedočene marketinške veštine, Vučić ne bi bio predsednik da „zeleno svetlo“ nije dao Zapad, tačnije Nemačka. O gotovo krucijalnom uticaju nemačke kancelarke demohrišćanke Angele Merkel na ishod srpskih predsedničkih izbora, Apostolovski ukazuje sa velikom dozom samouverenosti, poredeći Tadićevu nepopustljivost i Vučićevu kooperativnost u odnosu na nemačke, tačnije zapadne zahteve po pitanju Kosova i Metohije: “Mogao je Vučić iz epruvete preko svog linka u Borisovoj vlasti, pokojnog Mikija Rakića, da se uveri gde leži istinska moć, kada je Angela Merkel послала Borisa u bioskop, a potom i kod Vuka Jeremića čiji film nije prošao kod publike. Novi Vučić je, za razliku od starog, shvatio da je najvažnije osvojiti najpre srca stranaca, a tek potom Srba. Ali za razliku od onog Vučića, ovaj Vučić je shvatao da nagli reformski zaokret može ošamutiti narastajući broj pristalica željnih vlasti, te je Srbija ostala jedina zemlja u Evropi koja nije uvela sankcije Rusiji. Istovremeno se konektovao sa Politbirom CK KP Kine, razumejući da se težište novog sveta pomera ka Aziji.”¹¹

Razume se u duhu već poznate opozicione matrice, doduše u nešto vedrijem tonu, lišenog jeda i besa, Apostolovski upućuje čitaoca na Vučićeve prednosti zasnovane na novcu i medijima: “Naravno da je u svojoj glatkoj pobedi Aleksandar Vučić imao podršku medija, državnih resursa i stranaca koji nisu želeli da na migrantskom putu, u regionu koji vri, ne samo u bosanskom loncu, imaju slabog vladara. S tim kapitalom, lako je ubedio Srbe da će ih voditi još pet godina. Imao je i nejedinstvenu opoziciju od koje je barem polovina kandidata bila njegova laka konjica.”¹²

9 Zora Drčelić, “Pištaljkom protiv otmičara,” *Vreme*, br. 1370, str. 5

10 Aleksandar Apostolovski, “Vučićeva igra prestola,” *Nedeljnik*, br. 273, str. 8

11 Isto, str. 9

12 Isto, str. 11

Relativizacija brojki koje opisuju stanje u biračkom telu Srbije, još jedna je od široko praktikovanih strategija osporavanja političkog legitimite Aleksandra Vučića. Naspram Vučićevih 56 odsto glasova, jedini relevantan kandidat opozicije, Saša Janković, osvojio je nešto oko 16 odsto glasova. Ovakav ishod, po mišljenju gotovo svih komentatora u nedeljnim novinama, pokazuje rađanje opozicionog lidera koji bi, prema pretpostavci, trebalo da bude politički utemeljen oponent navodnoj Vučićevoj svelasti nad državom i društvu.

U svrhu indirektnog, ali nesumnjivog potkopavanja Aleksandra Vučića, neki autori, poput Veljka Lalića iz nedeljnika *Nedeljnik* sugerisu da izbori, uprkos svemu, imaju dva pobednika: „Pobednici ovih izbora su Aleksandar Vučić i Saša Janković, dvojica kandidata koji su homogenizovali svoje biračko telo i zakazali derbi meč u Beogradu sledeće godine. Janković se nije uklopio u projekciju vlasti: da je završio na 12 odsto, koliko su mu davale agencije, ili da je bio iza Belog, bili bi ovo izbori kako ih je nacrtao Vučić.”¹³ Relevantno sličnu poruku odašilje Lalićev kolega iz istog lista Nenad Čaluković, koji piše da predsednički izbori nisu bili izbori za predsednika Srbije, već za lidera opozicije, ma šta to značilo: “Čini se da je teza da su ovo bili izbori za lidera opozicije, a ne predsednički, još više dobila na težini nakon što su u nedelju prebrojni glasovi. Ubedljiva pobeda Aleksandra Vučića kao da je pala u drugi plan pred dilemom ko je novi opozicioni vođa. Najveće šanse se, naravno, daju Saši Jankoviću, koji je ostvario uбедljivo najbolji rezultat u građanskom korpusu.”¹⁴

Podrška stavu o maltene Jankovićevoj dominaciji došla je iz strogo gledano „ne-političkog sektora“. Tako glumac Nebojša Glogovac, potpisnik Apela 100, apela podrške Saši Jankoviću u euforičnom duhu tvrdi da je kraj vladavine Aleksandra Vučića na vidiku: “Vučić je na ovim izborima dobio neku vrstu protivteže. Što bude jači naš pritisak, i pritisak vlasti će postajati sve jači. Ali, u tom sukobu, u tom klinču, nešto će se izroditи. Ne mogu nas zaustaviti. Jedino da me stave u zatvor. Ali i iz zatvora čovek može da dejstvuje. Malo pameti i malo hrabrosti i biće sve kako treba.”¹⁵

Optimizam Nebojše Glogovca u pogledu šansi Saše Jankovića nadovezuje se i na minimalizaciju uspeha Aleksandra Vučića. Najkonkretniji primer ove intelektualno-političke radnje je stav sociologa Božidara Jakšića koji u intervjuu u *Novi Magazinu* potcenjivački govori kako o Vučićevoj pobedi tako i o stanju demokratije u Srbiji: “Janković nije pobijedio na izborima, ali nije ni izgubio; ovaj drugi, koji je s tim procentom pobijedio, zapravo je strašno izgubio jer u uslovima u kojima su izbori vođeni i s tim modelom politike, ako nemaš 98,7 odsto glasova, ako nemaš 107 odsto glasova – ništa nisi uradio. 55 je bijedno.”¹⁶

Nakon relativizacije izbornih rezultata, tačnije često i paralelno sa njom, odvija se i pokušaj nedvosmislenog određenja političkog poretku u Srbiji kojim upravlja Aleksandar Vučić. Kao što ćemo videti, postoji više nego pristojan broj odrednica kojima se politički poredak, njegova struktura i način funkcionisanja određuje. Uprkos različitim varijacijama, postoji jedno zajedničko jezgro, noseći element svih definicija. Zajednički imenilac brojnih pokušaja definicije je stav: “Vučićev sistem vlasti u osnovi je antidemokrats-

13 Veljko Lalić, “Kraj petooktobarske republike,” *Nedeljnik*, br. 273, str. 4

14 Nenad Čaluković, “Da li je Saša Janković novi zaštitnik opozicije,” *Nedeljnik*, br. 273, str. 18

15 Nebojša Glogovac, “Borba se nastavlja,” razgovor sa Tanjom Nikolić Đaković, *NIN*, br. 3458, str. 16

16 Božidar Jakšić, “Nacionalizam uništava i svoje i druge,” razgovarale Jelka Jovanović i Nadežda Gače, *Novi magazin*, br. 314, str. 19

Novi magazin, 06. 04. 2017.

ki i antiliberalan". Paralelno sa negacijom demokratičnosti kao samoočigledna prikazuje se i lična negativna opsesija Vučićevom vlašću koja u svojoj eksplikaciji kombinuje elemente rezignacije, besa i dubinske što lične, što političke frustracije. Ova konstatacija važi kao neka vrste eksplikacije ili implicitne prepostavke, ali i zaključka. Čitavo dalje promišljanje je ukapljeno u potvrđivanje unapred zadate i olako prihvaćene hipoteze o nedemokratičnosti. Ukorenjenost u premisu je tolika da se činjenica održavanja izbora bez ikakvog nasilja ili pak vidljivih dokaza krađe narodne volje ne uzima u obzir. Jednako dosledno ignoriše se faktičko i zakonsko postojanje političkog pluralizma, izostanak sistematske političke represije, ali i podrška liberalno-demokratskog sveta koja vladarima nedemokratskog tipa na ovim prostorima nikada nije bila zagarantovana o čemu svedoči primer iz devedesetih godina i sudbina Slobodana Miloševića.

Budući da je čitav kontekst analize situiran u inicijalnu premisu o „nedemokratičnosti političkog poretka“, pojavljuje se niz verbalnih različitih varijacija. Uprkos raznovrsnosti manifestacije već pomenute političke premise, čini se da je vodeći motiv eksplikacija ideje o predsedničkim izborima kao još jednom od primera koji potvrđuju Vučićevu težnju za neograničenom vlašću. Opšte mesto opozicione kritike izneće Dragoljub Žarković: „Vučiću je put otvoren da se još više pojgra sa institucijama, manje-više već temeljno pasiviziranim, i da se predstavi kao ‘pokrovitelj nacije’, glavni sponzor i utemeljivač novih pravila. Ali, nije to lak poduhvat čak ni u ‘zemlji čuda’... Njegov mandat je jak i njegova moć je velika, mada, suštinski, takva je bila i pre ovih izbora, jer нико иole trezven u stvarima politike i praktičnih poslova nije verovao da Toma Nikolić ima bilo kakav uticaj na državne poslove. Nikolić najmanje. Ali ova formalna promena u statusu Aleksandra Vučića otvara mu nova polja delovanja i otvara mu zaštitni padobran iznad glave. Ima neprikošnoveni mandat u narednih pet godina, a za sve što nas snađe neko će već biti kriv.“¹⁷

Raznovrsne odrednice političkog poretka predvođenog Aleksandrom Vučićem obuhvataju čitav niz ekstremno negativnih moralno-političkih termina. Od „mafijaške države“ kakvom Srbiju danas vidi Jovo Bakić, preko „privatne države“, „klasične diktature“, „stabilokratije“, sve do „vladavine ološa i provincijalnih diletanta“ što je stanovište prof. dr Vladete Jankovića.

Unutrašnje „bogatstvo“ kritičkog diskursa moguće je ilustrovati na nizu primera iz nedeljničke štampe. U sadržinskom smislu nema značajnih odstupanja od prethodnog istraživačkog perioda. Naprotiv, reč je o strategiji permanentnog ponavljanja koja ima za cilj da fiksira jedinu tačno određenu, sa demokratsko-liberalnog stanovišta, ekstremno negativnu sliku. Možda je najbolji način da sagu o diktaturi Aleksandra Vučića započnemo političkom analizom glumca Nikole Đurićka, aktivnog podržavaoca Saše Jankovića, opozicionog kandidata: „Moguće je da on nije svestan i da ne primećuje da je trenutno i predsednik i premijer i koordinator svih službi bezbednosti i predsednik kućnog saveta ove i svih zgrada i predsednik svih odeljenskih zajednica, ali ja sam svestan i svi vide da je ovo knjiški primer diktature. Oni pet godina imaju apsolutnu vlast u Skupštini. Sudstvo je njihovo, policija je njihova, Skupština je njihova, šta ih je sprečilo da u ovih pet godina stignemo u EU?... Nije bitno kada ćemo tamo ući papirološki, nego gde su nam ti zakoni koji čine pravedno društvo. Kako se finansiraju političke partie? Bog sveti zna, a u stvari svi znamo da je tu početak svake korupcije. Kako se biraju sudije koje bi trebalo da budu nezavisne? Da li ih biraju partie?

¹⁷ Dragoljub Žarković, „Šta čeka Srbiju – Vučić nije htio predsednika republike koji će da mu zvoca; sad najavljuje da će da zvoca premijeru; a o nama ostalima da ne govorimo,” *Vreme*, br. 1371, str. 4

Naravno da ih biraju. Da li su oni nezavisni? Naravno da nisu. Kakve onda SNS ima veze sa idejama evropskih vrednosti? Ova vlast ne radi ništa u idejnoj sferi, ona funkcioniše isključivo u sferi ličnih interesa. Ako imam pravo da dajem pritužbu na nečiju odluku da podrži SNS, onda je to zbog toga što mislim da ta podrška nažalost može da bude jedino interesna, a ne idejna.”¹⁸

Lažno evropska, diktatorska politička persona Aleksandra Vučića, predvodi interesno motivisanu za jednicu članova i pristalica. U njegovoj politici nema nikakvih ideja niti moralnih obzira, sve je samo težnja ka sve većoj koncentraciji i pokazivanju moći. Semantički, donekle i retorički sličan stav iznosi sociolog Jovo Bakić koji bez ikakve ograde tvrdi: „Imamo autoritarnog vladara oligarhije. Ta oligarhija je postojala i pre njega, samo što je ona bila moćnija od ljudi na vlasti. Sada je čovek na vlasti moćniji od oligarhije, zapravo je sebe postavio na čelo te oligarhije kojom komanduje. Disciplinovanje oligarhije je obavljeno kada je Mišković oteran u zatvor i to je bio nagoveštaj da će nešto bitno da se promeni. Stari sistem je ostao isti, samo što je dobio autoritarnog vođu. Oligarhija je sama po sebi rđava stvar, a autoritarna oligarhija je još grđa. U tom sistemu mi živimo.”¹⁹ Da bi se dodatno učvrstio na tronu jednog najžešćih kritičara vlasti, Jovo Bakić još više radikalizuje svoj stav o vlasti, tvrdeći da je Srbija predvođena Aleksandrom Vučićem mafijaška država. Osnov za tvrdnju je do sada nerazjašnjeno ubistvo i uloga izvesnog vođe navijača fudbalskog kluba „Partizan” i njegovog privatnog mišljenja, o radu pravosudnih organa: „Nemamo državu, nego mafiju koja je zarobila državu i oni mogu da se ponašaju kako god žele i ponašaće se tako svedok građani ne kažu - dovoljno je, i previše! Kada kažete da nemamo državu već mafiju, šta to znači?

Bakić: To znači da predsednik Vlade nije odgovorio na pitanje kome je Sale Mutavi, koji je ubijen, bio telohranitelj, detetu kojeg visokopozicioniranog političara, dok je telohranitelj Mutavom bio čuvan Centralnog zatvora, faktički pripadnik Ministarstva unutrašnjih poslova. Da li je to Vučić glavom i bradom? Kada je Mutavi ubijen, ministar unutrašnjih poslova objavljuje rat mafiji. Što treba da najavljuje rat mafiji?! Zar država to ne radi stalno? Da li je ova država sredstvo mafije? I, ko je šef mafije? To su ključne stvari u Srbiji. Sve drugo je uzgredna pojava, jer imamo osnovane sumnje da su najviši državni činovnici članovi mafije. Državna bezbednost bi morala time da se bavi ako se nečim uopšte bavi. Pa onda Vučić pošalje poruku – nemoj slučajno više da se viđate sa mafijašima po splavovima. Šta to znači?”²⁰

Saga o Vučićevoj nedemokratičnosti, produžena je i intervjuima drugih istaknutih boraca za „demokratsku i nacionalnu stvar“. Tako dr Slobodan Antonić tvrdi: „Vučić je reformatski cezar. Pobedio je tajkune, pobedio je deficit, pobedio... Bojim se da je to sistem koji nastaje: politički kapitalizam, plus plebiscitarni cezarizam evreoreformatorskog tipa, plus kolonijalna ekonomija. Mi idemo u Evropu, ali tako da je jedna politička porodica sve bogatija i moćnija, da su strane banke i kompanije sve zaštićenije i osionije, a da smo svi mi drugi sve siromašniji i bespomoćniji. Nisam siguran da čemo takav put u Evropu preživeti.”²¹

18 Nikola Đuričko, „Ovo je knjiški primer diktature,” intervju sa Oljom Bećković, br. 3461, str. 20

19 Jovo Bakić, Dejan Vuk Stanković, „Mafijaška ili demokratska država,” intervju vodila Tanja Nikolić Đaković, *NIN*, br. 3464

20 Isto, str. 15-16.

21 Slobodan Antonić, „Srbija je privatno preduzeće jedne familije,” *Vreme*, br. 1379, intervju sa Radmilom Markovićem, str. 14

Istovremeno Vučićev uspon na lestvici moći nije nikada bio niti može biti stvar slobodnog opredeljenja građana. Reč je o političkom dogovoru sa Zapadom koji na štetu srpskih interesa na Kosovu i regionu šire: „Prvo, Vučić nikad ne bi došao na vlast da nije bilo njegove prethodne Kanose po Vašingtonu i Briselu. Da se nije javno pokajao i preumio, mislite li da bi mu bilo dopušteno da pobedi 2012. godine? Možda se značaj briselske čestitke Nikoliću tri sata pre zatvaranja birališta precenjuje. Ali samo izbora i bez prethodne Kanose Vučić nikada ne bi došao na vlast. I drugo, Vučić ne bi dobio odrešene ruke da nije predao Sever Kosova, odnosno da nije bilo Brisela 1 i 2. Briselski sporazum potpisana je 19. aprila 2013. godine. Posle toga je Vučić, što se Brisela i Vašingtona tiče, mogao sa srpskom demokratijom i medijima da radi što hoće – samo da ostane garant mira i stabilnosti emaniranih Briselom 1, a posle i Briselom 2. U međuvremenu, Vučić je toliko ojačao da je počeo da kontroliše sve, pa čak i izbore. A izbore su srce demokratije, oni ne mogu da zavise od volje jednog čoveka.”²²

Takođe, opstanak na vlasti podrazumeva serviranje svojevrsnog političko-marketinškog „koktela evreoformstva i rusofilije“. Vučić je „politički Don Žuan“, dvolični „zavodnik masa“ i vešt tehnolog moći koju voli da stalno manifestuje: „On uspeva da ga podržavaju i ‘drugosrbijanci’ i ‘nacionalisti’. Prvima govori da EU nema alternativu. Drugima kaže da će sa ruskim migovima da sačuva Kosovo i Republiku Srpsku. To je, naravno, protivrečno, ali – kao i Don Žuanu – obe strane mu veruju. Takvu će politiku Vučić da nastavi i kao predsednik. Malo s jednima, malo s drugima. Malo s Vašingtonom, malo s Moskvom. Ali, problem je što strani moćnici nisu srpski birači. Mislim, oni ne gledaju Pink i ne čitaju ‘Informer’. Oni znaju što Vučić radi. Pritisnuće ga da ispuni svoja obećanja. Ako u istom trenutku to zatraže obe strane, Vučiću se neće dobro pisati.”²³

Antonić dodaje da Vučićeva SNS ne funkcioniše po principu tradicionalnih stranaka. Ona nema programska načela, vrednosni sistem i konkretno razrađenu javnu politiku za različite segmente društva i upravljanje državom uopšte. Umesto vrednosnih i političkih orientacija, reč je o interesnoj zajednici lidera i armije lojalnih pristalica koje svako na svoj način ostvaruju korist. Svest o interesno-klijentelističkoj zajednici ovičenoj porodičnim interesom familije Vučić. Antonić iskazuje u sledećem mestu iz Antonićevog intervjuja nedeljniku *Vreme*: „SNS nije prava politička stranka. To je više Vučićeva lična politička armija. On je general te vojske, talentovan i sposoban – on je Bonaparta. I naravno da o svemu odlučuje.”²⁴

Oscilacija između Rusije i Zapada nije jedina nazovi „politička nedoslednost“ Aleksandra Vučića. Vučić je prikazan i kao vrednosno provizorni i ideoleski nekohherentni političar, sklon fluktuiranju između različitih, po pretpostavci strogo antagonizovanih ideoleskih krajnosti. Vučićevu ideolesku nedoslednosti na ironičan i donekle karikaturalno-ironičan način pocrtava dramski umetnik Zlatko Paković, koji kaže: „Imamo čoveka koji je bio odan jednoj ideji, radikalnoj, nacionalističkoj, ideji Velike Srbije, a sad je odan jednoj liberalnoj ideji Evropske unije. Tu nemate nikakav kontinuitet – ni etički, ni moralni, ni politički. Kao što je bio odan Šešelju, sad je odan ideji Evropske unije i Angeli Merkel. To se zove etika odgovornoosti prema trenutnom obavljanju posla.”²⁵

22 Isto

23 Isto

24 Isto

25 Zlatko Paković, „Sudbina ili karijera,” intervju sa Radoslavom Ćebićem, *Vreme*, br. 1371, str. 22

Da postoji značajno preklapanje između stavova javnih intelektualaca i političkih lidera opozicije, da se radi o formiranju zajedničkog fronta protiv SNS-a i njenog lidera, pokazuje relevantna sličnost stava bivšeg predsednika Srbije, Borisa Tadića, i već citiranog Slobodana Antonića. U intervjuu datom nedeljniku *N/N*, Boris Tadić potvrđuje i dodatno razrađuje stva o SNS-u kao klijentelističkoj partiji, uz primesu političke ostrašćenosti i „zvučnog“ moralizma: „Vučićevi najbliži saradnici, braća, kumovi kontrolisu softversku industriju, izgradnju puteva, sve poslove u vezi sa strujom, poljoprivredu. Vučić stvara ekonomsku moć kako bi njegov budući izborni poraz bio irelevantan, jer će imati sve poluge upravljanja zemljom u svojim rukama. Što se tiče predstavnika Zapada, oni daju legitimitet urušavanju demokratije u Srbiji zbog kooperativnosti ove vlade na procesu priznavanja nezavisnosti KiM. Stranci koji priznaju nezavisnost Kosova će nas hvaliti u svim ostalim aspektima, a mi ćemo korak po korak ostajati i bez Kosova i bez demokratije i ekonomske perspektive.“²⁶

Spoj geopolitičkih momenata i manipulacije određenjem demokratije vodi do pojma stabilokratije. Pod poretkom stabilokratije podrazumeva se stabilan političkih poredak koji suspenduje ili pak doslovno ne prihvata demokratske vrednosti i prakse, ali je podržan od strane velikih demokratskih država zbog određenih geopolitičkih razloga. U slučaju Srbije, Zapad podržava nedemokratski poredak u Srbiji zbog spremnosti na suštinske ustupke povodom Kosova i Republike Srpske. Zbog stabilnosti u regionu žrtvuje se demokratska politička praksa: „Nažalost, svedoci smo da su demokratija i slobode građana Srbije podređeni obećanoj stabilnosti (misli na stabilnost u regionu Zapadnog Balkana – prim. aut.) koju nudi kooperativni uzurpator političkog života u Srbiji. ‘Stabilokratija’, a ne konsolidovana demokratija su njihovi (misli se na ključne zemlje EU i SAD – prim. aut.) prioriteti na ovim prostorima i to se negativno odražava na politički i svakodnevni život građana Srbije. Dalje učvršćivanje vlasti u rukama jednog čoveka, međutim, ne mora biti u vezi sa ustavnim promenama. Ni sadašnji Ustav ne dozvoljava uzurpaciju vlasti, ali ona je uveliko na delu. Vladavina prava u Srbiji danas je u dubokoj senci jednog čoveka koji svoj legitimitet crpi u popularnosti, a nju transponuje i van svojih nadležnosti. On se postavlja kao vrhovni društveni arbitar bilo da je prvi potpredsednik Vlade, predsednik Vlade ili predsednik Republike.“²⁷

No konstrukcija Vučićevog negativnog imidža ne kreće se isključivo u ravni političkih i moralnih stavova. Ona zadire dublje. Kritički diskurs baštini i paradigmu snažnog kulturno-političkog rasizma. Upečatljivo mesto ove medijsko-političke tendencije je intervju prof. dr Vladete Jankovića, nekadašnjeg visokog funkcionera Demokratske Stranke Srbije i ambasadora Srbije u Velikoj Britaniji i Vatikanu.

U intervjuu pod nazivom „Došli smo do vladavine ološa“ u nedeljniku *N/N*, on govori o SNS-u i njenom lideru Aleksandru Vučiću sa ogorčenim prezirom i političkom frustracijom. Pseudoduhovno aristokratski arogantni i politički jalovi moralizam progovara arogantno i autoritarno u sledećim rečima: „Ovo je neki provincijalni diletantizam, sa primesom nezajažljive grabljivosti. Premijer i njegovo okruženje su u duši od onih što pri ulasku u stan ostavljaju cipele u hodniku. Na tom tlu ponikli su fenomeni kakvi su pismo Tome Nikolića kraljici Elizabeti, engleski jezik i estradni šarm gospodina ministra spoljnih poslova, hidžab Maje Gojković, ili Vučićeva odluka da zbog jedne sudske presude

26 Boris Tadić, „Novi tajkuni zavladali Srbijom,” intervju sa Oljom Bećković, *N/N*, br. 3470, str. 8

27 Zoran Lutovac, „Postali smo taoci stabilokratije,” razgovarali Filip Švarm i Tatjana Tagirov, *Vreme*, br. 1379, str. 17

povuče ambasadora i pride strogo kazni Francuze sa 90 dana nedolaska naših političara. Nosioci vlasti u današnjoj Srbiji nisu samo većinom nekvalifikovani i nedorasli poslu nego su nedostojni da uopšte učestvuju u javnom životu.“²⁸

Gotovo nekontrolisani lažno stilski uređen izliv besa i frustracije uočljiv je i u sledećim sintagmama koje nedvosmisleno pokazuju kako funkcioniše retorika mržnje u visokom intelektualnom društvu: „Sada nam ozbiljno preti opasnost da izgubimo i drugu bitnu tekovinu borbe iz devedesetih – slobodne izbore. Jer ovo što u poslednje vreme imamo sasvim liči na privid izbora pod Titom, s tim što su botovi zamenili skojevske aktiviste, a nabildovani batinaši udbaše, pri čemu nam predstoje čak i hauzmajstori – dostavljači u liku upravnika zgrada. To je ono što se dogodilo dolaskom naprednjaka. Izašli su kao što bubašvabe izlaze, postepeno, pipcima ispitujući vazduh. Čim su se osetili bezbedno, krenuli su da osvajaju ministarske fotelje i da grabe sinekure, ali bogami ne zaboravljaju ni da se svete, prohtelo im se i da hapse. Tako smo došli do vladavine ološa takoreći u izvornom značenju, jer je koren grčka imenica ohlos koja znači rulja. Otuda i pojam ohlokratije kao vladavine populista koji manipulišu masom.“²⁹

Jankovićeva opsесија Vučićem i njegovom strankom na kulturnom i političkom planu ima i svoju širu razradu. Naime, određenom tipu vlasti, preciznije vladara odgovora i određeni kulturni obrazac koji on što direktno, što indirektno podstiče. Reč je masovnoj kulturi niskog kvaliteta koja kroz industriju lake zabave služi kao „opijum za narod“, koji u krajnjoj instanci prihvata „dobrovoljno ropstvo“ i sklapa pakt sa „đavolom“, u ovom slučaju Aleksandrom Vučićem.

Ovu konstrukciju dosta jasno bez mnogo dubine, ali sa velikom pretencioznošću, izneo je glumac Nebojša Glogovac, jedan od promotera opozicionog predsedničkog kandidata, Saše Jankovića: „Gde ide kapital? U formiranje neukusa, jer je nastao '90-ih, jer je u rukama onih koji su oteli naše pare za vreme ratova, otvarali firme, fabrike, i deo su sistema. Ta masa kapitala plaća Dari Bubamari, lažnim umetnicima, kvazikulturi neukusa, užasa, blata, nemoralu... Te sise i dupeta su postali neki orijentir tom narodu. To im je predstavljeno kao kultura, a nije to kultura. To je blam za zdrav mozak. Narod se ponaša kao stado. Uporno mu ponavljaš jedno te isto i prihvata jer je oprvan mukama oko kredita, da l' će da mu rodi žito ili neće, kako će bez love... I, dok je ta borba za egzistenciju u toku, mozak je na to fokusiran. Sve što ide sa TV-a, O.K. treba samo lak sadržaj, ne treba mi Šekspir da mnogo mislim. Ne misle ljudi jer nemaju vremena boreći se za egzistenciju, nemaju snage na to da se koncentrišu, iako bi bilo lekovito. I kada vidiš narod u toj vrsti anestezije, mraka, onda je lako manipulisati. A naš narod je neuk, 40 odsto funkcionalno pismenih, tu stvarno možeš da radiš šta hoćeš. Tako iscedeđenog mozga, sa tako jadnom ponudom duhovnosti, takav narod bira takvog vođu, to je to. I onda nemate drugi krug, i postajete Severna Koreja? Kiosk, onog četvrtka, već sam je detalj dovoljno indikativan za potvrdu apsolutne vlasti.“³⁰

Pored analogije sa Severnom Korejom i niskim kulturnim standardima u Srbiji, pojavio se još jedan popularni doprinos devastiranju Aleksandra Vučića i Srbije koju on predvodi. U duhu kulturnog rasizma Vladete Jankovića i u skladu sa „glumačko-političkom“ inspiracijom Nebojša Glogovca, književni

28 Vladeta Janković, „Došli smo do vladavine ološa,” intervju sa Oljom Bećković, *N/N*, br. 3465, str. 11

29 Isto, str. 13

30 Nebojša Glogovac, „Borba se nastavlja,” intervju sa Tanjom Nikolić Đaković, *N/N*, br. 3458, str. 16

kritičar Milan Vlajčić, uporedio je sadašnju duhovnu situaciju vremena u Srbiji sa „Letećim cirkusom Montija Pajtona“, popularnom britanskom satirom iz sedamdesetih godina prošlog veka koja je imala jaku i naglašenu političku poruku. Po Vlajčićevom mišljenju, opšti nemoral u odnosu na vlast omogućava siromaštvo najvećeg broja ljudi, a vlast isuviše često izvodi absurdne poteze koji nalikuju satiri pomenutih britanskih umetnika: „Mi jesmo u nekoj vrsti *Letećeg cirkusa Montija Pajtona*, u jednoj mojoj knjizi objavio sam tekst o Ministarstvu blesavog hodanja. Ono čemu se smejala Britanija i ceo svet, to je postala naša realnost. Većina naših ministarstava ima blesavi hod u političkom smislu i to prolazi, jer kao što sam rekao na početku, suviše smo siromašni za moralnost i dno ne postoji.“³¹

Sprega kulture i politike, sistematski je razvijana u intervju prof.dr Jelene Đorđević sa beogradskog Fakulteta političkih nauka. Govoreći o aktuelnom modelu kulture, promovisanom od strane vlasti, ona eksplicitno kaže: „Dominantni kulturni obrazac koji nam nudi sadašnji režim zasnovan na forsiранju vrednosti bazičnog preživljavanja koje prate radikalni antiintelektualizam i arogancija umišljenog sveznanja vlasti. Prosto je fantastično do koje mere je sveden javni diskurs, siromašan, lišen bilo kakvog interesovanja za vrednosti kulture, znanja, morala, smisla. Prezir prema bilo čemu što se izdiže iznad svakodnevnog golog života – odsustvo bilo kakvog smislenog poretka vrednosti koji bi ljudima ponudio minimalni orijentir za smisleno, istinski ljudsko postojanje. Ovaj kulturni obrazac ne nudi nikakav mogući horizont očekivanja, naročito za mlade i naročito za obrazovane, a koji bi imao neki realan, human sadržaj koji prevazilazi apstraktne cifre o BDP-u i brojanje godina za početak ‘boljštine’. On ne nudi nikakav vrednosni poredak koji bi prevazilazio ideje o neprijateljima, izdajnicima, zaverama. To je obrazac bez smislene sadržine. Ogoljeno pragmatičan. Prazan do bola. Živi od proizvodnje straha i iniciranja stanja apatije i bespomoćnosti... svođenje života na banalnost preživljavanja i bega od realnosti, sve potpomognuto legitimacijom nasilja, agresivnosti u govoru i delima, radom na radikalnoj polarizaciji društva i besomučnom propagiranju jednog jedinog diskursa i jednog jedinog čoveka. Ovaj kulturni model prožima mržnja prema različitosti uprkos deklarativnom, ritualnom ‘zalaganju’ za poštovanje drugog. Laž se uvukla u sve pore.“³²

Kulminacija konstrukcije i održanja negativne slike o Aleksandru Vučiću, ogleda se u neskrivenom nastojanju da se njegovo delovanje u politici objasni pozivanjem na psihijatrijske termine. Cilj da se diskreditacija podigne na nivo kolokvijalnog govora o ludilu, tačnije legitimise stav o predsedniku Srbije kao ludaku. U ovoj medijskoj strategiji značajnu ulogu igra psihijatar i narodni poslanik Sanda Rašković – Ivić. Učestvujući u panel diskusiji nedeljnika *NIN* pod radnim naslovom: „Proizvodi li Vučić ludilo?“ ona postaje primer zloupotrebe psihijatrije u dnevnapoličke i propagandne svrhe. Rašković-Ivić svoju primenu psihijatrije počinje stavom: „Srpsko društvo je u užasnoj krizi, ljudi kažu ‘ovo je ludilo’, ludilo su konferencije za štampu, Narodna skupština, gde god se okrenete. Vučić vlada igranjem na ivici noža, stalnom mobilizacijom, strahom da mu rade o glavi, strahom od prevrata i destabilizacije ukoliko ode sa vlasti. Predstavlja se kao osoba koja rešava sve probleme i, ako ne bude tu, sledi katastrofa. Zato forsira atmosferu vanrednog stanja, imaćemo državni udar, makedonski, ukrajinski scenario... A imamo tabloide kao službeni glasnik Vučića i SNS. Jednog jutra videla sam na naslovnim stranama četiri tabloida piše ‘RAT’. Koleginica je čitala sigurno Tomasa Saza,

31 Milan Vlajčić, „Blesavi hod oko muzičke fontane,” razgovarala Biljana Vasić, *Vreme*, br. 1381, str. 14

32 Jelena Đorđević, „Radikalna laž, nasilje i banalnost,” *Vreme*, br. 1374, str. 16

to je proizvodnja socijalnog ludila. A ideologija, retorika i obredi političke organizacije valja treba da deluju kao ‘terapeutska država’.“³³

Uz navedene motive u koncipiranju kritike, provlačili su različiti tekstovi. U postizbornoj Srbiji od aprila do jula 2017, žar predsedničke kampanje još uvek je ostao u radikalno opozicionim medijima. Osporavanje Aleksandra Vučića obuhvatilo je više različitih i uzajamno povezanih momenta: od moralno-političkih, institucionalnih, kulturoloških, zaključno sa medicinskim. U opozicionim krugovima postalo je pitanje prestiža kako će Vučić biti osporen. Svojevrsno takmičenje u retorici osporavanja, nadmetanja oko toga ko jače, brže i bolje zlepiti optužujući ironičnu ili besnu etiketu. U čitavom razvijanju kritičkog diskursa značajnu ulogu imala reaktualizacija slučaja „Savamala“, koja je služila kao okidač za negativnu kampanju vlasti i potvrda tezi o njenoj samovolji. Nemali trud uložen je u gotovo svim nedeljnicima da se obesmisli imenovanje Bratislava Gašića na mesto šefa BIA, a značajan prostor zauzeli su i tekstovi posvećeni relativizaciji ekonomskih uspeha aktualne Vlade Srbije. Posebno je interesantno da su kritički mediji izložili poruzi i ceremonije polaganje zakletve u Skupštini Srbije i inauguraciju predsednika u nekadašnjoj Palati Federacije na Novom Beogradu.

Ceremonija polaganja svečane zakletve u Domu Narodne Skupštine Srbije posmatrana je kao krunisanje, a ne izbor demokratskog predsednika i afirmaciju republikanskog uređenja Srbije. Dragoljub Žarković, urednik *Vremena* u svojoj nedeljnoj kolumni sažeо sav jed i cinizam u pogledu simboličkog postavljanja novog predsednika Srbije: „Vučić i njegovi neće propustiti nijednu priliku da i spoljnim obeležjima povećaju značaj predsedničke uloge. Prerastanje ustavnog položaja predsednika u ključnu figuru srpske politike neće se obavljati postupno. On je već naglasio da ima ‘kontrolnu ulogu nad vladom i parlamentom’, samo što to nije definisao kako i piše u Ustavu, da to znači da može jednokratno da vrati neki zakon na razmatranje. Dokle god bude šef najjače vladajuće stranke, samim tim i vlade i parlamentarne većine, neće ni imati potrebe da koristi to ograničeno i oročeno ustavno ovlašćenje: naime, pisaće zakone i usvajati ih kako on hoće.“³⁴

Opsesija Vučićem, kao što pokazuje navedeni citat, potvrđuje se kao konstanta u pisanju bezmalo svih nedeljnih novina u Srbiji. Ova opsesija manifestuje se na četiri nivoa stigmatizacije: moralnoj, političkoj, kulturološkoj i psihološkoj. U svakom od ovih aspekta, vlast Aleksandra Vučića je sporna, tačnije radikalno osporena i dominantno i detaljno negativno napisana sa značajnom dozom besa, frustracije i drugih oblika krajnje iracionalnog naboja.

Slika opozicije – „večiti gubitnici“ ili šansa za novi početak

Za razliku od vlasti, slika opozicije u nedeljnicima i uredničkim kolumnama je prikazana složenije. S jedne strane, u određenom, vlasti bliskim medijima, opozicija se negativno vrednosno označava, politički i moralno osuđuje sa značajnom dozom euforije i oštih, kategoričkih i diskalifikujućih sudova. S

33 Sanda Rašković –Ivić i Slavica Đukić –Dejanović, „Proizvodi li Vučić ludilo,” razgovor vodila Tanja Nikolić Đaković, *NIN*, br. 3466, str. 10

34 Dragoljub Žarković, „Krunisanje za predsednika,” *Vreme*, br. 1378, str. 4

druge strane, određeni, prevashodno kritički nastrojeni mediji, otvaraju prostor za eksplikaciju i artikulaciju opozicionih gledišta ujedno indirektno ili direktno dajući im podršku za žestoku političku borbu sa vlašću.

I u periodu nakon predsedničkih izbora, istovetan je odnos u tretmanu opozicije i vlasti kada govorimo o kvantitetu medijskog prostora u štampanim medijima. Za razliku od aktuelne vlasti koja je značajno prisutna u novinarskim kolumnama u dnevnim novinama i nedeljnici, opozicija je mnogo manje predmet bavljenja novinarskih krugova, posebno onih koji svoj profesionalni angažman ostvaruju u nedeljnim novinama. Razloga za takav status opozicije je mnogo. Među njima, čini se da su dva najvažnija. Prvo, uticaj opozicije na dinamiku ishode političkih procesa u zemlji je mali. Vlast ima ubedljivu većinu, kako u Skupštini, tako i javnom mnjenju. Drugo, najveći broj, gotovo svi nedeljnici u određenom smislu su kritički orijentisani prema vlasti. Njihova tematska orientacija takva je da se opozicija u komentariima, uredničkim kolumnama, manje-više svodi na nekoliko deskriptivnih, mahom kritičkih opaski.

U isti mah, orientacija na kritiku vlasti samo po sebi utiče da se malo prostora posvećuje kritičkoj analizi perioda u kome je opozicija bila na vlasti. Generalno gledano, do perioda predsedničkih izbora dominantni tok u mišljenju i pisanju, tačnije konstrukciji imidža bio je predvidiv i konstantan. Konstrukcija negativnog imidža opozicije predstavlja spoj vrednosne ocene njenih aktivnosti i analiza okolnosti koje se dovele do gotovo endemske nemogućnosti opozicije, posebno evroreformske, da se uspostavi kao politički akter koji ima potencijal u političkoj borbi sa vlašću.

Rezultat Saše Jankovića na izborima i pojava studentskog pokreta suprotstavljenog aktuelnoj vlasti doveo je do određene korekcije gledišta. Kritički diskurs prema Vučiću iznova je počeo da funkcioniše kao sistem investiranja očekivanja u političke aktere koji mogu da dovedu do poželjnih političkih promena.

Za razumevanje negativnog imidža opozicije od posebne važnosti su kolumnе i pisanje dnevnog lista *Informator* i kolumnе glavnog i odgovornog Dragana J. Vučićevića. Vučićevićeve kolumnе u moralno-političkom smislu problematizuju aktere na opozicionoj sceni, kao što kritički tretiraju i opozicione medije i nevladine organizacije, uz gotovo nezaobilaznu refleksiju na period vlasti petooktobarskih pobednika. Osnovne teze ovih teza mogle bi se sažeti u sledeća tri uzajamno povezana momenta koji tvore pristup ovog autora: 1) sadašnja opozicija nema moralni kredibilitet (zbog visoko korumpirane političke klase koja je čini) i politički kapacitet da predvodi državu zbog neuspeha tranzicije u Srbiji, 2) u opoziciono nastrojenim medijima, a među štampanim medijima je to većina, aktuelna Vlada se napada bez ozbiljnog racionalnog obrazloženja i sa jednim jedinim ciljem da se što pre obori, 3) u medijima koji su podrška aktuelnoj opoziciji postoji nesumnjiva diskriminacija svih koji nisu direktni protivnici Vučićeve vlasti. Za razumevanje medijsko-političke scene u Srbiji, pisanje glavnog i odgovornog urednika *Informatora* relevantno je iz tri međusobno povezana razloga. Najpre, stil pisanja i sadržina poruka iz njegovih tekstova takva je da održava interes za politiku kod niže obrazovanih slojeva koji uglavnom kupuju i čitaju tabloide i predstavljaju veoma lojalne birače u izbornom procesu. Drugo, *Informator* je za sadašnju vladu bitan jer se iz nedelje u nedelju, iz dana u dan, bavi preispitivanjem negativnih stavova i medijsko-političkih slika koje o njoj stvaraju i kontinuirano reprodukuju kritički nastrojeni mediji. I najzad, *Informator* je lider u oblasti dnevne štampe u stvaranju vrednosno negativnog imidža sadašnje opozicije kao političkog aktera.

U periodu od oktobra do decembra, pored aktera u političkom životu, Vučićević se bavio i analizom

medijske scene uz negativne vrednosne stavove u odnosu na uređivačku politiku RTS-a i tabloida *Kurir*. Takođe, veoma aktivno je širio anti-evropski sentiment u javnom životu, potkopavao ionako krhke temelje regionalnih odnosa, i posebno afirmisao podršku Rusiji i njenom političkom lideru Vladimиру Putinu. Upravo ovakvo političko-vrednosno opredeljenje Dragana J. Vučićevića ne dopušta da se u potpunosti poistoveti sa politikom aktuelne Vlade Srbije, budući da ona sebe vidi kao aktivnog činioca u procesu evropskih integracija i zagovornika regionalnog mira i političke stabilnosti. Ipak, stav prema političkim protivnicima vlasti otvoreno je kritički u već poznatom jeziku koji teži da moralno stigmatizuje protivnika, već i samim njegovim opisom, dok zaključak, odnosno vrednosni stav logički nužno sledi iz jezgrovitog opisa začinjenog neretko i ponekom psovkom.

Zajedno sa Dragom Vučićevićem, kritički stav prema evoreformskoj opoziciji, ima i nedeljničnik *Pečat*. On je radikalno kritičan i sadrži više međusobno povezanih elemenata. Opozicija, posebno evoreformska, nema političku podršku i moralni kredibilitet, predstavlja faktor unutrašnje nestabilnosti u zemlji, sumnjivog je patriotskog usmerenja i okrenuta je Zapadu, tačnije potpuno je zavisna od njega, a iznad svega, njena reputacija je sporna zbog lošeg upravljanja državom u periodu od 2000-2012.

Nakon predsedničkih izbora, slika o opoziciji formirana je na osnovu rezultata koje je na njima postigla, potencijala koji ima u političkoj borbi, spremnosti da prihvati demokratska pravila igre i odnosa prema geopolitičkim izazovima sa kojima se Srbija suočava. Kritičari opozicije pod tim pojmom ne podrazumevaju samo skup stranaka koje u institucijama sistema glasaju protiv odluka i zakonskih predloga vlasti, već je pojam opozicije značajno proširen. Politička opozicija predstavlja jedinstvo stranaka, nevladinih organizacija, medija i javnih intelektualaca koji su suprotstavljeni vlasti, bilo u koncepcijском, bilo u personalnom smislu.

Negativna karakterizacija opozicije započinje traganjem za njenim unutrašnjim političkim protivrečnostima i logičkim nedoslednostima. Jedna od njih je stalno pozivanje na demokratiju, koje prati takođe i stalno odbacivanje rezultata izbora koji ne odgovaraju njenim političkim interesima. Ovo unutrašnje protivrečnost detektuje Dragan J. Vučićević, pokazujući da ona ne počiva samo na nedoslednom shvatanju demokratije, već i na duboko ukorenjenoj i već više puta pominjanoj kultur-rasističkoj političkoj premisi, koja građane u zavisnosti od političkog stava deli na "više" i "niže", moralno izvrsnije (glasaci opozicije) i moralno problematične (glasaci vlasti): "Ne valja narod, promenite narod! Narod je glup, on ne zna da odlučuje! U ove dve prosto proširene rečenice sažeta je sva ideja postizborne soroševsko-drugosrbijanske, u osnovi rasističke pobune protiv naroda... Najbolje je to u svojoj postizbirnoj kolumnici objasnio omiljeni ideolog žute ološ-elite, glavni urednik novinske agencije 'Danas' Dragoljub Draža Petrović. Dotični je u uratku pod naslovom 'Praznik praziluk demokratije' napisao da demokratija nije dobar sistem za Srbiju: 'I šta sad mi da radimo što je demokratija loša stvar za Srbiju, niko još nije mislio ništa bolje. Gde god tri Svetlane Ražnatović mogu da nadglasaju dva Dušana Ivkovića, to se na kraju pretvori u praziluk demokratiju', poentira Petrović. To je, dakle, suština, to je program, to je ideja. Kriv je narod i kriva je demokratija! Treba ukinuti narod i demokratiju kako bi Srbijom bez izbora doveka mogla da vlada 'viša žuta rasa'. Bogu hvala, pa dotična žuta ološ-elite ne odlučuje o sudbini Srbije. I neće još zadugo."³⁵

³⁵ Dragan J. Vučićević, "Ne valja narod," *Informator*, 08. 04. 2017, str. 4

Vučićević tvrdi da su delegitimizacija izborne pobede Aleksandra Vučića, izostanak ritualnih, demokratskom društvu primerenih čestitki opozicionih lidera novoizabranom predsedniku i prateća oštra antivučićeva retorika, uz pomoć tajkuna i stranih donatora, generisali su studentski bunt na ulicama Beograda. Dva su ključna motiva okupljanja – čista mržnja prema Aleksandru Vučiću i potreba opozicionih lidera da zaštite i unaprede sopstveni interes. O mržnji kao političkom pokretaču studentskih protesta i pisanju opozicionih, antivladinih medija, Vučićević kaže da ne predstavlja samo mržnju prema Vučiću, već i prema većinskoj Srbiji. Identifikacija političkog aktera i većinskog dela politički opredeljene populacije treba dodatno da čitaocu da sugerise neprihvatljivost opozicionih političkih poruka i aktivnosti. Svojevrsni dodatak u retoričkom smislu je pominjanje omraženog NATO (većini građana Srbije neprihvatljivog zbog bombardovanja 1999. godine) i američkog milijardera Džordža Soroša: "Mržnja prema Srbima. Mržnja prema većinskoj Srbiji koja odbija da poveruje u NATO-evrounijatsko-soroševsku bajku prema kojoj će nam biti dobro tek kad se sami sebe osakatimo i uštrojimo. Nemojte imati nikakve sumnje, svi ti samozvani liderčići, svi ti vajni stručnjaci, naučnici, umetnici, svi ti pripadnici bučne manjine koja ovih dana, Bogu hvala bezuspešno, pokušava da gurne Srbiju u novi krug pakla, svi oni imaju samo jedan interes, a taj interes je – njihova guzica. Zato oni ovoliko i ovako mrze Vučića. Zato što im je ukinuo apanjače, zato što neće da im plaća reket, zato što je srušio poredak u kome su mogli da za velike državne pare prodaju muda za bubrege. Razumemo se, zar ne?"³⁶

Ovaj pasus otkriva vulgarni kolokvijalni izraz "sopstvene guzice" koji je metafora brige političkih i društvenih aktera za sopstveni materijalni interes. Kroz ukazivanje na nedostojnost motiva političkog delovanja (mržnja i sebični interes) autor teksta pokušava da prikaže da neprihvatljiva i bezvredna politička aktivnost opozicionih aktera. Istovremeno, pominjanje stranaca, pre svega Zapada, omogućava da se opozicione aktivnosti prikažu kao nešto što nema autentičnu podršku u Srbiji. Opozicioni front protiv Vučića ideološki heterogen i kao takav njegova osnovna pokretačka sila nije u suštini politička, već je izraz lične negativne opsesije Aleksandrom Vučićem. Oštro kontrastiranje nedostojnih političkih motiva opozicije i podrške naroda Vučiću, fokusiranje na ideološku nedoslednost opozicione scene često je korišćen motiv u pisanju Dragana Vučićevića, a dokaz u prilog navedenom sadržan je u sledećem citatu: "Nije njima do Vučića, njima je do njih. Ne bore se oni protiv SNS, oni se bore za sebe. Nemaju oni nikakvu ideologiju i princip, oni znaju samo za ličnu korist. I zato se tako lako udružuju, zato se bez po muke okupljaju i levi i desni, i nacionalisti i građanisti, i separatisti i unitaristi, i žuti i crveni i crni. Zato se u usta javno ljube Boško Obradović sa Sašom Jankovićem, Boris Tadić sa Sandom Rašković Ivić, Đorđe Vukadinović sa Vesnom Pešić, Vuk Pozderac Jeremić sa Borkom Pavićević. Ele, odavno su psiholozi utvrdili da ljudi najjače spaja mržnja prema zajedničkom neprijatelju. U ovom slučaju mržnja prema Vučiću, patološka mržnja prema netom izabranom predsedniku Srbije, kome je ogromnom narodnom većinom dato da ovom zemljom vlada bar do 2022. Već samo saznanje da će proći još najmanje pet, a verovatno i punih deset godina, dok se ne vrati doba u kome će oni, pripadnici žute ološ-elite moći da priđu dovoljno blizu državne kase tera ih u patološku mržnju i sveopštu histeriju."³⁶

Posebnu dimenziju Vučićevog pisanja predstavlja stalna polemika sa opozicionim medijima, posebno sa njihovom stavom prema predsedniku Aleksandru Vučiću. Glavni i odgovorni urednik *Informera* jasno piše o već pomenutoj medijskoj tendenciji političke i moralne stigmatizacije predsednika države preko medija. Istovremeno kritičko pisanje, čak i u radikalnoj formi i sadržini, dokaz je da u Srbiji nema

36 Dragan J. Vučićević, "Žuta laža," *Informér*, 04. 06. 2017, str. 4

medijske cenzure, što jedno od opštih mesta kritičkog diskursa naspram vlasti: "No, u aktuelnoj, srpskoj verziji 'demokratije' moguće je i da svi nedeljnici budu protiv, i to bolesno protiv, ne Vučića, ne vlade, nego protiv države. U toj i takvoj demokratiji moguće je da dokazano reketaški, mafijski dnevni list nedeljama vodi najpričljiviju bolesnu kampanju protiv predsednika Srbije, a da je njemu zabranjeno čak i da odgovori na monstruozne laži. Konačno, samo u toj i takvoj demokratiji moguće je i da RTS – javni medijski servis koji plaćaju svi građani, pa dakle i onih 55% njih koji su 2. aprila glasali za Vučića – kidnapuje žuta ološ-elite i onda je pretvori u histerično hejtersko udruženje propagandista čija se uređivačka politika svodi na parolu 'Vučiću, pederu'... Lično nisam zagovornik takve, ni tolike, radikalne 'demokratije'. Ali, kad malo bolje razmislim, možda je i dobro što se danas u Srbiji sve to baš tako dešava. Da se vidi i da se zna. Da svakom, pa i onom najnaivnjem, bude jasno o čemu se u Srbiji radi. Sve ovo jeste, ali diktatura nikako nije. Svačega ovde ima, ali cenzure nikako nema."³⁷

Jednako kritički oštar i moralno-politički optužujući diskurs prisutan je u nedeljniku *Pečat*. Njegovi kolumnisti slično Vučićeviću koriste motive političke, pre svega izvorno demokratske neautentičnosti srpske opozicije, povezuju opozicione stranke, medije, nevladine organizacije i javne intelektualce sa zapadnim političkim i bezbednosnim krugovima, podstiču geopolitička i obaveštajna promišljanja koja imaju retorički uverljive sugestije, a ustvari, su prikrivene teorije zavere u nedeljničkom obliku.

Ipak, ocene i procene izbornog epiloga su jasne i nedvosmislene. Ona bez okolišanja pokazuje političku nemoć i besperspektivnost aktuelne, pre svega građansko-evropske opozicije. Tako kolumnista *Pečata*, Dragomir Andjelković kaže: "Predsednic ki izbori su potvrđili da ni na vidiku nema opozicije koja bi mogla da ugrozi vlast. Jedino bi ona sama sebe mogla da potkopa povlačenjem nacionalno neodgovornih poteza. Janković je nesumnjivo postigao dobar rezultat. Međutim, njegov problem je što je to učino kombinovanjem svoje glave i tuđeg tela, na čijim leđima je sedeo tokom kampanje. Taj kandidat se oslanjao na infrastrukturu idejno i kadrovski istrošenog DS, odnosno na njegove kapacitete za priključenje sredstava za kampanju. Tu je prisutan duh petooktobarskog DS-a i potom izvornog LDP-a, ali se sa gađenjem gleda na one koji se sada predstavljaju kao njegovi čuvari (makar to bili i partijski 'očevi osnivači' kao što je aferama i prevrtrljivošću isprljani Čedomir Jovanović). Deluje im da je 'kupio' odskočnu dasku za dalji rast. Međutim, kada se dubinski sagledaju stvari, jasno je da se radi o 'računu bez krčmara'. Janković je okupio tuđ tim iako ima svoje navijače. Realno, ni taj tim njemu nije dao novi kvalitet, niti je obrnuto. Samo na prvi pogled tako izgleda. Jeremićeva firma u osnivanju već je propala, dok Jankoviću oko vrata vise žuto-pokvareni poverioci. Ni on usled toga brzo ništa neće moći da uradi, ako i u srednjem roku išta uspe da postigne. O dužim rokovima u dinamičnom srpskom političkom miljeu ne vredi ni govoriti. Do tada – ko živ, ko mrtav."³⁸

Ipak izborni neuspeh opozicije ne znači i kraj političke borbe. Unutrašnje turbulencije u Republičkoj izbornoj komisiji oko proglašenja rezulata izbora i početak studentskih demonstracija, naveli su urednika 'Pečata', Milorada Vučelića da podseti da je već unapred napravljen scenario za destabilizaciju države na ulici u slučaju poraza kandidata evroreformskih stranaka i nevladinih organizacija: "Sposobnost prepoznavanja scenarija obojenih revolucija širom sveta je nešto notorno i bezbroj puta analizirano i opisano. Dakle, ništa novo, ali je u našem slučaju malo ponavljajuće što nema čak ni truda da se interes i nastojanja oko destabilizacije naše zemlje prikriju nekim inventivnijim scenarijem."

37 Dragan J. Vučićević, "Srpska demokratija," 18. 06. 2017, str. 4

38 Dragomir Andjelković, "Kultivisanje pobeđe," *Pečat*, br. 465, str. 10

Da bi se pojačala potencijalno destruktivna komponenta uličnih protesta u opticaj je puštena sintagma o "čileanskom scenariju" (aluzija na likvidaciju levičarskog predsednika Čilea Salvadora Alejendea od strane generala Austa Pinocea koga su podržavale SAD nakon demonstracija i vojnog puča 1973. godine). Ovu analogiju između protesta u Beogradu aprila 2017. i Santijaga De Čilea iz 1973. uvodi novinar Nikola Vrzić koji u celoukupnom opozicionom okupljanju vidi deo šireg plana unutrašnje destabilizacije Srbije, s ciljem zbacivanja s vlasti Vučića i usmeravanja Srbije ka NATO, uz prateće potpuno odricanje od Kosova i Republike Srpske.

Otpor vlasti demonstracijama treba da bude test nejne snage i izdržljivosti u složenim geopolitičkim okolnostima. Spoj upozorenja i demistifikacija scenarija koji imaju opozicione političke grupacije i Zapad ogleda u sledeća dva citata: "Da bi bila stabilna i svoja, Srbija sad pre svega treba da se sačuva od drugog kruga predsedničkih izbora koji se, kad ga već neće biti na biračkim mestima za Uskrs, odigrava na ulicama Beograda, Novog Sada i nekolicine drugih gradova po Srbiji. Krajnje nedemokratski karakter tekućih protesta koji pokušavaju da ospore, dakle, da promene, ishod tek završenih izbora. Većina je glasala onako kako je glasala, to je demokratija, više sreće drugi put. Ovako, na ulicama je glasna manjina koja bi da oduzme pobedu tigoj većini. Kudikamo značajniji, sastoji se u pitanju ko stoji iza tekućih protesta?"³⁹

U pogledu ciljeva demonstracija već citirani Vrzić je jasan – njihov cilj je potkopati politički Vučića i po cenu unutrašnje stabilnosti države uz prodemokratsku retoriku: "Stvar je, naime, u tome što je Srbija već isuviše puta u proteklom nekoliko godina imala priliku da bira i, svidalo nam se to ili ne, svaki put je izabrala Aleksandra Vučića. Tako da će – kao i do sada, uostalom – pritisci na Srbiju biti vršeni pritiskom na Vučića. A oslabljeni, destabilizovani i delegitimisani Vučić biće mnogo popustljiviji pod pritiscima nego što bi to bio inače."⁴⁰

Možda bi se prikaz negativnog imidža opozicije mogao u potpunosti zaokružiti citatom iz teksta glavnog i odgovornog urednika *Pečata*, Milorada Vučelića, povodom inauguracije predsednika Srbije Aleksandra Vučića. Na ovom važnom skupu deo opozicije, pretežno evroreformski nastrojen, nije prisustvovao, odričući ne samo legitimet skupu, već i političko utemeljenje čitavom izbornom procesu. Vučelić opoziciju predstavlja kao simbolički i realno kao antidržavnu i nesklonu uvažavanju pisanih i nepisanih pravila demokratske političke kulture i prakse. Ujedno, opozicija se u tekstu pojavljuje kao akter bez političke supstance, tačnije politički činilac bez politike i programa, sklon sitnim zakulisnim radnjama i nipodaštavanju demokratski izabranog predsednika i države u celini: "Upadljivo je da Srbiji i inače manjka poštovanje standarda, procedura i institucija. U svim državama koje drže do sebe, bile one male ili velike, poštuju se polaganja zakletve izabranog predsednika i uvek se u takvim prilikama održavaju i izvode izvesni rituali, procesije ili prigodne svetkovine. I po pravilu to je prilika da se iskaže poštovanje svoje države, pa bi tako moralno biti i u Srbiji kao staroj i značajnoj državi. No našim opozicionim poslanicima i političarima to je prilika da se obrukaju i da pokušaju da od svečanosti naprave nedostojan cirkus. Nasuprot ovakvom ponašanju, upravo će ta vrsta političara i poslanika sa velikim poštovanjem i ushićenjem slušati obraćanje svakog EU zvaničnika koji se pojavi u parlamentu. Svi oni jedva čekaju da učestvuju u masovnom molitvenom doručku i ne pada im na pamet da bilo čim naruše pravila ovakvih ritualnih predstava. Uostalom, šta se i može očekivati od ljudi koji su pokazali da su im i sahrane ljudi prilika za šenlučenje i veselje. Polaganju zakletve predsednika države u Skupštini Srbije neki naši građanistički žuti političara rešili su da konkurišu nekakvom skupom 'belih košulja', a u koje su se nedavno odenuli na izborima poraženi predsednički i dopredsednički kandidati. Takav skup 'belih košulja' su

39 Nikola Vrzić, "Drugi krug," *Pečat*, br. 465, str. 6

40 Nikola Vrzić, "Upotreba demokratije," *Pečat*, br. 466, str. 8

devedesetih godina održavali albanski secesionisti i demonstranti, te je to izgleda i ovim našima bio primer za ugled. Baš lepa konkurenčija, nema šta. Takva vrsta političara i poslanika teško da može zadobiti poverenje građana, pa ne može ni očekivati bilo šta na izborima na kojima odlučuju srpski narod i građani Srbije. Oni uostalom i nemaju nikakvu politiku. Većina naših političkih stranaka više se i ne bavi politikom već se predano bavi ogovaranjem vlasti i Aleksandru Vučiću i ponekog njegovog bliskog saradnika."⁴¹

Značajno drugačiji pogled na opoziciju, prisutan je u radikalno kritičkim ili, preciznije rečeno, antivladinim medijima. Za razliku od *Informera* i *Pečata*, u ovim novinama vlada znatno blaži kritički ton, promišljanje mogućnosti uspešnijeg političkog delovanja i ohrabrvanje da se nastavi sa bespoštednom borbotom protiv Vučića i njegovih koalicionih partnera. U postizbornom periodu, nakon prilično ubedljive pobeđe Aleksandra Vučića u prvom krugu predsedničkih izbora, pred antivladinim medijima pojавio se izazov relativizacije Vučićevog političkog uspeha i afirmacije opozicionih lidera. U sklopu tog intelektualno-političkog nastojanja postavljeni su modeli interpretacije izbornih rezultata koji su mnogo više propagandno sugestivni nego racionalni, kao što su se pojačavala očekivanja o studenta kao (novih) starih aktera na političkoj sceni, uz najavu novih, trećih po redu u četiri godine, „sudbinskih“ beogradskih izbora. Upečatljiva su dva čitanja izbornih rezultata koji sugerisu relativizaciju, gotovo banalizaciju Vučićeve pobeđe i glorifikaciju Jankovićevog solidnog rezultata, koji bi prema ishodu predsedničkih izbora izraženom u brojkama bio ubedljiv poraz. Kontradiktornost ove malopre napisane rečenice, pokazuje svu logičko-političku konfuziju opozicionog novinarstva i gotovo endemsu jalovost opozicionih političkih činilaca. U već navođenom razgovoru za nedeljničnik *Novi Magazin*, sociolog dr. Božidar Jakšić, rečito kaže sa velikom dozom i kontradiktornosti, ali i opore ironije sledeće: "Janković nije pobijedio na izborima, ali nije ni izgubio; ovaj drugi, koji je s tim procentom pobijedio, zapravo je strašno izgubio jer u uslovima u kojima su izbori vođeni i s tim modelom politike, ako nemaš 98,7 odsto glasova, ako nemaš 107 odsto glasova – ništa nisi uradio. 55 je bijedno."⁴²

U istom duhu, ali sa težnjom da bude racionalniji od prethodnika, novinar Veljko Lalić pravi osvrт na predsedničke izbore. Lalićeva interpretacija statistike treba da protivreči političkim i statističkim očiglednostima, te je shodno tome konfuzna, i netačna, ali politički upotrebljiva. Posebno kada se ili traže opravdavajući razlozi za poraz ili pak podgreva pozitivno očekivanje od poraženih kandidata. Kako nesumnjivo precizni brojčani odnosi ičezavaju u vrtlogu novinarskog političkog navijanja pokazaće sledeći citat: „Pobednici ovih izbora Aleksandar Vučić i Saša Janković, dvojica kandidata koji su homogenizovali svoje biračko telo i zakazali derbi meč u Beogradu sledeće godine. Janković se nije uklopio u projekciju vlasti: da je završio na 12 odsto, koliko su mu davale agencije, ili da je bio iza Belog, bili bi ovo izbori kako ih je nacrtao Vučić. Ovako, novom predsedniku koji ni po koju cenu nije želeo u drugi krug gde bi osvojio 70 odsto glasova, desila se pobeda u prvom krugu u koj je sa 70 odsto glasačkog potencijala, koliko su prošle godine uzeli SNS, SPS i SRS, pao na 60 odsto u zbiru. Građanska opcija dobila je veštačko disanje u velikim gradovima gde je Janković završio sa više glasova nego Tadić 2012. kada je mogao da formira vladu. A, zajedno sa Belim i Vukom, pobedio je u svim centralnim opštinama u Beogradu. Vučić sigurno ne može da bude zadovoljan sa 36 odsto na Zvezdari, ili malo više na Novom Beogradu, i to zajedno sa SPS-om, nasuprot Jankovićevih 30, posebno što sledeće godine ne može sebe da kandiduje

41 Milorad Vučelić, "Ogovaranje," *Pečat*, br. 474, str. 5

42 Božidar Jakšić, "Nacionalizam uništava i svoje i druge," razgovarale Jelka Jovanović i Nadežda Gaće, *Novi magazin*, br. 314, str. 19

i za gradonačelnika. Pale su i mnoge kalkulacije, tipa Šapićevih, on danas ima 20 odsto u gradu, što je kao Jeremićevih 18 dok u trku ne uđe još neko.”⁴³

Daleko realističniji prikaz ishoda izbora na nivo analize samih rezultata i njihovih političkih posledica dao je Dragoljub Žarković koji kaže: “Uostalom, pošteno govoreći, niko od protivkandidata na izborima nije verovao da će pobediti Vučića. Imali su cilj koji je na tek minulim izborima potvrđen: vreme je za novu konfiguraciju političke scene Srbije. Neke parlamentarne stranke i pokreti nestaju pred našim očima (Dosta je bilo, izvorni DSS, Boris, Ceda i Čanak, Srpski radikali koji kao stranka teško mogu da nadmašu učinak svog frontmena Vojislava Šešelja), a neke, poput DS-a i SPS-a, žrtvovale su deo svog identiteta podržavajući “tuđe” kandidate – Sašu Jankovića i Aleksandra Vučića – i tek će se videti koliki je racun tog samožrtvovanja. Saša Janković i Vuk Jeremić, koji se izgleda leci od dubokog amoka nakon rezultata slabijeg od onoga koji je ocenjivao, imaju šansu da se uz dobru organizaciju nametnu kao krojac i novog srpskog parlamentarnog ruha, posebno ako analiziraju i izvuku pouke iz uspeha Belog Preletaca, odnosno spoznaju korene narodnog nezadovoljstva.”⁴⁴

Osvrt na rezultat opozicionih kandidata nije mogao ni bez traganja za opravdavajućim razlozima za poraz. Taj zadatak savesno je obavila novinarka *Vremena* Zora Drčelić. Ključ poraza nije ni u kvalitetu programa, kampanji, ili pak kredibilitetu lidera koji su trčali predsedničku kampanju već u sistematskoj medijskoj satanizaciji koju je Vučić i SNS sprovodio preko medija. Kako izgleda transformacija političkih gubitnika u „žrtve“ medijskog „terora“, pokazuje sledeći citat: “Dok je Vučićeva mašinerija Sašu Jankovića predstavljala kao ‘Saleta Prangiju’, dakle ‘ubicu’, Jeremića su optuživali da je ‘umešan u ubistvo gardista’. Ni to nije bilo dovoljno, nego je u završnici kampanje njegova supruga u stravičnom saopštenju naprednjaka Milenka Jovanova optužena da je ‘šefica narko-kartela’.”⁴⁵

„Sve pobune počivaju na nadi“ – upečatljivi je slogan nekada Lukasovih, a danas Diznijivih „Ratova zvezda“. Zora „nove nade“ za opozicionu javnost bila je pojava studenata na ulicama Beograda nakon završenih predsedničkih izbora. Čitav kritički nastrojen političko-medijski front umoran od ubedljivih poraza za trenutak je pronašao nove heroje. Bili su to studenti. Spoj nostalгије za poletom devedesetih i borbom protiv Slobodana Miloševića, frustracija zbog Vučićeve premoći, želja da se nešto promeni, za tili čas otvorili su mogućnost za još jednu medijsko-političku kampanju visokog inteziteta. I ovog puta dogodio se „udruženi rad“ medijskih poslenika i političkih lidera uz asistenciju sadašnjih i bivših vođa studentskih protesta. Stariji lideri studenata trebalo je da pobude sećanje kod sredovečnih političkih apstinensata nekadašnjih protivnika Miloševića i Šešelja, dok su mlađi lideri posmrtni kao nova šansa na masovniji i istrajniji bunt protiv „Vučićeve diktature“. Glorifikacija, gotovo divinizacija studenata kao političke snage dobija jasne konture već u prvoj nedelji njihovog okupljanja na ulicama Beograda i drugih gradova Srbije. Već više puta citirani, gotovo tradicionalno skeptično-ironični komentator Dragoljub Žarković, studentski bunt iz 2017. proglašava izuzezno pozitivnim događajem na političkoj sceni: “Protesti su jedna od boljih stvari koje su se Srbiji dogodile. Oni opominju aktuelnu svevlast da je došla blizu krajnje granice narodne trpeži-

43 Dragoljub Žarković, “Demonstracija – Vučić ima dovoljno onih koji mu šetaju opanke, ali cela Srbija neće,” *Vreme*, br. 1371, str. 7

44 Isto

45 Zora Drčelić, “Pištaljkom protiv otmičara,” *Vreme*, br. 1370, str. 8

vosti.”⁴⁶ Euforičniji od starijeg kolege opozicionara, bio je Veljko Lalić, novinar *Nedeljnika* koji kaže: “Ovi studentski protesti, nastali kad ih niko nije očekivao, preteča velikih promena na makroplanu. Uostalom, sledeće godine obeležavamo pola veka od studentske pobune 1968. koja je promenila svet. I vi mislite da će biti sve OK...”⁴⁷

U cilju reafirmacije studentskog pokreta kao političkog subjekta, kao i sa namerom da se ponovo probudi nostalgija za prošlim vremenima „otpora protiv tiranije Slobodana Miloševića“, stranice nedeljnih novina bile su pune gledišta nekadašnjih vođa studentske pobune. Tako Dragan Đilas u autorskom tekstu u *Vremenu* kaže da je fascinantna ignorancija vlasti u odnosu na demonstracije, kao što je fascinantna i za svaku pohvalu rešenost studenata da se suprotstave vlasti Aleksandra Vučića i traže prostor i mogućnosti za bolji život i više slobode: “Uvek mi je bilo fascinantno kako vlast, ko god je činio, ne razume suština protesta mladih ljudi. Kada bi se oni koji su danas vlast ponašali na taj način shvatili bi vrlo lako otkud sav taj fin, mlađi, pristojan svet na ulici. Shvatili bi da ljudi neće i ne mogu da žive u zemlji gde su skoro svi mediji u službi vlasti, gde oni koji drugačije misle bivaju žigosani kao kriminalci, šefovi narko-mafije, ubice. Da ljudi neće da žive u zemlji u kojoj treba da budu srećni da dobiju posao za platu od 23.000–24.000 dinara. Da neće da im se svaki dan, dok oni uče po deset sati, sa televizija obraćaju političari za koje svi znaju da su na mafte došli ne samo do fakultetske diplome, nego i doktorata. Mladi ljudi suočeni sa besperspektivnošću svog života, ozlojeđeni činjenicom da godine i godine učenja manje vrede od partijske knjižice, iziritirani tvrdnjama vlasti kako zemlja napreduje i kako nam je bolje iz dana u dan, odlučili su da svoj bunt iskažu na ulici.”⁴⁸

Da postoji jasna povezanost u razmišljanju između studenata i opozicije, potvrđuje vrlo jasno Dragan Šutanovac aktuelni predsednik Demokratske stranke: “Demokratska stranka je pozdravila proteste mladih ljudi, studenata širom Srbije koji su pokazali veliku energiju izlaskom na ulice naše zemlje. Protesti nisu samo zarad jednog izbornog dana i izbora Aleksandra Vučića na mesto predsednika Srbije, već se ta energija akumulira pet godina jer Vučić nije oteo samo državu već i živote mnogih mladih u Srbiji i dobro je što oni iskazuju svoje nezadovoljstvo. Mislim, međutim, da je potrebno da se njihovi zahtevi artikulišu kroz politički sistem, kroz političke partije, kroz parlament Srbije, da se interesi građana Srbije zastupaju na pozicijama na kojima im je mesto.”⁴⁹

Iako je studentski protest u poređenju sa protestima iz devedesetih godina, brzo i lako propao, njegova pojava dobila je značajan medijski prostor i ekstremno pozitivnu evaluaciju u očima medija kritičnih prema vlasti. Potenciranjem vrlina studentskog protesta, nedeljna opoziciona štampa kao da je htela i da konstruiše afirmativni stav prema mogućnostima borbe protiv moćnog sistema vlasti Aleksandra Vučića. Optimistična slika o opoziciji, u velikoj meri nezavisna od politički relevantnih činjenica koje opisuju dati istorijski trenutak, navešće neke od kritički nastrojenih novinara da stanje opozicije protumače krajnje pozitivno. Tako već pominjana Zora Drčelić kaže: „Posle nedemokratskih predsedničkih izbora i studentsko-građanskih protesta po gradovima Srbije, opozicija

46 Dragoljub Žarković, “Demonstracija – Vučić ima dovoljno onih koji mu šetaju opanke, ali cela Srbija neće,” *Vreme*, br. 1371, str. 7

47 Veljko Lalić, “Ljudi sa dva palca,” *Nedeljnik*, br. 274, str. 4

48 Dragan Đilas, “Reči predaja nema u rečniku mladosti,” *Vreme*, br. 1371, str. 14

49 Dragan Šutanovac, “I na novim izborima DS i Janković,” razgovor sa Jelkom Jovanović, *Novi magazin*, br. 311, str. 18

je kudikamo vidljivija nego ranije. I unutra i spolja. Pritom, valjalo bi da imaju na umu da niko ne mora da ih 'upoznaje sa svetom' kao što je Tadić morao Dačića, Nikolića i Vučića, jer za razliku od ove trojice – nisu bili na crnoj listi. Bar ne na onoj međunarodnoj. Šta će biti sa domaćom crnom listom, to najviše od opozicije zavisi."⁵⁰

U duhu navedene opservacije novinarke *Vremena*, opozicioni poslanik i istraživač javnog mnjenja Đorđe Vukadinović, govoreći o beogradskim izborima sledeće godine ističe retku priliku opozicije da preokrene tok političkih događaja u svoje ruke: "Sada je stvar nešto drugačija, i bez obzira što je SNS i dalje favorit, beogradski izbori sadrže dozu neizvesnosti, neophodnu da bi se nešto izborima uopšte zvalo, odnosno onu koja prave izbore razlikuje od pukog 'glasanja' – na šta su oni ponovo počeli da se svode u ovoj 'Vučićevu eri'. Opozicija može da obezbedi kontrolu, ali stvarnu, na svakom biračkom mestu – što na svim prethodnim, 'nacionalnim' izborima nipošto nije bio slučaj. Konačno, opozicija može, tačnije mora, da iznađe mehanizme međusobne komunikacije i koordinacije kojima bi eliminisala ili makar na minimum svela opasnost od Vučićevih 'trojanaca'. Odnosno, opozicija mora da bude dovoljno fleksibilna da ne nastupa ideoološki isključivo i sektaški, ali i dovoljno složna i čvrsta da, između ostalog, može da prepozna i odbaci kukavičja jaja unutar svojih redova. Dakle, da zaključimo. Ovoga puta nema opravdanja, p(r)opusta ni izvinjenja. Hoću reći: bez obzira na sve 'napredne' strategije i marifetluke, šansa konačno postoji, i ako se ne uspe – ovaj put će(mo) sami biti krivi."⁵¹

S druge strane, talasu opozicione euforije, a mnogo više iz dubine vlastite idiosinkrasije, Zoran Živković predlaže više opozicionog aktivizma u tekućoj bespoštednoj borbi sa vlašću: "Opozicija mora da bude bolja, aktivnija, mora brže da reaguje i to nedvosmisleno, upravo kako to radi Nova stranka. Beogradski izbori su test za opoziciju koja mora naći najbolji metod da se Beograd izvuče iz prljavih ruku Vučićevih malih 'kompletnih idiota', kako ih je on nazvao u slučaju Savamale. Taj metod podrazumeva zajednički nastup. Sve ono što može s pravom da se nazove demokratskom proevropskom opozicijom treba da napravi jednu listu, i ja to pričam već dva meseca. Na koga mislim? To su DS, SDS, iskreno više zbog Marka Đurišića, a sam Tadić neće se ni kandidovati na ovim izborima, pokret Saše Jankovića, Ne da(vi)mo Beograd i Nova stranka. Isto kao i protiv Miloševića. Dosledno prikazivanje svih prljavština, gluposti i ludila koje vlast pokazuje i nuđenje alternativa za sve što vlast loše radi. Recept je biti dosledan, kompetentan za to što radiš i hrabar. Hrabrost je sada neophodna. Ne smemo da se uplašimo."⁵²

Neki od novinara demonstrirali su zavidan nivo aktivističkog novinarstva. Ne samo što su kao profesionalci izlagali i obrzlagali svoje gledište, već sami sebi dodelili ulogu ideologa opozicije. Novinarstvo je tako sa nivoa opisa, analize i objašnjenja prešla na nivo političko-propagandnog aktivizma. U duhu angažovanog novinarstva novinar nedeljnika *Novi Magazin*, Mijat Lakićević kaže: "...priključenje Evropskoj uniji je programski 'conditio sine qua non' koji opozicija mora da prihvati i proglaši ga kao svoj cilj. Pa makar se posle prema tom cilju odnosila isto kao i Vučić. To je nužan uslov. Ali više nije i dovoljan. Opozicija mora da se ujedini u borbi protiv Vučićevog sistema ucena, zastrašivanja i podmićivanja kojim obezbeđuje veliki broj glasova."⁵³

⁵⁰ Zora Drčelić, "Crna lista trojanskih konja," *Vreme*, br. 1379, str. 12

⁵¹ Đorđe Vukadinović, "Bitka koja se može dobiti," *Vreme*, br. 1375, str. 16

⁵² Zoran Živković, "Ovde je London postao drugi Kumrovec," *Vreme*, br. 1382, str. 14

⁵³ Mijat Lakićević, "Vučićem protiv Vučića," *Novi Magazin*, br. 320

Da je slika opozicije u kritičkim, tačnije antivladinim medijima pozitivna u smislu projektovanja za njih povoljnog ishoda – smene vlasti – pokazaće još jedan citat. Reč je o stavu akademika Dušana Teodorovića, potpisnika Apela 100 za podršku Saši Jankoviću. On pribegava kreiranju optimizma autoheroizacijom angažmana u predsedničkoj kampanji. "Ipak, i pored svega, mi smo dobili skoro 17 odsto, isključivo terenskim radom, bez para, išli smo Srbijom sa tri-četiri automobila, pri čemu smo često sami plačali benzin i sve ostale troškove, zabranjivali su nam pristup u domove kulture i sale, govorili smo na ulici, bez ozvučenja, bez pristupa lokalnim medijima. Ali radili smo to punog srca. Na jednom mitingu sam se čak zaplakao."⁵⁴

Ana Brnabić – predsednica Vlade Srbije; žena i ekspert u vrtlogu negativne kampanje

Nakon pobeđe Aleksandra Vučića, logično političko pitanje bilo je ko će biti njegov naslednik. Posle mnogih medijskih spekulacija i (ne)ubučajene doze dramatizacije, izbor je pao na Anu Brnabić, dotadašnju ministarku državne uprave i lokalne samouprave. Obrazovana na Zapadu, tačnije britanskim i američkim univerzitetima, a kasnije zaposlena delom u nevladinom sektoru i biznisu, Ana Brnabić je predstavljen ako žena ekspert, evropskih opredeljena, dovoljno samosvesna da uprkos dominantno patrijarhalnoj kulturi ne skriva svoju homoseksualnu orientaciju. No, Brnabićina biografija, iako pisana po kodovima liberalne političke korektnosti, poslužila je da najžešće kritike dobije iz upravo evroreformskih, tačnije prozapadnih političkih organizacija i medija. Razume se, za nedeljnike, izrazito proruski i tradicionalistički nastojene, poput *Pečata*, Ana Brnabić je bila moralno i politički sumnjiva, i samim tim neprihvatljiva. Više različitih motiva i političko-moralnih sudova čine jezgro kritičkog diskursa prema prvoj ženi predsednici Vlade Srbije u eri višestrača.

Nedostak kompetencije, deficit demokratskog legitimiteta, Vučićeva marioneta lišena faktičke moći upravljanju, bez obzira visok nivo ustavnih ovlašćenja predsednika Vlade, kao i detalji iz poslovne biografije glavni su momenti u kritičkom narativu o Ani Brnabić. Po žestini kritike, ali i po izostanku konvencionalno prihvaćenih sto dana za rad kabineta, stiće se utisak da je sinhronizovani medijski napad na nju deo šire medijske slike o vlasti koja je ekstremno negativna. Uzimajući u obzir sve okolnosti koje se vezuju za modeliranje i ekspliciranje radikalno kritičkog diskursa koji je počivao negativnoj oopsesiji Aleksandrom Vučićem, jak utisak je da su medijski napadi na Anu Brnabić usputna varijacija na temu medijsko-političkog obračuna sa Vučićem. Slučaj Ane Brnabić je slučaj političke ličnosti koju doslovno simbolički i realno ne treba samo kontinuirano stigmatizovati, već i trajno ukloniti iz političkog života.

Važan motiv u potkopavanju autoriteta Ane Brnabić je preispitivanje njene uloge u aferi oko izgradnje vetroparkova. Upravo njena uloga u toj aferi je osnova za sticanje poverenja Aleksandra Vučića, koji ju je zbog i takvog stava nagradio neočekivano visokom pozicijom. Motiv uloge Ana Brnabić u aferi „vetroparkovi“ pocrtaje novinar *N/N*-a Zoran Preradović: "Sestra tadašnje ministarke Kori Udovički je, prema tim navodima, kazala da je direktor EMS-a i Vučićev kum Nikola Petrović pokušao da reketira Kontinental

⁵⁴ Dušan Teodorović, "Mi ćemo Vučića sigurno da pobedimo," razgovor sa Oljom Bećković, *N/N*, br. 3460, str. 12

vind partners i naplati dva miliona evra kako bi vetropark u Srbiji priključio na elektromrežu. Vučić je reagovao prilično nervozno tvrdeći da je upravo ta firma izlobirala da nekolicina kongresmena napiše pismo Džozefu Bajdenu u kome se Petrović i Vučićev brat opisuju kao šampioni korupcije u Srbiji. Tada je Brnabićeva, direktor kompanije Kontinental vind Srbija, zajedno sa Petrovićem i ministrom energetike Aleksandrom Antićem demantovala navode o bilo kakvom reketiranju. Amnestirajući dvojicu najznačajnijih ljudi u Vučićevom okruženju, Brnabićeva je sebi obezbedila Vučićevu naklonost. Bio je to njen čip za velike partije, a ispostaviće se da njena pamet, koja je tada valjala drugima, vrlo brzo je valjala i njoj samoj.⁵⁵

Očigledno Preradović smatra da je preporuka za imenovanje Ane Brnabić sadržana u njenom navodno moralno problematičnom držanju u slučaju jedne od niza afera u srpskoj javnosti. Diskreditacije nije zasnovana ni jednom dokazu, ali je medijski plasirana kao stav kojim se određena ličnost, konkretno Ana Brnabić stavi na moralni stub srama pre nego što i zauzme mesto predsednice vlade. Paralelno sa ličnom stigmatizacijom, ona se suočila sa tezom sopstvenom „političkoj irelevantnosti“. Aktuelna predsednica Vlade i pre izbora na mesto na kome se nalazi dobila je etiketu da je u političkom smislu niko i ništa. Ova poruka ima različite varijacije.

Pored već izrečene negativne političke karakteristike, politička desubjektivizacija Ane Brnabić postavljena je i kontekst nedemokratskog karaktera njenog izbora, odnosno u kontekst jednog lukavog poteza predsednika Vučića, smišljenog što za domaću, što za inostranu upotrebu. Brnabićina seksualna orijentacija, obrazovanje na Zapadu i ekspertsко-poslovna karijera, nesumnjiva lojalnost putu ka EU, služe kao pokriće za Vučićevu neokrnjenu moć koja ostaje operativna. Politički poželjene osobine Ane Brnabić su „smokvini list“ za produžetak Vučićeve po mnogo čemu sporne autoritarnе vladavine: „Vec sada je sasvim jasno da će Ana Brnabić biti više simbol nego premijerka. Na to nema nikakvog uticaja okolnost što će ta vlasta, na čije čelo će prvi put u istoriji Srbije stati žena, verovatno biti samo prelazno rešenje do narednih izbora. Presedan se dogodio. Simbol je već odigrao svoju ulogu. Nakon Islanda, Irske, Belgije i Luksemburga, Srbija će dobiti premijerku iz LGBT populacije. To je vest koja se probila u sve važne svetske medije. I ispunila svoj cilj. Za njen simbolički sadržaj potpuno je svejedno da li je na njen izbor uticala njena 'stručnost, posvećenost radu i lični kvaliteti', minuli rad u vidu dokaza lojalnosti iz vremena afere Uđovički, ili je pak ta 'teška' odluka samo proizvod manipulativne prirode tehnologije vladanja Aleksandra Vučića, kojom on pred svetom, u trenutku kad u srpskoj politici kulminiraju netrpeljivosti, pokušava da podigne demokratski paravan i retušira pravu prirodu svoje vlasti.“⁵⁶

U sklopu pripovesti o Vučiću kao vešt tehnologu vlasti i manipulantu u javnosti, novinarka *NIN*-a Radmila Stanković otvoreno je poručila da je izbor Ane Brnabić nagrada za lojalnost i dokaz da Vučić izborom nove premijerke zadržava sve konce u svojim rukama: „Brnabić je iznenadenje za deo SNS javnosti, zatim za deo SPS javnosti, pa i za dobar deo opozicije. To je dosta lukav potez iz mnogo razloga. Prvo, reč je o ženi, drugo, reč je o ženi poluhrvatskog porekla, i na kraju reč je o ženi koja je pronosirani pripadnik gej populacije. Dakle, politički korektan potez zbog kojeg predsedniku kapu dole. Drugo je pitanje kolike su njene sposobnosti da obavlja takav posao, koliko će imati mogućnosti za samostalni rad. Treće, i najvažnije pitanje je koliko će se ovakvim izborom pokazati do koje mere je gospodin Vučić autokratizovao državu i do koje mere će on i dalje širiti obim svoje vladavine. Bio je

55 Zoran Preradović, „Njen park i druge vetrenjače,“ *NIN*, br. 3469, str. 16

56 Vesna Mališić, „Upotreba simbola,“ *NIN*, br. 3469, str. 3

The cover of the NIN magazine from June 22, 2017, features a large photograph of Ana Brnabić sitting cross-legged on the floor, smiling. She is wearing a dark blue button-down shirt and dark pants. The background is a plain, light-colored wall. To the left of the photo, the text 'НИН' is written vertically in white. To the right, there is a portrait of a man's face with the text 'ПРЕДРАГ ЕЈДУС ВЛАСТ ВОЛИ УДВОРИЦЕ И УМЕ ДА ИХ НАГРАДИ'. The main title 'НИН' is in large red letters at the top. Below the photo, the text reads 'АНА БРНАБИЋ ЊЕН ПАРК И ДРУГЕ ВЕТРЕЊАЧЕ'. At the bottom, there is a barcode and a table of prices for various countries.

Austria 4,00 EUR	Denmark 39,00 DKK	Netherlands 4,00 EUR	Norway 45,00 NOK
France 3,50 EUR	G. Britain 2,20 GBP	Hyvatska 30,00 KN	Slovenia 4,00 EUR
Belgium 4,00 EUR	BH 14 KM	Makedonija 200,00 DEN	Switzerland 6,00 CHF
Crna Gora 2,50 EUR	Greece 3,00 EUR	Germany 4,00 EUR	Sweden 60,00 SEK

www.nin.co.rs
facebook.com/ninonline
twitter.com/NedeljnikNIN

NIN, 22. 06. 2017.

premijer, sada je predsednik države i predsednik najveće partije, i nema se utisak da će se on distancirati od bilo koje od tih funkcija.”⁵⁷

Svemoć Aleksandra Vučića manifestovana je više puta sa različitom porukom, ali sa istim ciljevima. Prvi cilj je diskreditovati Vučića sa demokratskog stanovišta, što je bilo izuzetno važno, s obzirom da je obnovio demokratsku legitimaciju ubedljivom pobedom na predsedničkim izborima. Drugi cilj je diskreditovati samu Anu Brnabić s namerom da se ona što pre i hitnije udalji iz političkog života, kao i da se pošalje poruka da neko ko je prozapadnih uverenja i natprosečne obrazovnosti ne može i ne sme da bude na bilo koji način politički blizak Vučiću. U funkciji pokazivanja Vučićeve svevlasti u Srbiji je i teza da je Ana Brnabić lišena demokratskog utemeljenja, da ima pozajmljeni autoritet od prethodnog premijera, kao i da nikada nije politički birana. Ona jeste izbor, ali izbor Vučićeve neprikosnovene samovolje. Čin odabira Ane Brnabić prikazan je kao „cirkuski skandal” i izrugivanje zdravom političkom razumu.

Prebacivanje fokusa sa Brnabićke na Vučića pokazuje osnovnu tendenciju u obradi teme izbor novog premijera od strane medija kritički usmerenih ka vlasti. Ponovo je na delu negativna opsesija Aleksandrom Vučićem. Primer ovakvog novinarskog pristupa i pratećeg rezonovanja vidljiv je u sledećim rečenicama glavnog urednika *Vremena*, Dragoljuba Žarkovića: “Vučić se, dakle, ne drži Ustava što se najbolje vidi iz postupka izbora premijera. Slobodan Antonić je ovih dana napisao da je ona (Ana Brnabić) izletela iz glave Zevsa, a da nema ma kakvu uporišnu tačku u svetu demokratske politike. Na kojim izborima je učestvovala? Na kojima je pobedila? Kakvu podršku ima u vladajućoj stranci? A kakvu kod koalicionih partnera? Koliko je popularna kod birača? Može li bilo šta da naredi svojim ministrima – Dačiću, Zorani, Vulinu...? Taj čovek (Vučić) isto tako mogao je za premijera da imenuje i mačku... On napreduje ‘svaki dan i u svakom pogledu’ i čini mi se da je samo pitanje političke tehnike i banalne egzekucije kada će da pretvori svoju moć u nešto opipljivije i još zamotano u Ustav. Nije tu samo pitanje proširenja predsedničkih ovlašćenja već možda i produženje mandata sa pet na osam godina, ili koliko već treba. Takva nastojanja išla bi u susret dominantno autoritarnim stavovima većine žitelja Srbije koji nadu za izlaz iz beznađa najpre vide u čvrstoj ruci: da se zna ko kosi, a ko vodu nosi i da se zna ko je gazda u kući.”⁵⁸

Razume se da će i slučaj Ane Brnabić pokazati „udruženi medijsko-politički rad“ angažovanih i kritičkih novinara i opozicionih lidera čija se glasnost i drskost u reorici dovodi i direktnu korelaciju sa političkim beznačajem. Važi staro pravilo „Što si beznačajniji, to je retorika gromoglasnija“. Primer pomenutih principa je intervju lidera Nove Stranke, Zorana Živkovića, koji povodom izbora Ane Brnabić: „Prema svemu do sada, nova premijerka će samo biti malo neobičan poltron Aleksandra Vučića, u odnosu na obične poltrone koje smo do sada imali. Njena stručnost – u čemu? Šta je to ona radila? U poslednjih godinu dana, koliko je ministarka za lokalnu samoupravu i državnu upravu, ne vidim da se u toj oblasti nešto promenilo. U njenom prethodnom poslovnom životu postoji samo jedna činjenica za koju se zna, a to je afera sa vetrenjačama, sa vetroparkom, gde je bilo reketiranja i gde je ona sakrila pred nadležnim organima da je bilo ucene i traženja mita. Pre toga, kako je rekla, delila je flajere po Londonu. Ovdje je London već postao novi Kumrovec. Tamo je Vučić radio u gvožđari,

57 Radmila Stanković, “Vlast voli udvorice i ume da ih nagradi,” *NIN*, br. 3469, str. 16

58 Dragoljub Žarković, “Jedna politička enigma – Da li je bolji i onakav Ustav nego ovakav Vučić,” *Vreme*, br. 1381, str. 4

ona delila flajere, i sad valjda treba videti ko prodaje semenke na Ridžent stritu jer će i on sutra postati neko u ovoj zemlji.”⁵⁹

I najzad trebalo je eksplicitno izraziti stav o političkoj beznačajnosti formalno najmoćnije ličnosti u zemlji. Ovo direktno i oštro potkopavanje ne samo Ane Brnabić već i ustavnog sistema, izraženo je u zaostrenoj i svesno interpretaciji nekih stavova u javnosti koji su čuli povodom izbora nove premijerke. Momir Turudić iz *Vremena*, pišući o političkom integritetu nove vlade ističe da je će ona biti potpuno beznačajna i podređena odnosima koji vladaju u ravni odnosa stranačke i liderske moći: „Što se tiče nezavisnosti rada nove vlade, o tome se bez zazora, iskreno izjašnjavaju ministri. Tako Rasim Ljajić kaže da je očekivano da Vučić ima uticaj na rad Vlade, a šef diplomatičke Ivica Dačić je u iskrenosti bio brutalan. Izjavio je da se ‘dobro zna ko je politički pobednik izbora’, i da eksperti u Vladi Srbije, među kojima je bila i sadašnja mandatarka za sastav nove vlade Ana Brnabić, ne rade mimo konsultacija sa strankama koje su pobedile na izborima. ‘Šta sad misle, da će eksperti da vode zasebnu politiku, bez konsultacije sa strankom koja je osvojila vlast. Toga nema nigde, pa ni u Srbiji’, rekao je Dačić. Zajednički imenitelj za neuspešni pokušaj sleta u bivšem SIV-u i formiranje nove vlade je ‘mnogo buke ni oko čega’.”⁶⁰

Različit narativ, ali u osnovi negativan, pun političkog podozrenja prema Ani Brnabić, mogli smo čitati na stranicama nacionalističkog i proruskog nedeljnika *Pečat*. Za *Pečat* Ana Brnabić nije neprihvatljiva zato što je izbor Aleksandra Vučića i pokazna vežba kako on i dalje upravlja svih polugama vlasti, iako formalno gledano, nema ovlašćenja. Za *Pečat* je ona neprihvatljiva zbog svoje radne biografije i evropskih integracija koje prihvata kao ključno geopolitičko opredeljenje.

Sumirajući reakcije dela javnosti na izbor Ane Brnabić, kolumnista Nikola Vrzić je postavio sugestivno ironično pitanje o negativnom i prilično ideološki konfuznom stavu evroreformatske Srbije o izboru Ane Brnabić: “Pravo je čudo, koje se može pripisati čistom politikanstvu ili uskogrudoj zavidnosti, što Dragan Šutanovac, Saša Janković i njima slični javni zastupnici evroameričkih vrednosti u Srbiji nisu izrazili javno oduševljenje odlukom predsednika Srbije Aleksandra Vučića da njegovu doskorašnju fotelju nasledi dosadašnja ministarka državne uprave i lokalne samouprave Ana Brnabić. Jer, naveo je britanski ‘Telegraf’, ‘nominacija Brnabićeve smatra se Vučićevim okretom ka Zapadu uprkos snažnom pritisku Rusije da očuva svoj uticaj u regionu’, a i francuski ‘Figaro’ konstatovao je da je njenim odabirom Vučić ‘ulepšao sliku svoje zemlje u očima Zapada, a simbolično se ogradio od Rusije, gde je položaj homoseksualaca nezavidan’. Nije li baš to, naime, ono što Šutanovac, Janković (i njima slični) žele Srbiji, da bude lepa Zapadu i proporcionalno ograđena od Rusije, i zašto su onda svi oni nezadovoljni osim ako nisu politikanti ili samo ljubomorni što sami nisu stigli u tu izuzetnu priliku da Anu Brnabić, u inat Putinu, izvuku iz šešira sa kadrovima spremnim da udovolje Zapadu?”⁶¹

Za razliku od evroreformista, čije negodovanje nije naročito politički vrednosno utemeljeno, već je u osnovi bilo personalno, dnevnapolitičko, Vrzićeve sumnje tiču se radne biografije Ane Brnabić

59 Zoran Živković, “Ovdje je London postao drugi Kumrovec,” *Vreme*, br. 1382, str. 14

60 Momir Turudić, “Nemam autoritet i nisam ga zaslужila,” *Vreme*, br. 1382, str. 6

61 Nikola Vrzić, “S one strane duge,” *Pečat*, br. 476, str. 3

Pečat, 30. 06. 2017.

„Ne zbog njenog seksualnog opredeljenja koje sad oduševljeno ističu zapadni mediji – ima ih takvog opredeljenja koji su vrlo srpski nastrojeni, uostalom – niti zbog hrvatskog porekla po dedi s očeve strane, nego zbog njene dosadašnje radne biografije.“

Radna biografija Ane Brnabić podrazumeva delovanje u domaćim i inostranim nevladinim organizacijama koje su projektno finansirane bilo od Fonda za otvoreno društvo, bilo od USAID-a. Obe organizacije su dovoljan razlog da se sumnju u iskrenost političkih namera Ane Brnabić, posebno u svetlu činjenica da SAD nameravaju da političko-medijskim sredstvima što više neutrališu ili smanje uticaj Rusije na Srbiju. Imajući u vidu poslovne i obrazovne veze Ane Brnabić sa SAD, Vrzić konstruiše svojevrsnu dilemu povodom njenog izbora: "Vratimo se izboru buduće srpske premijerke – osnovno pitanje jeste da li je Aleksandar Vučić Anu Brnabić odabrao sam, ili su mu je odabrali njeni nekadašnji američki poslodavci. Iz odgovora na ovo pitanje, a saznaćemo ga veoma uskoro, saznaćemo i šta je Ana Brnabić od ona tri; instrument za funkcionisanje Vlade Srbije, ili najava popuštanja Zapadu, ili sredstvo za zamazivanje očiju Zapada. U ovom trenutku jedino je izvesno da nam pritisci slede, i da će sva krivica, ili sva zasluga, za srpski odgovor na te pritiske biti pripisana isključivo Aleksandru Vučiću."⁶²

Vrzić se detaljno bavio i programom nove premijerke. Njegove sumnje ticale su se proevropskog opredeljenja nove premijerke. Svako ko je sklon EU otvoreno je protivnik zaštite i unapređenja srpskih interesa. Ovu vrstu konstantne političko-vrednosne orientacije Vrzić iskazuje u sledećim rečima: "Prvo poglavje njenog programa posvećeno je 'povezivanju Srbije sa Evropom i svetom', a u okviru toga – obespokojavajuće, jer je tu umetnuta – i tačka 'Kosovo i Metohija', i to – da dodatno obespokoji već ovako, na prvi pogled – na poslednjem mestu, za razliku od 'nastavka puta ka Evropskoj uniji' koji je na prvom mestu... Ponavljaju se fraze izmišljene još pre nego što je EU počela da se raspada, kada su možda i zvučale uverljivo – Proces pristupanja EU nije sam sebi cilj, već predstavlja najbolji mogući okvir za sveukupne reforme, modernizaciju i razvoj Srbije... Važno je da svi razumemo da članstvu u EU težimo zarad naše zajedničke budućnosti, zarad generacija koje dolaze, reformišući društvo u bolje, pravednije, dostupnije, bogatije, koristeći najbolje evropske modele i prakse na tom putu... EU propagandista na čelu srpske vlade."⁶³

Ipak, negativna kvalifikacija prioriteta u radu Ane Brnabić kompenzuje se sveštu o postojanju proruski nastrojenih ministara u vlasti. Njihovo učešće u radu vlade zalog je da Srbija neće u potpunosti biti okrenuta Zapadu, već da će voditi brigu i o odnosima sa Rusijom i o zaštiti sopstvenih nacionalnih interesa po pitanju Republike Srpske i pre svega, Kosova: "Izbor Vulina i Popovića morao bi da predstavlja garanciju da se srpski odnosi s NATO-om neće produbljivati i da će se, nasuprot tome, raditi na jačanju naših odnosa s Rusijom koji zapravo, i sve više, predstavljaju meru naše samostalnosti. U tome i leži značaj ovog, uslovno govoreći, ruskog krila proevropske Vlade Srbije, čije jačanje je utoliko značajnije što se podudara s najavljenom američkom ofanzivom na Balkan radi proterivanja malignog ruskog prisustva, a svako je rusko prisustvo za Amerikance maligno već i zato što postoji."⁶⁴

Ana Brnabić bila je "meta" različitih natpisa koji su mahom negativno vrednovali njen izbor na mesto

62 Isto, str. 5

63 Nikola Vrzić, "Rusko krilo proevropske vlade," Pečat, br. 477, str. 3

64 Isto, str. 5

premijera. Različitim novinarima iz različitih razloga bila je neprihvatljiva. Nije bilo nikakve izvorne i racionalne podrške. Čak i kada je podrška stigla, ona je došla posredno. Osnova za nju bio je moralno-politički profil njenih političkih protivnika. Klasičan primer ove tendencije u srpskom štampanom novinarstvu je tekst glavnog i odgovornog urednika dnevnog lista *Informer* Dragana J. Vučićevića: "Elem, u nedostatku argumenata i konkretnih dokaza o sistemskim lopovlucima i aferama kojih danas u vrhu srpske vlasti ili nema, ili ih ima mnogo manje nego za dosištičkog vaka, medijsko-politički jurišnici drugosrbijanske žute-ološke elite pokušavaju da izazovu bes naroda lansiranjem monstruoznih teorija zavera. Pa je tako iz internet-centra jedne građanske i demokratske, liberalne partije ove srede lansirana monstruozna laž da je Anin deda sa Krka bio ustaša koji je svojeručno klao Srbe u NDH!?! Kad, na kraju, vidim ko sve, kako i zašto napada Anu Brnabić, ja moram da je podržim. Ne zbog onoga što radi ili ne radi u svojoj spavačoj sobi, već zbog onoga što će, siguran sam, uraditi sa mesta predsednika Vlade Srbije. Sve i da ništa ne znam, mora biti da je za Srbiju dobro rešenje ona koju istovremeno napadaju i Velja Ilić i Bojan Pajtić i Saša Janković i Boško Obradović."⁶⁵

65 Dragan J. Vučićević, "Priča o Ani," *Informer*, 24. 06. 2017, str. 5

5
3

O autorima

O AUTORIMA

Institut za javnu politiku je regionalna *think-tank* organizacija. Deluje u regionu Zapadnog Balkana kroz rad kancelarija u Beogradu, Podgorici i Ljubljani. Promocijom javnog dijaloga i konstruktivnih rešenja, Institut za javnu politiku doprinosi naporima država Zapadnog Balkana da postanu ravnopravni, pouzdani i progresivni partneri u evropskim integracijama i međusobnim odnosima. Nakon inicijalnog istraživanja i analize društvenog i medijskog konteksta u državama Zapadnog Balkana, *Institut* je razvio i sproveo niz projekata vezanih za medije, među kojima su: Uloga medija u procesu sekuritizacije na Zapadnom Balkanu, Civilni odgovor na klijentelizam u medijima – Medijski krug, NATO Reach Out - monitoring medija i Uloga medija u praćenju R1325 u Crnoj Gori.

Medijski arhiv EBART je privatna kompanija, osnovana 2000. godine. Njena osnovna aktivnost je čuvanje podataka iz štampanih medija u elektronskoj formi. Novinski arhiv postoji od 2003. godine i do danas je u njemu uskladišteno više od 3.000.000 tekstova iz štampanih medija koji imaju nacionalnu pokrivenost, kao i odabranih lokalnih medija. *Ebart* je specijalizovan i za izradu analiza medija. Od osnovnih, kvantitativnih analiza, preko kvalitativnih analiza koje porede medijski tretman zadatih ključnih reči, pa sve do složenih analiza sadržaja.

Velimir Ćurgus Kazimir je rođen 1948. godine u Novom Sadu. Od 2002. godine direktor je Medijskog arhiva Ebart, jedinstvene medijske dokumentacije u Srbiji. Bio je novinar i urednik kulturne rubrike u Politici od 1988. do 1996. godine. Jedan je od osnivača Nezavisnog udruženja novinara Srbije. Autor je desetak knjiga proze i eseja na temu kulture i kulturne politike. Njegova dela prevodena su na engleski, francuski, nemački, španski, poljski i japanski jezik. Dobitnik je Međunarodne nagrade za esej časopisa Lettre International u Vajmaru 2000. godine. Član je srpskog PEN centra od 1987. godine. Priredio je više knjiga na temu odnosa politike i medija. Autor je više projekata iz oblasti istraživanja, medija i kulture. Posebno se bavio istraživanjem medijske scene u Srbiji i uticajem medija na političku i društvenu stvarnost. Autor je knjige "Hajka - analiza medijske kampanje protiv Vlade Zorana Đindića".

Dr Isidora Jarić rođena je u Beogradu 1970. godine. Docentkinja je Filozofskog fakulteta Univerziteta u Beogradu, na Odeljenju za sociologiju, na kome je i stekla titulu doktora nauka. Saradnica je Instituta za sociološka istraživanja, koji se bavi istraživanjem i ispitivanjem globalnih karakteristika i preobražaja u srpskom društvu. Urednica je dela "Bolonjska reforma visokog školstva u Srbiji: problemi, dileme, očekivanja i strahovi nastavnog osoblja na Beogradskom Univerzitetu" (Institut za filozofiju i društvenu teoriju i Filip Višnjić, 2010.), kao i dela "Politike roditeljstva" (Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu, 2015). Objavila je brojne naučne radove, članke i knjige, među kojima je i "Kultura i preobražaj Srbije – vrednosna usmerenja građana u promenama posle 2000. godine".

Danica Laban, rođena u Beogradu 1976, medijska analitičarka, novinarka i komunikološkinja. Radila je na brojnim projektima, koji su u svojim medijskim komponentama imali zastupljenu vidljivost, treninge i istraživanja u oblasti medija. Saradivala je sa domaćim i stranim organizacijama i institucijama, poput Saveta Evrope (CAR project 2011-2012), UN Women (projekti u oblasti socio-ekonomskog osnaživanja žena 2012), Kancelarijom za ljudska i manjinska prava (2012 - 2013, 2015 - projekti za unapređenje položaja Roma) itd. Radila je i na evalvaciji medija u Srbiji za Strategic marketing/IPSOS (2009-2011), za potrebe BBC Trust. Agenciju Jigsaw Communications, u okviru koje i danas posluje, osnovala je 2006. Tokom karijere, bila je i novinar i urednik na RTS, BK TV i TV Politika.

Dr Dejan Vuk Stanković rođen je u Beogradu 1973. godine. Titulu doktora nauka stekao je na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Beogradu, na katedri za filozofiju. Trenutno predaje filozofiju, etiku i filozofiju obrazovanja na Učiteljskom fakultetu Univerziteta u Beogradu. Od 2000. do 2013. godine stručno se usavršavao i učestvovao na projektima Instituta za filozofiju i društvenu teoriju kao stipendista Ministarstva za nauku, tehnologiju i životnu sredinu. Od 2004. do 2006. godine radio je za Marten Board International, privatnu kompaniju specijalizovanu za istraživanje tržišta i javnog mnjenja. Od 2006. godine do danas je nezavisni politički analitičar, komentariše politički i društveni život u Srbiji i regionu za različite TV i radio stanice i štampane medije.

Unos i obrada podataka:

Snežana Bajčeta, doktorandkinja Fakulteta političkih nauka

Predrag Bajić, doktorand Fakulteta političkih nauka

Milica Oros, diplomirani novinar, Fakultet političkih nauka

Katarina Vukajlović, diplomirani novinar, Fakultet političkih nauka

Mina Dimitrovski, diplomirani novinar, Fakultet političkih nauka

MEDIJAMETAR

MEDIJAMETAR